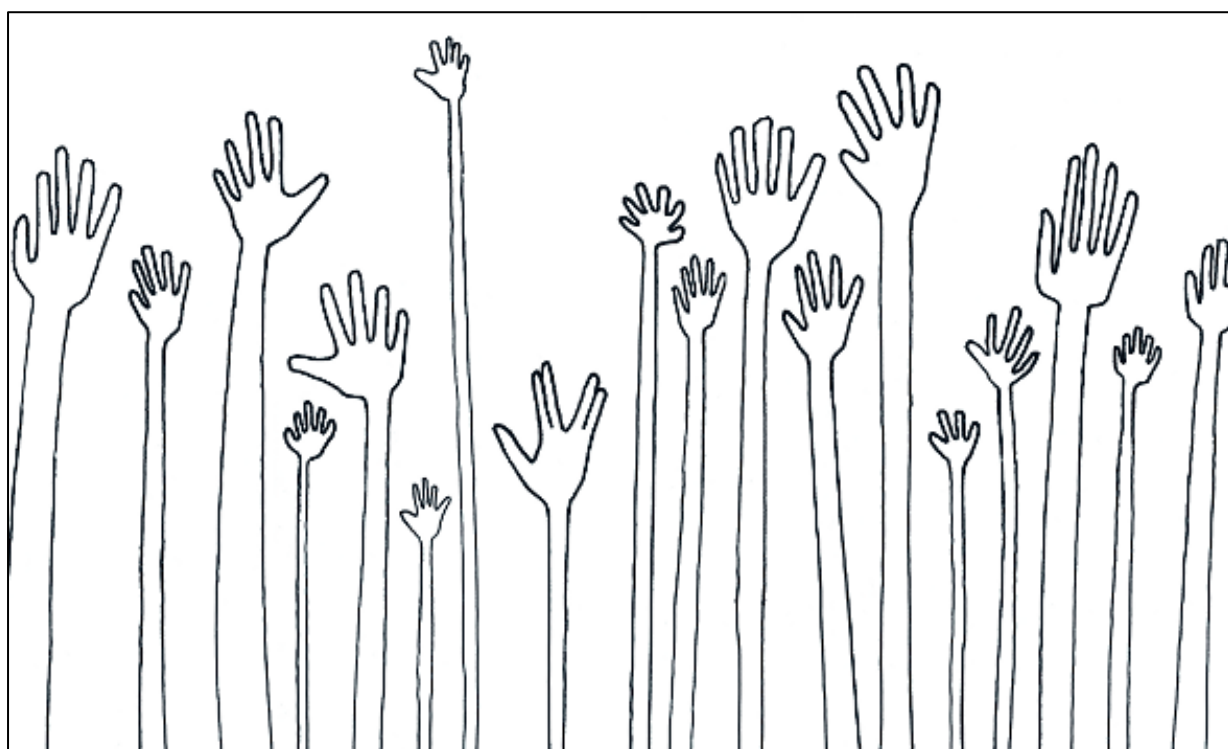

Inklusion i Frivillige Organisationer?

Et Diskursivt Blik på Frivillighedens Inkluderende Potentialer i
Arbejdet med Flygtninge og Indvandrere

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, København

Udarbejdet af:

Rebekka Drud Henningsen, 20151942

Marie Schmidth Christiansen, 20152002

4. semester, august, 2017

Vejleder: Marianne Skytte

Antal anslag: 238.551

Abstract

This Master Thesis considers the logic of voluntary work with social inclusion and investigates the particular forms of social inclusion that this logic may lead to. The thesis relies on 10 semi-structured interviews with voluntary workers from three different organisations: Café Venligbo at Venligboerne in Hjørring, Dansk Flygtningehjælps Mentor-network in Roskilde, and the sanctuary (dansk oversættelse: værested) at Fiskeriet in Copenhagen. These interviews are made with volunteers in both coordinating and practical roles. The thesis is situated on a social constructivist foundation and the analysis employs the discourse-theoretic concepts of moments, nodal points, and myths. These concepts are used to systematise and structure the empirical data of the thesis. The interviews are supported by consideration of the organisations' public material on their respective webpages in order to create the most accurate account possible of their self-imagery and practice.

The thesis concludes that voluntary work cannot be adequately categorised under one overarching concept, but that voluntary work must be considered as a nuanced practice differing in important aspects from organisation to organisation. From empirical analysis, it is argued that a pattern emerges according to which the social position of the particular target group of each of the three organisations under consideration is determining for the kind of voluntary work that can be carried out in practice. The target group of Café Venligbo at Venligboerne consists primarily of asylum-seekers and this is significant for their voluntary work with social inclusion. Thus, at Café Venligbo, asylum-seekers are given the opportunity of becoming included in close civil communities but will nonetheless still be marginalised in large parts of other societal arenas such as the educational system or the job market. The target group of Dansk Flygtningehjælps Mentor-network is refugees who, contrary to the asylum-seekers of Café Venligbo, do have access to education and the job market. The effect of this is that the organisation focus on exactly these two areas. Lastly, the target group of Fiskeriet consists of youngsters with multicultural backgrounds. At Fiskeriet, they aim to transform the target group's behaviour so as to grant them the means to access a wide array of opportunities for social inclusion rather than solely focusing on e.g. the job market. In the last instance, the social position of the target group has a significant impact on its members' possibilities for becoming socially included through voluntary work.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Problemfelt	5
1.1. Begrebsafklaring	7
1.2. Social inklusion og social integration.....	8
Kapitel 2. Metode	10
2.1. Videnskabsteori	10
2.1.1. Argumentation for vores videnskabsteoretiske ståsted.....	10
2.1.2. Socialkonstruktivisme	11
2.2. Tre casestudier.....	12
2.2.1. Den strategiske caseudvælgelse.....	13
2.2.2. Organisationernes historiske kontekst og omfang.....	14
2.2.3. Interventionens målgruppe og aktiviteter	15
2.2.4. Opsummering.....	15
2.3. Præsentation af empiri.....	16
2.3.1. Empiri fra Venligboerne	17
2.3.2. Empiri fra Dansk Flygtningehjælp	18
2.3.3. Empiri fra Fiskeriet	19
2.4. Metodiske overvejelser	20
2.4.1. Det kvalitative interview	20
2.4.2. Det semistrukturerede interview	21
2.4.3. Interviewguide	22
2.4.4. Transskription	23
Kapitel 3. Analysestrategi	24
3.1. Diskursteori	24
3.1.1. Momenter, knudepunkter og myter.....	25
3.2. Kodning	26
Kapitel 4. Venligboerne i Hjørring	28
4.1. Myten om venlighed	28
4.2. Mytens legitimation	30
4.3. Målgruppen i Café Venligbo	32
4.4. Plads til forskellighed	33
4.4.1. Imødekommenhed.....	34
4.4.2. Nysgerrighed.....	35
4.4.3. Respekt.....	36
4.5. “Naturlighed”	37
4.5.1. Uden for kategori.....	37
4.5.2. En indre trang.....	39
4.5.3. Menneskets iboende ægthed	40
4.5.4. Ligeværd.....	41
4.6. Venligboernes forståelse af frivillighed	43
4.6.1. Fællesskab.....	44

4.6.2. Frivillighedens fleksibilitet	46
4.6.3. Partipolitisk neutralitet.....	47
4.7. Opsummering	48
Kapitel 5. Mentorindsatsen i Dansk Flygtningehjælp	50
5.1. Myten om ligestilling	50
5.2. Det civile samfund som aktør	52
5.3. Målgruppen for Dansk Flygtningehjælps mentorindsats	53
5.4. Hverdagsmødet.....	54
5.4.1. Ingen fastlagte mål.....	55
5.4.2. Nabokasketten.....	57
5.5. Netværk.....	58
5.5.1. Erstatning for det tabte.....	58
5.5.2. Erfaring.....	60
5.6. Den personlige relation	61
5.6.1. Venskab.....	62
5.6.2. Afhjælp af ensomhed	62
5.6.3. Tillid	63
5.6.4. Bytteforhold	65
5.7. Vejviser.....	66
5.7.1. Den praktiske hjælper.....	66
5.7.2. Den uddannelses- og arbejdsmæssige guide.....	67
5.7.3. Den kulturelle oversætter	68
5.8. Opsummering	70
Kapitel 6. Fisker på Vesterbro	72
6.1. Mangfoldighed som myte	72
6.2. Brobygning som vejen til mangfoldighed	73
6.3. Målgruppen i Fiskens værested	74
6.4. Et hjem væk fra hjemmet.....	76
6.4.1. De andre forældre	76
6.4.2. Det andet hjem.....	77
6.5. Frirum	78
6.5.1. Kom som du er.....	79
6.5.2. Begrænset forældrekontakt.....	80
6.6. Relationsarbejde.....	81
6.6.1. Det fælles tredje.....	81
6.6.2. Den anerkendende tilgang.....	82
6.6.3. Refleksion.....	84
6.6.4. Dannelse.....	86
6.6.5. Diversitet som en styrke	86
6.7. Opsummering	87
Kapitel 7. Diskussion	89
7.1. Målgruppernes sociale positioner.....	89

7.1.1. Asylansøgerne i Café Venligbo	91
7.1.2. Flygtningene i mentorindsatsen	93
7.1.3. Drengene i Fiskeriet	94
7.2. Inklusionsfokus i de forskellige organisationer	95
7.2.1. Inklusionsfokus i Café Venligbo i Hjørring.....	97
7.2.2. Inklusionsfokus i mentorindsatsen hos Dansk Flygtningehjælp	99
7.2.3. Inklusionsfokus i Fiskeriets værested på Vesterbro.....	100
7.2.4. Inklusionsmuligheder i det frivillige arbejde.....	102
7.3. Afsluttende refleksion	103
8. Konklusion	107
9. Litteraturliste	110
10. Bilag 1: Oversigt over empiri.....	115
11. Bilag 2: Interviewguide til de frivillige organisationer	117

Kapitel 1. Problemfelt

I takt med globalisering og krige rundt omkring i verdens brændpunkter søger flere og flere flygtninge og indvandrere mod Danmark. Dette har den konsekvens, at samfundet er på vej til at blive et multietnisk samfund (Christiansen & Schmidt 2002:7). Denne udvikling ser vi ikke i sig selv som problematisk. Det problematiske aspekt opstår først, hvis ikke vi kan respektere og leve sammen med hinanden og vores forskelligheder. Fremmedhad, frygt og usikkerhed overfor “de andres” forskellighed har været med til at opildne en “os” og “dem” diskurs, som på polariserende vis skaber en kløft i samfundet (Rasmussen 2015). En kløft, som kan være vanskelig at genforene uden nogen former for indgribende hjælp. Man får derfor lyst til at spørge sig selv: *Hvad kan bremse den opildnede “os” og “dem”-diskurs?*

Et svar på dette kan måske findes i det frivillige arbejde, som netop nu blomstrer som aldrig før (La Cour 2014:7). Flere og flere rækker hånden ud mod de nyankomne, og nye frivillige organisationer opstår. Denne udvikling er interessant at følge, da undersøgelser viser, at den frivillige indsats kan bidrage positivt til inklusion og integration af flygtninge og indvandrere i det danske samfund (LG Insight 2015, Christensen & Christensen 2006). Et flertal af de danske kommuner giver endvidere udtryk for, at den frivillige arbejdskraft fungerer som et godt supplement til den kommunale integrationsindsats (LG Insight 2015:19). Om frivilligt arbejde lyder den gængse definition ofte således: *“En frivillig indsats forstås [som] en aktivitet, som er ulønnet, udført i organisatorisk sammenhæng, og til gavn for andre end en selv, sine venner eller den nærmeste familie”* (La Cour 2014:18).

Hvordan det civile samfund skaber inklusion og integration, afhænger dog af, hvordan de frivillige opfatter deres opgave i det frivillige arbejde. Lektor Anders La Cour udgav i 2014 bogen *Frivillighedens logikker og dens politikker*. I denne bog beskriver han, hvordan frivillighed i den samfundsmæssige debat er sat til diskussion, og at forskellige aktører definerer det frivillige arbejde, så det passer ind i deres forståelse af samfundet (La Cour 2014:11). Denne iagttagelse har gjort os opmærksomme på, at fænomenet frivillighed ikke nødvendigvis indeholder en endegyldig essens og dermed ikke nødvendigvis vil kunne bidrage til inklusion og integration af flygtninge og indvandrere. Frivillighed kan derimod antage forskellige formationer, alt efter hvilken betydning det frivillige arbejde tillægges i organisationen, samt

hvilke opgaver der deraf er naturlige at løse for de frivillige. Den gængse definition af frivillighed som en aktivitet, der er ulønnet, organisatorisk udført og til gavn for andre end sig selv og sine nærmeste, kritiseres af La Cour. Han mener, at definitionen ikke interesserer sig for frivillighedens særlige måde at være frivillig på, men kun dækker over en masse forskellige indsatsformer. Med definitionen kommer man dermed ikke nærmere, hvordan frivilligheden udfolder sig, og hvordan denne adskiller sig fra andre former for omsorg. Grundet denne definition er der ifølge La Cour blevet produceret en masse kvantitative analyser om de frivillige organisationer, som kan fortælle os, hvor mange danskere der laver frivilligt arbejde, hvilken alder de har, og hvad deres uddannelsesmæssige baggrund er (La Cour 2014:18-20).

Selvom begrebsdefinitioner af frivillighed ofte forsømmes i den akademiske litteratur, hersker der dog alligevel forskelligartede forståelser af fænomenet i det danske samfund. La Cour præsenterer tre dominerende tilgange i forståelsen af frivillighed. Den frivillige sociale indsats kan opfattes som ubetalt produktivt arbejde, og anlægges denne forståelse, reduceres frivillighed til en billig arbejdskraft i løsningen af samfundets velfærdsopgaver. Håndteres frivillighed i forlængelse af denne forståelse, opstår ønsket om professionalisering, så alle derved sikres samme kvalitet og ensartethed i mødet med det frivillige arbejde (La Cour 2014:11). Frivillighed kan også konstrueres som solidarisk, demokratisk og i øjenhøjde. Her tænkes frivillighed som lokal samhørighed og solidaritet, der sikrer samfundets truede sammenhængskraft. Ved denne forståelse uskyldiggøres frivilligheden, og der lægges et røgslør over de konventionelle og dysfunktionelle egenskaber, frivilligheden også kan have (La Cour 2014:11-12). Sidst men ikke mindst kan frivillighed opfattes som en negation til det offentlige, hvor det frivillige forstås som det offentliges modbillede. I denne forståelse er der fare for, at det offentlige omsorgsarbejde negligeres, da der i beskrivelsen kun er plads til det, det offentlige *ikke* er (La Cour 2014:12). Ud fra disse tre konstruktioner af frivillighed gør La Cour det tydeligt, hvilken definitionsmagt iagttageren besidder i definitionen af frivillighed.

Ifølge La Cour forholder det sig sådan, at det *“at iagttagelse [kan] forstås som en operation, hvor den ene side af en forskel markeres, mens den anden side lades umarkeret”* (La Cour 2014:12). At der kan herske forskellige forståelser af det frivillige arbejde og dets formål udgør dermed et ståsted i denne undersøgelse. Det interessante bliver her at undersøge, hvordan forskellige

logikker kommer til udtryk i det frivillige arbejde, og om disse kan være mulighedsskabende for inklusion og integration af flygtninge og indvandrere. Ved at udarbejde en sådan undersøgelse ønsker vi at stille skarpt på, hvordan de frivilliges forståelser af frivillighed åbner op for forskellige former for inklusionsmuligheder i det danske samfund. For at undersøge dette ønsker vi at dykke ned i, hvordan det frivillige arbejdes eksistensberettigelse bliver italesat og formuleret af de frivillige organisationer selv. Dette vil vi gøre med afsæt i tre organisationer, der beskæftiger sig med inklusion og integration af flygtninge og indvandrere, nemlig Dansk Flygtningehjælp (fremover DFH), Venligboerne og Fisken, hvilket leder os frem til følgende problemformulering:

Problemformulering:

Hvordan fremstilles logikken i det frivillige sociale arbejde med flygtninge og indvandrere?

Undersøgelsesspørgsmål:

→ Hvad er det for en logik, der fremstilles som logikken i organisationerne DFH, Venligboerne og Fisken?

→ Hvilke inklusionsmuligheder fremtræder af logikkerne indenfor de tre forskellige organisationer?

1.1. Begrebsafklaring

Målgruppen for det frivillige arbejde har mange forskellige betegnelser, og grundet den ophedede diskussion om flygtninge og indvandrere vil disse betegnelser ofte have en negativ og problematisk klang. Nogle af disse betegnelser lyder: *flygtning*, *indvandrer*, *nydansker*, *brune danskere*, *bindestregs-danskere*, *tosprogede* eller *flerkulturelle* og *multikulturelle*. Betegnelserne er ikke i sig selv negative og problematiske, men den samfundsmæssige kontekst, som betegnelserne anvendes i, er ofte med til at artikulere disse ord i en negativ sammenhæng. Selvom vi ikke finder nogle af disse betegnelser dækkende eller tilfredsstillende, vælger vi alligevel for overskuelighedens skyld at lægge os fast på betegnelserne *flygtninge* og *indvandrere*. Det vil derfor være disse betegnelser, vi anvender i resten af undersøgelsen. Vi vælger disse to komplekse begreber velvidende om, at Danmarks Statistik har udarbejdet en

meget klar definition af begreberne, og at den måde, vi anvender begreberne på, ikke går i forlængelse af denne definition. Vi anvender i stedet ordene, som man forstår begreberne i hverdagssproget, forstået på den måde at der både er tale om flygtninge og indvandrere, der lige er kommet til landet, men også om danskere med en flerkulturel baggrund, som har opholdt sig i Danmark i generationer. Det vil altså sige, at vi nogle steder kommer til at bruge begreberne på en ukorrekt måde, fx i benævnelsen af unge med flerkulturel baggrund og dansk statsborgerskab. Her vil den rette betegnelse være dansker, og betegnelsen indvandrer vil være fejldefineret. Af pragmatiske grunde har vi dog truffet dette valg alligevel, da vi på denne måde ønsker at lette læsningen.

1.2. Social inklusion og social integration

Da vi ønsker at undersøge, hvordan diskurser indenfor det frivillige arbejde kan være mulighedsskabende for inklusion og integration af flygtninge og indvandrere, er det vigtigt at få præciseret disse begreber samt at redegøre for, hvilket fokus vi anlægger i denne undersøgelse. Begreberne *social inklusion* og *social integration* blandes ofte sammen og skifter karakter og betydning afhængigt af den sociale, politiske eller økonomiske kontekst, de anvendes i (Kristensen et al. 2007:1).

Overordnet set har begreberne det tilfælles, at de udtrykker to forskellige perspektiver på en marginaliseret position i samfundet (Kristensen et al. 2007:5). Ordet inklusion stammer fra latin og betyder “*lukke inde, dvs. indbefatte eller medregne noget*” (Kristensen et al. 2007:2). Inklusion er modsat integration et begreb, der beskriver bevægelsen, hvor noget lukkes ind *af* det store fællesskab. Denne bevægelse sker uafhængigt af den, der inkluderes, og individet forholder sig dermed passivt, imens samfundet åbner op for individet, der inkluderes. Inklusionsbegrebet forudsætter endvidere et ideal om ligestilling, idet begrebet refererer til, at alle sikres samme lige muligheder. Inklusionsbevægelsen opfattes dermed som en politisk proces, modsat en individuel handling (Kristensen et al. 2007:2).

Ordet *integration* stammer ligeledes fra latin og betyder “*at gøre noget helt, dvs. sammenslutning af flere dele*” (Kristensen et al. 2007:1). Integrationsbegrebet refererer dermed til en bevægelse, hvor en mindre del bliver optaget *i* noget større. Begrebet dækker hermed over en aktiv handling, der udføres af et individ, som har motivationen for at blive integreret. Det enkelte individ, der

ønsker at blive integreret, er den aktive aktør, mens samfundet er passivt (Kristensen et al. 2007:1).

Ved at indtage forskellige perspektiver på marginaliserede positioner i samfundet fordeles ansvaret hos forskellige aktør. Indtages et inklusionsperspektiv på den marginaliseredes position, placeres ansvaret hos samfundet, da samfundet er nødsaget til at åbne op for det enkelte individ. Indtager man derimod et integrationsperspektiv, placeres ansvaret hos den enkelte, da dette forudsætter den enkeltes motivation og handling. På baggrund af ovenstående kan det endvidere påpeges, at *“integration forudsætter inklusion. En person kan være inkluderet uden at være integreret; men en person kan ikke være integreret uden at være inkluderet”* (Kristensen et al. 2007:1). Inklusion er dermed den første bevægelse. En bevægelse, der tages af samfundet, og så længe samfundet ikke giver mulighed for inklusion, er det ikke muligt for individet at integrere sig - der er nemlig ikke mulighedsbetingelser for integration.

I vores undersøgelse har vi fokus på inklusionsbegrebet - det stadie der må gå forud for en egentlig integrationsproces. Dette valg begrundes ved, at vi interesserer os for diskurser og logikker i samfundet på et organisationsniveau. Denne interesse skyldes en overbevisning om, at diskurser og opfattelser er med til at forme muligheder og eksistensbetingelser for det enkelte individ. Vi mener dermed, at den måde det frivillige arbejde forstås på, og den måde hvorpå begreber som inklusion og integration defineres på, har stor betydning for flygtninges og indvandreres mulighedsbetingelser for at indgå i samfundet. Et begreb som integration, der befinder sig på mikroniveau, vil derfor ikke være frugtbar i analysen, da vi ikke ønsker at undersøge individets vilje og søgen mod denne integrationsproces. Grunden til at vi alligevel har valgt at præsentere og definere begrebet integration skyldes, at vi herved bliver i stand til at præcisere, hvornår forskellige indsatser forventer en forestående integrationsproces.

Kapitel 2. Metode

Forud for enhver undersøgelse bør der foreligge metodiske overvejelser, som er med til at definere undersøgelsens analytiske omdrejningspunkt, og dermed stilles der skarpt på “noget” fremfor “andet”. Som La Cour pointerer:

Som betingelse for at kunne stille skarpt på noget bestemt, vil [enhver konstruktion af frivilligheden] altid være nødt til at gøre sig blind for noget andet og dermed reducere fænomenet, til noget det ikke er (La Cour 2014:13).

Dette citat understreger dermed, at det blik der anlægges i en undersøgelse, er konstrueret af undersøgeren, og derfor kunne undersøgelsen have set anderledes ud, hvis dette blik havde været et andet. For at muliggøre undersøgelsens gennemsigtighed og dermed tydeliggøre vores blik på frivilligt arbejde præciseres undersøgelsens videnskabsteoretiske og metodiske grundlag i dette kapitel. Det metodiske grundlag hviler bl.a. på samfundsforsker og professor Bent Flyvbjergs argumentation for casestudiet, som bruges til at afgrænse specialets genstandsfelt. Foruden dette vil kapitlet indeholde en præsentation og kortlægning af den indsamlede empiri. Vores metodeovervejelser er inspirerede af professorerne Lene Tanggaard og Svend Brinkmanns overvejelser omkring dataproduktion.

2.1. Videnskabsteori

Da en undersøgelses resultater i høj grad afhænger af den virkelighedsopfattelse og deraf af den videnskabsteoretiske forståelse, der har ligget forud for undersøgelsen, ser vi det som væsentligt at fremlægge dette. Dette ståsted har endvidere betydning for, at vi kan træffe en lang række metodiske valg (Juul & Pedersen 2012:13). I det følgende afsnit vil vi præsentere projektets socialkonstruktivistiske afsæt.

2.1.1. Argumentation for vores videnskabsteoretiske ståsted

Vi agter at undersøge frivillighedens forskellige diskurser ud fra tre forskellige cases. Disse cases udgøres af frivillige organisationer med fokus på inklusion af flygtninge og indvandrere, og vi vil i mødet med medarbejdere og frivillige spørge ind til rationalerne i deres daglige arbejde. Fx: Hvad er det, der driver dem? Hvilken tilgang har de i arbejdet til organisationens målgruppe? Og

hvilken plads i samfundet har deres frivillige arbejde? På den måde ønsker vi at undersøge de frivillige organisationer og dermed klarlægge deres forståelser for frivillighedens mulige alsidighed. Dette skyldes vores formodning om, at det frivillige arbejde kan forstås på mange måder, alt afhængigt af, hvilken aktør man spørger. Denne forforståelse bygger vi på observationer og noteringer af den offentlige debat omkring frivillighed, fx i de forskellige organisationers fremstilling af sig selv på sociale medier, men også i den almene debat omkring frivillighedens berettigelse i velfærdssamfundet. La Cour påstår på provokerende vis, at

[...] den frivillige sociale indsats "ikke eksisterer". Forstået på den måde, at det ikke giver sig selv, hvordan den skal forstås, og slet ikke hvordan den skal forstås som noget homogent, der eksisterer i sin egen positivitet. Man kan sige, at bare det at tale om frivillighed, medfører en aktiv konstruktion af, hvad der overhovedet menes med frivillighed. Eller mere præcist formuleret: Frivillighed er altid frivillighed, iagttaget fra et bestemt sted (La Cour 2014:11).

Med dette citat menes, at frivilligheden er kontekstuel konstrueret, alt efter hvilken position der iagttages fra. Netop derfor er det vigtigt for os at anlægge et socialkonstruktivistisk perspektiv, da denne videnskabsteoretiske retning kan stille skarpt på tilblivelsen af forståelsen omkring et fænomen. Med denne tilgang har vi til hensigt at få belyst de forskellige diskurser, der hersker i det frivillige arbejde.

2.1.2. Socialkonstruktivisme

En af grundantagelserne i socialkonstruktivismen består i at stille spørgsmål ved det, som forstås som den sande virkelighed og den eksisterende viden om verden (Pedersen 2012:187-188). Socialkonstruktivismens ontologi går dermed på, at der ikke findes én sand virkelighed, ligesom det epistemologiske grundsyn afviser opnåelsen af objektiv viden (Pedersen 2012:190). I denne undersøgelse abonnerer vi på disse grundsyn i undersøgelsen af frivillighedens inklusionspotentialer. Frivillighed er et fænomen, som ofte bliver antaget som endegyldigt godt og positivt, uden at der reflekteres over, hvordan frivilligheden arbejder, eller hvad de forskellige aktører mener med frivillighed, når det udtrykkes, at frivilligt arbejde er godt for samfundet.

Indenfor den socialkonstruktivistiske forståelse antastes sandheder om fx frivilligheden som udelukkende positiv. Man opfatter her virkeligheden som noget, der skabes gennem social

interaktion i fællesskaber og ligeledes gennem det talte sprog, vi råder over, når det værende omtales (Pedersen 2012:229). Det, som opfattes som sandt, afhænger dermed af, hvilket perspektiv der anskues fra, hvormed sandheder indenfor socialkonstruktivismen bliver perspektivistiske (Pedersen 2012:188). Konsekvensen af dette er, at vi som undersøgere ikke kan iagttage ud fra et neutralt synspunkt. Vi er dermed bevidste om, at vi går til denne undersøgelse med en række forforståelser og derved ser det frivillige arbejdes inklusionspotentialer fra et bestemt perspektiv. Resultatet af denne undersøgelse kan derfor heller ikke forstås som endegyldige sandheder, men derimod som et bidrag til en ny forståelse af fænomenet, skabt vha. bestemte teoretiske begreber (Pedersen 2012:221). Fx gør vi i denne undersøgelse brug af La Cours refleksioner omkring frivillighedens natur. Refleksioner som i høj grad er præget af hans socialkonstruktivistiske fundament, jf. ovenstående citat om frivillighedens konstruktion (La Cour 2014:11).

Disse overvejelser fører til, at formålet med vores undersøgelse *ikke* er at finde frem til universelle sandheder. Derimod er opgaven i et socialkonstruktivistisk perspektiv centreret omkring at undersøge hvilke interesser, argumenter og antagelser om det sande, der florerer for at udfordre og skabe bevidsthed omkring fastlåste antagelser og herskende diskurser (Pedersen 2012:189-190). Vores tilgang har altså et fokus på at forstå, hvordan virkeligheder og forskellige sociale fænomener konstrueres i sociale sammenhænge. Dermed bliver status-quo beskrivelser i en socialkonstruktivistisk analyse overskygget af en søgen efter det processuelle (Pedersen 2012:220).

2.2. Tre casestudier

I undersøgelsen ønsker vi at beskrive, hvilke diskurser med fokus på inklusion og integration af flygtninge og indvandrere, der florerer i det frivillige arbejde. Dog er det os ikke muligt at indsamle data om alle de organisationer, der befinder sig på dette felt, og derfor har vi valgt at læne os op ad Flyvbjergs studier om strategisk caseudvælgelse. I det følgende vil vi redegøre for disse overvejelser og valget af de konkrete cases.

2.2.1. Den strategiske caseudvælgelse

Helt kort kan der siges om casestudiet, at det ofte er studier af fænomener, der udspiller sig i nutiden, og at studiet gennemføres i fænomenets naturlige sammenhæng. I vores undersøgelse betyder dette, at italesættelsen af fænomenet frivilligt arbejde undersøges ved at tale med de frivillige i de frivillige organisationer. Vi vil derudover drage undersøgelsens konklusioner på baggrund af den tilstedeværende empiri, og vi vil her forsøge ikke at lade os styre af teorier, der forklarer tingenes sammenhæng forud for empiribehandlingen. Ifølge Flyvbjerg er kontekstafhængig viden kilden til ekspertise, da universel viden ifølge ham på forhånd må opgives, når der teoretiseres om mennesker. Casestudiet er her ideelt til at fremskaffe kontekstbunden viden (Flyvbjerg 2010:466-468). Flyvbjerg fremhæver et citat af sociolog Donald T. Campbell, der bakker denne tese op:

Alt taget i betragtning er mennesket på helt ordinær vis meget kompetent i sin viden, og kvalitativ commonsense-viden erstattes ikke af kvantitativ viden [...] Det betyder ikke, at naturalistiske commonsense-observationer er objektive, pålidelige eller uden bias. Men det er alt, hvad vi har. Det er den eneste vej til viden – selvom den er støjende og med risiko for fejl og skævheder (Campbell i: Flyvbjerg 2010:468).

Kontekstbunden viden ses derfor som mere værdifuld end forudsigende teorier og universelle begreber, da andet ifølge Flyvbjerg simpelthen ikke er indenfor rækkevidde (Flyvbjerg 2010:468).

For at der kan generaliseres viden ud fra casestudiet, må casen vælges med omhu, og udvælgelsen må være strategisk, så det er muligt at kunne generalisere efter hensigten (Flyvbjerg 2010:473). Flyvbjerg opdeler her strategien for caseudvælgelse i to kategorier: *den tilfældige udvælgelse* og *den informationsorienterede udvælgelse* (Flyvbjerg 2010:475). Ved den tilfældige udvælgelse ønsker man at undgå systematisk bias i en stikprøve, dog er denne selektionstype ofte ikke særlig rig på information om et givent fænomens konsekvenser eller årsager (Flyvbjerg 2010:473). Denne form for caseudvælgelsesdesign har ikke været relevant i vores undersøgelse, da vi ønsker at finde frem til de organisationer, vi mener kan tilvejebringe en god og dækkende indsigt i, hvordan der på forskellig vis kan argumenteres for det inklusionspotentiale, der finder sted i de frivillige organisationer.

Ligesom navnet antyder, handler den informationsorienterede udvælgelse om at udvælge cases med det mål for øje at indsamle mest mulig information om et fænomen. Selektionstypen kan ligesom den tilfældige udvælgelse inddeles i underkategorier. Disse er *ekstreme cases*, *cases med maksimal variation*, *kritiske cases* og *paradigmatiske cases* (Flyvbjerg 2010:475). I denne undersøgelse ønsker vi at indsamle så meget information som muligt om feltet samt at forstå betydningen af variationen mellem vores forskellige cases. Vi vælger derfor casetyper, der kaldes *cases med maksimal variation*. I udvælgelsen af vores cases har vi lagt vægt på, at vores cases adskiller sig fra hinanden på følgende parametre: organisationens historie, organisationens størrelse samt interventionens målgruppe og aktiviteter.

Med dette i baghovedet kommer vi frem til tre cases: DFH, Venligboerne og Fisken. Grunden til at valget netop er faldet på disse, bygger på vores viden om forskellige frivillige organisationer forud for undersøgelsen samt på efterfølgende research om de enkelte organisationer. Vi vælger at kalde dette for vores forforståelser¹, idet denne viden går forud for vores endelige møde med feltet i forbindelse med empiriindsamlingen. Forforståelserne vil blive præsenteret nedenfor.

2.2.2. Organisationernes historiske kontekst og omfang

Venligboerne er undersøgelsens yngste organisation. Af hjemmesiden (venligboerne.org) fremgår det, at organisationen startede i 2013 som en Facebook-gruppe for lokale borgere i Hjørring. Deres udvikling tog dog hurtigt til, og Venligboerne har idag lokale afdelinger i omkring 100 danske byer samt fem Venligbo-caféer rundt omkring i Danmark. Endvidere findes der nu også Venligbogruupper udenfor Danmark, nemlig i Norge, Sverige, Tyskland, Italien, Frankrig, Ungarn, Storbritannien og Holland.

DFH er en privat humanitær organisation, som er grundlagt i 1956, og er dermed den ældste af de tre cases. Af organisationens hjemmeside (flygtning.dk) fremgår det, at organisationen arbejder i mere end 30 lande rundt omkring i verden og fungerer herhjemme som paraplyorganisation, hvor fx Amnesty International, Folkekirkens Nødhjælp, Red Barnet og UNICEF Danmark indgår. I vores undersøgelse fokuserer vi på organisationens aktiviteter i en dansk kontekst, frem for på den internationale bredde, organisationen også har.

¹ Vi er her inspirerede af den hermeneutiske forståelse af forforståelser, hvor forforståelser ses som den nødvendige viden, der ligger forud for enhver forståelse af et forhold, der ønskes udforsket eller forstået (Klausen 2017).

Vores tredje case er Fiskeriet. På Fiskeriets hjemmeside (fiskeriet.org) kan man læse, at foreningen blev grundlagt i 1984 som et værested for børn og unge på Vesterbro i København. Fiskeriet blev startet for at give børn og unge et værested som alternativ til at hænge på gaderne, og ideen med Fiskeriet i dag er stadig at skabe et trygt rum, hvor unge kan komme og på den måde undgå kriminalitet og misbrug. De beskæftigede i Fiskeriet udgør på nuværende tidspunkt en leder, syv ansatte, tre praktikanter og ti frivillige.

2.2.3. Interventionens målgruppe og aktiviteter

I caseudvælgelsen har vi også lagt vægt på, at de udvalgte organisationer har målgrupper og aktiviteter med forskellig karakter. Venligboernes aktiviteter i Hjørring er centreret omkring mødet mellem mennesker i Venligbo-caféen. I dette rum foregår der aktiviteter som bl.a. sangaften, dans, madlavning, krea-værksted og tøjindsamling til deres private genbrugshjørne - men mest af alt det daglige møde over en kop kaffe. Venligbo-caféens målgruppe er i princippet alle, som har lyst til at kigge forbi, dog er asylansøgere og flygtninge særligt velkomne.

I DFH fokuserer vi på deres mentorindsats, hvor flygtninge indgår i én-til-én relation med en mentor. Målgruppen er dermed flygtninge, som i aktiviteten kaldes mentee, og aktiviteten ses som samværet med mentor, som kan indeholde alt fra støttende samtaler til havearbejde og hjælp til oversættelse af kommunikation med det kommunale.

Den aktivitet, vi vælger at undersøge i Fiskeriet, er deres værested for unge mellem 13 og 19 år, der primært benyttes af unge drenge med flerkulturel baggrund. Aktiviteten er her alt det arbejde, der foregår på værestedet, hvor det pædagogiske relationsarbejde foregår omkring det fælles tredje, med det formål at gøre de unge i stand til at indgå i sunde fællesskaber.

2.2.4. Opsummering

Vi har dermed forsøgt at vælge de tre cases ud fra vores forforståelser om, hvilke organisationer der i feltet frivilligt socialt arbejde adskiller sig mest på de nævnte parametre. Om de tre cases adskiller sig på lige præcis de ovennævnte parametre, vil dog vise sig i analysen. Opsummerende har vi søgt at finde frem til en maksimal variation på baggrund af parametrene historie, omfang, interventionens målgruppe og aktiviteter.

Med Venligboerne som en ung og hurtigt voksende bevægelse, modsat Fiskeriet, der er en lille organisation med en forholdsvis lang historie, og DFH, der både kan betegnes som en ældre organisation og af stort omfang. Endvidere er typerne af aktiviteter i hver enkelt case også forskellige. Hos Venligboerne foregår aktiviteterne på kryds og tværs i Café Venligbo med særligt fokus på asylansøgere. I modsætning hertil koncentrerer DFH's mentorindsats sig om én-til-én-kontakten mellem mentor og mentee. Målgruppen i Fiskeriets værested adskiller sig særligt meget fra de to andre cases. Denne består af drenge i en yngre aldersgruppe med flerkulturel baggrund og en opvækst i Danmark. Aktiviteterne består her af pædagogisk relationsarbejde.

2.3. Præsentation af empiri

I det følgende vil vi præsentere vores indsamlede empiri, der består af interviews med henholdsvis medarbejdere og frivillige fra Venligboerne, DFH og Fiskeriet samt indhold fra organisationernes hjemmesider og sociale medier. Vi argumenterer for dette empirivalg, med at organisationer ofte skaber en iscenesættelse af sig selv på netop disse platforme. I denne iscenesættelse fremstilles organisationernes forståelse af frivillighed, og deres forskelligheder kan tydeliggøres. Det afgørende for, hvilke dokumenter vi medtager i denne undersøgelse, beror på, om organisationerne italesætter organisationens berettigelse, dens eksistensbetingelser og det konkrete arbejde. Vi har derimod valgt at afgrænse os fra en analyse af hjemmesidernes billeder, da dette ville have et for stort omfang til denne undersøgelse.

Valget af frivillige informanter blev i DFH og i Fiskeriet udvalgt af organisationens ledere, og vi havde derved ingen indflydelse herpå. I nogle sammenhænge ville dette fremstå som et kritikpunkt, hvis man havde det ønske at indfange organisationens "sande" karakter. Da vi fokuserer på organisationernes diskurser og italesættelser, er dette ikke undersøgelsens hensigt. Vi anser det derimod som en direkte fordel, da vi i analysen ønsker at kortlægge, hvordan organisationerne ønsker at italesætte deres frivillige arbejde på inklusions- og integrationsområdet. Vores informanter er endvidere udvalgt således, at vi får dækket ledelsesniveauet og det frivillige niveau, der er tæt på interventionens målgruppe i alle tre organisationer. Som et bilag til undersøgelsen har vi udarbejdet en skematisk oversigt over de forskellige informanter, længden på interviews og det færdigt transskriberede materiale samt henvisninger til links fra de respektive hjemmesider (se Bilag 1: Oversigt over empiri).

2.3.1. Empiri fra Venligboerne

Alle interviews med Venligboerne fandt sted i Café Venligbo i Hjørring ved et aflagt besøg med en varighed på to dage. Caféen er placeret centralt i byen tæt på andet caféliv og gågaden. Indretningen emmer af farver og lys, og møblementet består af genbrugsstole og små caféborde. Midt i rummet står en disk, hvorfra man kan købe en kop filter kaffe, te og chips til billige priser. Bagerst i lokalet finder man caféens genbrugsafdelingen, hvor man kan købe tøj til 5 kr. stykket. Det fremstår tydeligt, at fokus i caféen er på det menneskelige møde frem for på delikat baristakaffe og lækre lounge-møbler. Den første dag, vi er der, bliver vi uden spekulationer inviteret med til et åbent idémøde omhandlende venlighedens mulige udbredelse i Hjørring Kommune. Til mødet er også inviteret repræsentanter fra forskellige institutioner, byrådsmedlemmer og nysgerrige forbigående. Efter mødet finder vores første interview sted med stifteren af bevægelsen Merete Bonde Pilgaard. Trods hendes travle program får vi tillokket os et 29 minutters langt interview. Dette medfører, at interviewet er intenst og fokuseret. Merete Bonde Pilgaard udviser varme og venlighed under interviewet og anvender et fagprofessionelt ræsonnement i udlægningen af Venligboernes program. Det er tydeligt, at det ikke er første gang, at hun bliver interviewet omkring bevægelsens formål og idégrundlag.

Under besøgets to dage får vi endvidere fire korte interviews med fire af caféens frivillige, tre kvinder og en mand. Alle informanter har været med som frivillige fra caféens åbning d. 1. oktober 2015. Inden vi tog hjemmefra, havde vi ingen specifikke aftaler om interviews med de frivillige, så vi var spændte på, hvad vi kunne forvente. Men det viser sig, at Venligboerne ikke er svære at få i tale, da vi fra første gang, vi kommer ind ad døren, bliver mødt med åbne arme. En gestus som gentages hver eneste gang en ny gæst træder ind i lokalet. Grundet et generelt beskedent og genert gemyt blandt de frivillige tager det kun informanterne mellem 10 og 20 minutter at få besvaret de planlagte spørgsmål, vi har med. På samme tid bliver vi under interviewene afbrudt utallige gange, idet de nyankomne skal have knus og kram. Derfor har vi til denne case set os nødsaget til at foretage flere interviews end i de andre to cases. Dette ser vi dog ikke som en ulempe for vores empiri, da de korte og afbrudte interviews afspejler den facon, vi møder i Venligboerne. Grundet de mange afbrudte interviews får vi et mere realistisk billede af den organisation, Venligboerne fremtræder som, end hvis vi havde afholdt os til få fordybende interviews. Endvidere er Venligboerne en flad organisation, hvor de enkelte frivillige i høj grad

selv er med til at fortolke bevægelsens grundprincipper. Derfor ser vi det som en styrke, at vi netop har fået mange stemmer i spil i denne organisation.

I analysen af Venligboerne indgår også indhold fra hjemmesiden som empiri (venligboerne.org) - og ikke mindst deres Facebook-side, som er selve opstartskilden og samlingspunkt for bevægelsen. Her anlægger vi et blik på, hvad organisationen gennem sociale medier og hjemmeside fortæller om sig selv.

2.3.2. Empiri fra Dansk Flygtningehjælp

Det første interview er med projektleder og koordinator Rie Græsborg på kontoret i DFH's lokaler ved Nørreport, Frivillighuset. Rie Græsborg har været med i opstarten af mentorindsatsen i 2001. Dette interview finder sted udenfor Frivillighusets åbningstid, hvilket medfører en rolig og uforstyrret atmosfære. Grundet det tidlige tidspunkt i undersøgelsens opstartsfasen har interviewet et mere bredt fokus. Dette medfører også, at vi som interviewere ikke har en særlig styrende rolle, og informanten får i stedet lov til at ytre sig om det, hun finder vigtigt ved det frivillige arbejde i DFH. Dette interview er vigtigt for vores videre proces, da vi i mødet med Rie Græsborg får fokuseret undersøgelsens genstandsfelt. Interviewet har en varighed på 1 time og 34 minutter.

Rie Græsborg opfordrer os til at tage til Roskilde og interviewe deres mentorteam, da lige præcis denne afdeling ifølge hende er særligt fremhævelsesværdig, hvis vi vil undersøge DFH's mentorindsats. Gennem hende får vi formidlet en kontakt til to frivillige koordinatore i dette mentorteam, hvoraf den ene også er frivillig mentor. Den ene informant har været med til at opstarte mentorindsatsen i Roskilde i 2012 og arbejder udelukkende i koordinationsgruppen. Den anden informant startede for 1 ½ år siden som mentor og blev for 1 år siden inddraget i koordinationsgruppen. Interviewet foregår som et gruppeinterview og bliver afholdt i et lokale på sprogcenteret Clavis. Også dette foregår uforstyrret og i rolige omgivelser. De to informanter komplementerer hinanden rigtig godt, hvor den ene part ser de store linjer og det koordinerende arbejde, mens den anden part er praksisnær og kan komme med konkrete eksempler. Herved opstår der en dynamisk samtale, hvor det ene emne snart leder til det næste. Grænserne mellem hvem der interviewer og hvem der interviewes bliver endvidere udvisket, da det flere gange sker

at informanterne begynder at stille hinanden spørgsmål og kommer med uddybende kommentarer. Interviewet har en samlet varighed på 1 time og 12 minutter.

I vores møde med DFH får vi igennem disse to interviewsituationer et indtryk af en struktureret organisation med et professionelt team af frivillige. Modsat Venligboerne virker indsatsen hos Mentornet Roskilde meget koordineret og planlagt med en lang række procedurer som fx opstartsmøder, opfølgende samtaler efter 1, 3 og 6 måneder samt evalueringer og supervision.

Som yderligere empiri har vi valgt at analysere indhold fra DFH's hjemmeside, mere præcist under kategorien Danmark og herunder Frivillignet (flygtning.dk/frivillig), hvor mentorindsatsen befinder sig. Her vil vi undersøge, hvordan DFH beskriver mentorindsatsen og udtrykker dennes berettigelse.

2.3.3. Empiri fra Fisken

Fisken ligger midt i Vesterbros cafémiljø på en parallelgade til Istedgade. Vi ankommer til Fisken før åbningstid, og lederen Ena Juhl, er så småt igang med at stille blomster og frisk frugt frem på bordene. Ena Juhl har været leder i Fisken i 5 ½ år, og beskriver sig selv som værestedets mor og gør hver dag noget ud af at få lokalerne til at fremstå så hjemlige som muligt. Stedet virker hyggeligt, og de små rum er indrettet med borde, TV-stue, computerhjørne og sofaarrangementer. Interviewet med Ena Juhl finder sted i disse rammer og forløber som en uformel og personlig samtale, hvor hun forholder sig reflekteret og bevidst til stedets berettigelse. Interviewet varer i alt 1 time og 8 minutter.

Ena Juhl har forud for besøget formidlet kontakt til en af værestedets garvede frivillige. Vi mødes med hende et par timer senere på en nærliggende café, inden hun skal møde ind på sin vagt i Fisken. Cafémiljøet virker til tider en anelse larmende og forstyrrende, da vi har aftalt at mødes om eftermiddagen, hvor stedet er fyldt med gæster. Grundet interviewets uformelle setting forløber samtalen som en venskabelig dialog. Den frivillige er både personligt og fagligt engageret og har ved siden af studiet arbejdet i Fisken gennem 3 år. Interviewet har en varighed på 56 minutter.

Som yderligere empiri anvender vi indhold fra Fiskens hjemmeside (fiskens.org), som er brugt som supplement til de kvalitative interviews, hvorigennem vi kan få et indblik i Fiskens fremstilling af sig selv som organisation.

2.4. Metodiske overvejelser

For at generere og analysere den ovennævnte empiri har vi foretaget en række metodiske overvejelser. Her anvender vi Tanggaards og Brinkmanns metodeforskrifter omkring det kvalitative interview med dertilhørende interviewguide og transskription.

2.4.1. Det kvalitative interview

For at få undersøgelsen belyst har vi valgt at tage det kvalitative interview i brug. I et socialkonstruktivistisk perspektiv bruges interviewet som en metode til at klarlægge grupper eller enkeltpersoners konstruktioner af sandheden (Pedersen 2012:222). Da vi ønsker at undersøge, hvordan frivilligheden og dennes diskurser kan artikulere på forskellig vis, har vores tilgang til interviewet være præget af at få indfanget de frivilliges konstruktioner af sandheden. Ved at anlægge denne tilgang ser vi undersøgelsens formål som en søgen efter den mening, der opstår mellem objekter og subjekter i den interne relation (Esmark et al. 2005:18). Den relation der skabes mellem objekter og subjekter eller mellem subjekter og subjekter kaldes den sociale virkelighed, og denne kan ikke overskrides, da det ikke er muligt at gøre sig fri af disse relationer. Som lektor Anders Esmark, lektor Carsten Bagge Laustsen og professor Niels Åkerstrøm Andersen udtrykker det:

Den analysestrategiske konsekvens af dette forhold er, at det for socialkonstruktivismen ikke længere er interessant at følge et metodologisk program forankret i målsætningen om at nå ind til objektet eller subjektet i sig selv. Opgaven bliver i stedet at afdække eller kortlægge den mening, der skabes gennem stabilisering og udbredelsen af relationer mellem subjekter eller mellem subjekter og objekter (Esmark et al. 2005:19).

For vores undersøgelse betyder dette, at vi i interviewet vil fokusere på, hvordan frivilligheden italesættes som inklusionsskabende i den fælles konstruktion mellem den interviewede og interviewereren, hvor vi som forskellige individer trækker på vores diskursive ressourcer og

fortolkningsrepertoarer. Vi anskuer med inspiration fra Tanggaard og Brinkmann det kvalitative interview som en social episode i sig selv, hvor aspekter og erfaringer, som før interviewet ikke eksisterede i interviewpersonens oplevelsesverden, konstrueres i interaktionen (Tanggaard & Brinkmann 2010:31). Gennem interviews ønsker vi at koncentrere os om, hvordan begivenheder, situationer og fænomener italesættes og forstås af casenes forskellige informanter.

2.4.2. Det semistrukturerede interview

Alle de førnævnte interviews, der udgør størstedelen af vores empiri, er udformet som semistrukturerede interviews (Tanggaard & Brinkmann 2010:34). Med dette menes, at interviewet ikke har været fuldstændig ustruktureret, da samtalen er styret af os som interviewere, hvor vi har en særlig interesse i at undersøge frivillighedens forskellige diskurser ift. inklusionsmuligheder. Vi har valgt at udføre vores interviews semistrukturerede, da vi i undersøgelsen ønsker at afdække informanternes forståelser af frivilligt arbejde. Interviewet er her en interaktion mellem de planlagte spørgsmål i interviewguiden, og de svar interviewpersonen kommer med (Tanggaard & Brinkmann 2010:36). I denne interaktion er det forventeligt, at vi som udenforstående vil få fremlagt et positivt billede af de enkelte organisationer af de frivillige, som i denne sammenhæng fungerer som repræsentanter for deres frivillige organisation. I nogle undersøgelser ville et sådant træk udfordre empiriens kvalitet, dog ser vi ikke dette som et problem i vores undersøgelse, da vi netop forsøger at indfange de frivilliges konstruktioner og italesættelser af organisationernes arbejde.

I udførelsen af semistrukturerede interviews kan det være fordelagtigt at udvise en bevidst naivitet, da det tillader informanten at fortælle med sine egne ord. Dog er det vigtigt, at interviewereren ikke har et "tomt" hoved, men blot et åbent sind, der er teoretisk velfunderet, således at de bedste spørgsmål kan stilles (Tanggaard & Brinkmann 2010:37). Det er derfor vigtigt for undersøgelsen, at vi har sat os grundigt ind i den teoretiske og konkrete kontekst, så denne indsigt kan gå hånd i hånd med de metodiske anvendelser. Ved at vælge det semistrukturerede interview kan vi afvige fra de planlagte spørgsmål i interviewguiden, hvis informanten er særligt optaget af en bestemt problematik (Tanggaard & Brinkmann 2010:38). Vi oplevede i flere interviews, at denne situation opstod, fx i interviewet med de to koordinatore i mentorindsatsen i DFH, hvor vi spørger ind til eventuelle problematikker vedrørende det frivillige arbejde, hvortil den frivillige informant på dette tidspunkt i stedet ønsker at tale om de

frivillige koordinators opsøgende arbejde blandt flygtninge. På denne måde søger vi at følge informanternes tankerækker frem for at holde os til en stringent besvarelse af interviewguiden. Dog ser vi det nødvendigt at støtte os til denne interviewguide, som vi nu vil beskrive.

2.4.3. Interviewguide

Som allerede antydnet udarbejder vi en interviewguide forud for interviewene (Se Bilag 2: Interviewguide til de frivillige organisationer). Spørgsmålene til undersøgelsens besvarelse har vi opdelt i *forskningsspørgsmål* og *interviewspørgsmål*. Før udarbejdelsen af denne interviewguide har vi en række forskningsspørgsmål, som vi ønsker at få besvaret. Forskningsspørgsmål kan karakteriseres som "hv-spørgsmål", der befinder sig på et højere abstraktionsniveau og udgør her første trin i interviewguiden (Tanggaard & Brinkmann 2010:40). Da vi ønsker at beskrive de forskellige diskurser, der hersker på det frivillige sociale felt indenfor integrationsområdet, kunne et forskningsspørgsmål fx lyde: *Hvordan skelner informanten mellem sin egen organisation og andre frivillige organisationer?* Et interviewspørgsmål kunne derefter lyde: *Hvorfor valgte du at være frivilligt i netop denne organisation frem for alle mulige andre?* Et godt forskningsspørgsmål er derfor ikke nødvendigvis et godt interviewspørgsmål, da de ovennævnte forskningsspørgsmål kunne tænkes at virke mærkelige og abstrakte at besvare for informanten. Før spørgsmålene tages i anvendelse må de derfor omdannes til interviewspørgsmål, som er tættere på interviewpersonens dagligdag (Tanggaard & Brinkmann 2010:40).

I alle interviews bruger vi den samme interviewguide, både i interviews med ledere og koordinators og i interviews med frivillige. Dette valg skyldes et ønske om at få besvaret de samme spørgsmål set ud fra forskellige perspektiver, da vi mener, at disse to perspektiver kan give en bredere forståelse af organisationen både på et overordnet plan og på praksisniveau.

Da vi benytter os af det semistrukturerede interview, ser vi interviewguiden som en skabelon, hvorfra opfølgende spørgsmål kan forekomme. I de enkelte interviews har vi endvidere foretaget vurderinger om, hvordan interviewspørgsmålene helt konkret skulle stilles i den givne situation. Nogle informanter har vi udfordret ved at stille spørgsmål, der ligger tæt op ad de oprindelige forskningsspørgsmål, hvorimod spørgsmålene til andre informanter har været mere forsimplede, da det akademiske sprog i nogle tilfælde kan virke skræmmende og hæmmende i interviewsituationen.

2.4.4. Transskription

I interview- og transskriptionsprocessen indgår der en række oversættelser. Først skal forskningsspørgsmål oversættes til interviewspørgsmål, dernæst skal den mundtlige tale oversættes til et skriftligt materiale vha. transskription, hvorefter analytiske refleksioner til sidst oversættes til et læsbart og letforståeligt tekstprodukt (Tanggaard & Brinkmann 2010:43). Oversættelsen består her i, at det talte sprog transformeres til skriftsprog. I denne transformation fryses det levende og dynamiske fast, hvor kropssprog, stemning og stemmeføring udelades og går tabt. Der findes forskellige fremgangsmåder ved transskription. Nogle fremgangsmåder forsøger at bevare alle nuancer, mens andre fremgangsmåder blot lægger vægt på at bevare indholdets mening (Tanggaard & Brinkmann 2010:43). I vores undersøgelse gør vi brug af sidstnævnte fremgangsmåde, da vi mener, at så længe vi fanger meningen i det talte sprog, kan vi udrede de forskellige ræsonnementer og logikker. Transskriptionen vil desuden ikke være en direkte oversættelse af det talte sprog, da ordrette transskriptioner kan skabe en kunstig konstruktion af den mere levende interviewsituation, som ikke er dækkende for samtalen (Kvale & Brinkmann 2009:200). Derimod vil vi forsøge at bevare en så stor del af meningen i det talte som muligt ved at formulere transskriptionen i et grammatisk korrekt skriftsprog. Derudover ser vi det som vigtigt at transskribere interviewene forholdsvis kort tid efter, at de er foretaget, da vi her i højere grad kan huske, hvilken kontekst det talte indgik i. Dermed minimerer vi risikoen for at misforstå de forskellige passager, da vi ikke kan se ansigtsudtryk og fagter.

Slår man de færdigt transskriberede interviews sammen med hjemmesidernes tekstmateriale, kan vi udregne en samlet mængde materiale for hver enkelt organisation. For Venligboerne udgør dette i alt 32 sider, for DFH 41 sider og for Fisken 32 sider (se Bilag 1: Oversigt over empiri).

Kapitel 3. Analysestrategi

I dette kapitel vil vi præsentere undersøgelsens analysestrategi. I denne strategi indgår der forskellige delelementer. Vi vil starte med at præsentere undersøgelsens diskursteoretiske udgangspunkt, der danner den teoretiske forståelse, vi møder feltet med. Som Esmark, Laustsen og Andersen beskriver, lægges der i en socialkonstruktivistisk analyse vægt på, at teori skal forstås som iagttagelsesledende begreber:

I socialkonstruktivistisk forstand handler teori snarere om, hvad vi kan kalde for udfoldelse af begreber, der gør en forskel i konstruktionen af den sociale virkelighed. Analysestrategi handler grundlæggende om at gøre rede for, hvordan den sociale virkelighed konstrueres gennem anvendelse af bestemte iagttagelsesledende begreber (Esmark et al. 2005:11).

Med andre ord ønsker vi at inddrage det diskursteoretiske perspektiv for at skærpe vores blik på diskurser og betydningsdannelser omkring bestemte fænomener, der er relateret til undersøgelsens genstandsfelt. Grundet vores socialkonstruktivistiske tilgang forstår vi alle datatyper - lige fra individuelle interviews til på forhånd eksisterende tekster og dokumenter - som sociale handlinger, der finder sted i forskellige kontekster (Halkier 2010:122). For vores analyse betyder dette, at både interviews og indhold fra hjemmesider undergår den samme form for analyse, og intet ses som mere rigtigt end andet.

I dette kapitel vil vi bevæge os fra de mere abstrakte begreber over til de mere jordnære og konkrete overvejelser omkring kodningen af vores empiriske materiale i et diskursteoretisk analyseperspektiv.

3.1. Diskursteori

Helt overordnet forstås en diskurs som: “[...] en bestemt måde at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på” (Jørgensen & Phillips 1999:9). Det vil altså sige, at man i diskursteorien beskæftiger sig med, hvordan viden om verden skabes og forandrer denne, ved at der knyttes forskellige betydninger til forskellige fænomener. Via sproget konstrueres bestemte mønstre eller diskurser, alt efter hvilket domæne der iagttages fra (Jørgensen & Phillips 1999:9).

Der er mange forskellige tilgange indenfor diskursteorien, men noget af det, der dog hersker enighed om, er følgende fire principper: 1. *En kritisk indstilling overfor selyfølgelig viden*, 2. *Historisk og kulturel specificitet*, 3. *Sammenhæng mellem viden og sociale processer* og 4. *Sammenhæng mellem viden og social handling* (Jørgensen & Phillips 1999:13-14). Det første princip fordrer, at viden ikke anses som direkte afspejlinger af verden derude, men derimod er formet ud fra bestemte kategorier. Dette princip følger vi ved at beskrive de diskurser, der hersker i det frivillige arbejde, og dermed tager vi ikke denne viden for givet. Det andet princip fokuserer på historiske og kulturelle indlejringer. Som mennesker er vi præget af vores historiske og kulturelle kontekst, og vi forstår derfor kun verden ud fra dette ståsted. Denne forståelse kunne have været anderledes og vil højst sandsynligt ændres over tid. Ud fra dette princip er vi som mennesker med til at udforme sociale mønstre ud fra vores sociale handlen. For vores undersøgelse betyder dette, at både vi som undersøgere og vores informanter er præget af vores kontekst. Dette ses ikke som et problem ved undersøgelsen, men derimod som et vilkår for enhver vidensindsamling. I forlængelse af dette følger det tredje princip. Her ses de sociale mønstre, vi begriber verden med, som et produkt af sociale processer. I disse interaktioner kæmpes der en kamp om, hvad der skal forstås som sandt og falsk. I undersøgelsen er vi med til at indfange dette princip gennem vores interview med informanterne. I interviewsituationerne finder der en definitionsproces sted, vedr. hvad det frivillige arbejde kan, og hvordan det tænkes udført. Det fjerde princip indebærer, at der altid vil være bestemte handlingsformer, der opstilles som naturlige, mens andre handlingsformer forekommer nærmest umulige i deres kontekst. Dermed får bestemte verdensbilleder helt konkrete konsekvenser, da de opstiller til dels fastlagte handlingsmønstre. Dette princip er ligeledes yderst relevant, da en undersøgelse af, hvilke handlingsformer der i det frivillige arbejde fremstilles som naturlige, er med til at bestemme, hvilken form for inklusion der er mulig for de enkelte målgrupper.

3.1.1. Momenter, knudepunkter og myter

Ifølge de to politiske filosoffer og diskursteoretikere Ernesto Laclau og Chantal Mouffe opstår en diskurs ved, at en aktør forsøger at redefinere eller definere et fænomens betydning. Dette benævnes som et artikulationsforsøg. *Artikulation* betyder sammenkædning, hvor man sammenkæder “noget” med “noget andet” ved at tale om og sammenknytte noget på en bestemt

måde (Laclau & Mouffe 2002:64). Dette “noget” kaldes i diskursteorien for *momenter*. Det der kendetegner momenter er, at det er relativt fikserede tegn, hvilket vil sige tegn med en bestemt betydning. Ved at sammenkæde forskellige momenter til en diskurs, skabes der en særlig mening (Laclau & Mouffe 2002:52). Et eksempel på momenter kunne være ord som “omsorg” og “nærvær”, som når de bliver knyttet til fx begrebet frivilligt arbejde giver en positiv ladning til fænomenet.

I enhver diskurs er der privilegerede tegn, som momenterne knyttes sammen med. Disse benævnes af Laclau og Mouffe som *knudepunkter* (Laclau & Mouffe 2002:62). Kendetegnet ved et knudepunkt er, at det må være tilpas løst defineret, således at momenterne kan tilføre begrebet betydning og dermed delvist fikserer knudepunktet betydning, når disse knyttes sammen (Laclau & Mouffe 2002:62-63). Et eksempel på et knudepunkt i det frivillige arbejde kunne være “frivillighed” eller “lighed”. Knudepunkterne kommer herved til at repræsentere diskursens logik, ved at denne samler og giver retning til de forskellige momenter, når disse artikuleres til knudepunktet. Med logik menes, at knudepunktet repræsenterer totaliteten af diskursen (Hansen 2012:260).

Ligesom knudepunktet er det begreb, der kæder momenterne sammen, er *myter* den idealforestilling, som kæder de forskellige diskurser sammen. Myten fremstår derfor som en form for utopi og repræsenterer i sig selv et princip om en fuldkommen helhed (Rear 2013:10). Denne fuldkommenhed er i sig selv uopnåelig, men netop dette tillader myten at forblive et samlingspunkt for relativt modstridende diskurser. En hegemonisk status opnås, hvis myten formår at favne utilfredsstillende krav fra vidt forskellige diskurser ved at levere en samlende forestilling om helheden (Rear 2013:10). Ift. debatten omkring frivillighed kunne det tænkes, at begrebet velfærdssamfund kunne udgøre en samlende myte, der omslutter forskellige diskursers strid indenfor området.

3.2. Kodning

Vi har kodet vores empiri ad tre omgange: én gang for hvor case, hvilket også afspejles i vores tre analysekapitler, der er inddelt efter casene. Kodningen har til dels været *datadreven* i og med, at koderne er opstået ud fra en grundig gennemlæsning og bearbejdning af empirien (Tanggaard

& Brinkmann 2010:47). Dog har vores diskursteoretiske blik skærpet vores analyse på de forskellige organisationers italesættelse af sig selv som organisation. I udarbejdelsen af koder har vi derfor haft fokus på, hvilke begreber der knytter sig til hinanden og på den måde tilskriver hinanden mening i et net af betydningsformationer.

Med udgangspunkt i diskursteoriens begreber: myter, knudepunkter og momenter vil vi i det følgende analysere vores indsamlede empiri fra Café Venligbo i Hjørring, værestedet i Fisker på Vesterbro og mentorindsatsen hos DFH i Roskilde. Med begreberne indenfor diskursteorien ønsker vi at fremanalysere de forskellige diskurser, der flourer indenfor hver enkelt organisation.

Kapitel 4. Venligboerne i Hjørring

Nedenstående analyse bygger på vores fem interviews hos Venligboerne samt på indhold fra Venligboernes hjemmeside og Facebook-gruppe. Ud fra denne empiri fremstår der en myte om *venlighed*, der udfyldes af tre diskurser med hver sit knudepunkt. Disse er: *plads til forskellighed*, *“naturlighed”* og *frivillighed*. Ved at finde meningsindholdet i hvert af disse knudepunkter kan vi synliggøre Venligboernes diskurser. Meningsindholdet finder vi ved at se på, hvordan de forskellige ytringer i form af momenter søger at artikulere betydningen af de nævnte begreber. Vi vil i nedenstående kapitel præsentere Venligboernes myte, knudepunkter og momenter.

4.1. Myten om venlighed

Den overordnede myte, som også er grundlaget for Venligboernes eksistens, ser vi som *venlighed*. Myten om *venlighed* finder vi både i de frivilliges udsagn, hos stifteren Merete Bonde Pilgaard's udtalelser og på Venligboernes hjemmeside. På Venligboernes hjemmeside skriver de om *venlighed*, at:

Venligboerne leder efter det, som vi har til fælles, som glæder os, og som føles behageligt. Venlighed er noget, alle mennesker synes godt om, og det gør os godt – fysisk, psykisk og socialt. Derfor er Venligboernes fokus på venlighed (Venligboerne 2017).

Da *venlighed* præsenteres som et fælles udgangspunkt, hvoromkring der findes enighed, artikuleres myten om *venlighed* som et princip om fuldkommen helhed. Denne myte har ikke nogen mening i sig selv, men meningsudfyldes af de knudepunkter, der knyttes sammen med myten af de forskellige aktører i Venligboerne. Myten om *venlighed* kan derfor fremstå som en form for utopi, som alle i bevægelsen kan blive enige om at arbejde hen imod. Af hjemmesiden fremgår det endvidere, at det helt generelt handler om at inspirere og motivere sig selv og andre til at agere med *venlighed* overfor hinanden i hverdagens situationer *“uanset alder, køn, etnicitet, religion, politisk overbevisning osv.”* (Venligboerne 2017). På denne måde understreges det, at *venlighed* omfatter alle tænkelige individer, hvilket er med til at præcisere myten som altomfavnende. *Venlighed* kan bestå af *“små, overskuelige handlinger, som kan frembringe smil*

og glæde hos giver og modtager” (Venligboerne 2017). På hjemmesiden (venligboerne.org) beskrives *venlighed* endvidere som en beslutning, man kan vælge at tage, ligesom man kan vælge at leve sundt. Det handler blot om at tage små overskuelige skridt og øve sig i venlige gerninger i dagligdagen. Herved opnår man mening, energi og overskud. Ved besøget i Hjørring fortæller en frivillig om Venligboernes budskab:

Spred venlighed, spred det gode budskab, det glade budskab mellem mennesker. Gøre os alle sammen gladere og mere tilpasse, i stedet for brok og negativ snak om hinanden - nej, snak pænt om hinanden (Frivillig 4, 2017).

En anden frivillig beskriver *venlighed* som det store slogan, stifteren Merete Bonde Pilgaard har introduceret, og fortsætter: *“Altså ordet venlighed, det er jo dét, vi ved”* (Frivillig 1, 2017). Generelt ses sådanne ytringer om *venlighed* i en stor del af empirien, hvor ordet *venlighed* gøres til et “naturligt” livsvilkår. Noget som altid har været der, og noget man skal gå og minde sig selv om hele tiden, som en frivillig påpeger (Frivillig 1, 2017). Grundet mytens princip om en fuldkommen helhed samler den forskellige logikker, der hersker blandt Venligboerne. På den måde opnår myten en hegemonisk status, hvor den favner forskellige utilfredsstillede krav fra forskellige aktører ved at give en samlende forestilling om helheden.

Stifteren af Venligboerne, Merete Bonde Pilgaard, argumenterer i nedenstående citat for sin personlige motivation for at igangsætte en bevægelse som Venligboerne:

Rigtig mange mennesker går i deres egen verden, enten i deres Iphone- eller Ipad-verden eller er optaget af at være i planlægningstanker eller bekymre sig om noget, der er sket. Jeg har savnet, at vi bliver bedre til at være til stede i nuet og være opmærksomme, nysgerrige og venlige overfor hinanden. Jeg synes, at vi indenfor de sidste år er blevet mere og mere optagede af både vores egen verden, men egentligt også at være i en helt anden tid end den tid, der er lige nu. - - - Jeg ved, at venlighed virker positivt på mennesker. Jeg har viden omkring, hvordan venlighed og gode relationer påvirker mennesket både ift. den mentale sundhed og den fysiske sundhed - og også den sociale sundhed. Derfor har det også været nemt for mig at gå til, fordi jeg har følt, at jeg ved noget om det her. Det er ikke bare noget, vi leger. Det er noget, som man ved virker, og

det bliver ved med at virke, og det har altid virket, så det kan ikke lige pludseligt blive en dårlig ide. Det er så veldokumenteret. At være venlige og ordentlige overfor hinanden - det er en god ide (Pilgaard 2017).

Merete Bonde Pilgaard ønsker, at folk skal øve sig i at kigge op fra deres Iphones og få øje på de mennesker, de har omkring sig. Den viden, som hun her pointerer, baner i næste afsnit vejen for legitimationen af myten om *venlighed*.

4.2. Mytens legitimation

Myten om *venlighed* videnskabeliggøres både på hjemmesiden og i interviewet med stifteren Merete Bonde Pilgaard. Argumentationen trækker på en medicinsk diskurs, hvor både krop og sind er i centrum og kan helbredes via positive tankegange og vaneændringer. På hjemmesiden gøres denne myte om *venlighed* til et videnskabeligt faktum:

Det er videnskabeligt bevist, at venlighed (kærlighed) har en sundhedsmæssig positiv effekt på både krop og sind. Af venlighed bliver man mere glad, men det virker også på eksempelvis blodtryk, stress, angst, aggressioner og bekymringstendens. Man kan måle, at kroppen udskiller mere oxytocin, når man enten selv er venlig, eller oplever noget venligt. Venlighed medfører en større følelse af energi og overskud. Og det har en smittende og selvforstærkende effekt (Venligboerne 2017).

Venlighed gøres her til et spørgsmål om, hvordan kroppen kan udskille oxytocin. Foretager vi en leksikonsøgning på dette stof, kaldes det også for kram-hormonet eller kærlighedshormonet. Denne tankefigur går igen i bevægelsens italesættelse af sig selv, hvor *venlighed* opstilles som et eksperiment, der har vist sig at have en positiv effekt. Som bevægelsen beskriver på deres hjemmeside (venligboerne.org) udsprang idéen omkring *venlighed* fra et sundhedsprojekt i en bydel i Hjørring Kommune, hvor man undersøgte beboernes generelle sundhedstilstand. Her viste det sig, at beboerne både havde fysiske udfordringer, men også mentale udfordringer som fx ensomhed og tristhed. Merete Bonde Pilgaard er uddannet sygeplejerske og har efteruddannelse i kognitiv adfærdsterapi og mindfulness. Hun blev ansat i projektet til at fremme sundheden og tog sammen med borgerne udfordringen op og begyndte at træne *venlighed*.

Resultatet af dette beskrives som en stor succes og danner startskuddet for hele Venligbobevegelsen. Merete Bonde Pilgaard spørges ind til det videnskabelige grundlag for bevægelsens tilgangsformer, som hun opdeler i to, nemlig mindfulness² og kognitiv adfærdsterapi³. Hun forklarer:

En af grundholdningerne indenfor mindfulness er venlighed. - - Mindfulness er idéen om at øve sig i at være tilstede lige nu og her, i stedet for at være tilstede ved at bekymre sig om fortid eller have bekymringer om fremtiden (Pilgaard 2017).

Gennem mange års erfaring har Merete Bonde Pilgaard arbejdet med vaneændringer, hvor hun her opfatter venlighed som en vane, der skal tillæres, trænes og vedligeholdes. Hun fortæller, at det indenfor kognitiv adfærdsterapi;

. . . handler om, at være opmærksom på om der er sammenhæng mellem, de tanker vi får, de følelser vi får, de kropslige reaktioner vi får, og så den adfærd man udfører. - - [V]i prøver at gå efter det, der får den glade følelse frem. Der er jo også alle mulige andre grundfølelser, man kunne bestemme sig for, at man ville fremme (Pilgaard 2017).

Hun fortæller, at man alternativt også nemt kunne fremme følelser som angst og frygt ved at tale om bomber og krigen i Syrien. Men dette er et aktivt valg, der træffes, da man som menneske har muligheden for at bremse sådanne tankemønstre. Ved at flytte fokus gennem aktiviteter og samtaler fortæller hun, at kroppen opnår den ro, som der er behov for. Lige præcis sådanne aktiviteter og samtaler lægger de vægt på i Café Venligbo i Hjørring. Mindfulness og kognitiv adfærdsterapi udgør bevægelsens grundsten og er med stifterens ord med til at fodre de grønne systemer, som hun beskriver i følgende citat:

Mange af de ting vi beslutter os for at gøre herinde er noget, som jeg kalder: at fodre de grønne systemer. Jeg er optaget af det her med nervesystemet. Man kan vælge at puste til

² Mindfulness: Et begreb som i Vesten anvendes til at håndtere og behandle stress. Det centrale i mindfulness er fuld opmærksomhed og nærvær mod det, man beskæftiger sig med, således at alle sanser vækkes (Redaktionen: Mindfulness 2015).

³ Kognitiv adfærdsterapi: I denne psykologiske retning lægges vægten på sammenhængen mellem antagelser, følelser, tanker, kropslige reaktioner og handlinger i forskellige situationer (Bærentzen 2016).

det, hvor man bliver mere stresset og mere angst, eller man kan vælge at puste til det, som beroliger eller som aktiverer den glade følelse (Pilgaard 2017).

Selvom Merete Bonde Pilgaard selv er uddannet indenfor det sundhedsfaglige felt og dermed kender til det videnskabelig grundlag for, hvorfor *venlighed* er en god idé, er det dog ikke noget, man skoles i hos Venligboerne. Alle kan ifølge hende følge logikkerne og se fornuften i det. *Venlighed* opleves som en helt naturlig del af det at være menneske, som indlæres allerede fra barnsben. Dette bruger hun som argumentation for at fortsætte, fordi det er et faktum, at det virker (Pilgaard 2017).

Hos Venligboerne kan *venlighed* dermed ses som en myte, der bakkes op af den medicinske diskurs om, hvordan *venlighed* fremmer fysisk og psykisk sundhed og velvære.

4.3. Målgruppen i Café Venligbo

Ud fra Venligboernes hjemmeside og de fem informant-interviews fremgår det tydeligt, at det særligt er flygtninge og asylansøgere, Venligboernes bevægelse og caféen er rettet imod. Hele bevægelsen startede da også af den årsag, at Hjørring Kommune i efteråret 2014 skulle modtage 500 asylansøgere, hvorfor Merete Bonde Pilgaard lavede:

- - - et opslag i Facebook-gruppen Venligboerne, hvor hun efterlyste folk, der havde lyst til at tage venligt imod dem. 13 meldte sig – og herefter oprettede hun undergruppen: Venligboerne Flygtningehjælp (Venligboerne 2017).

Endvidere optræder betegnelserne for flygtninge og asylansøgere ofte i citater i interviewene, hvor der lægges vægt på, at disse skal hjælpes. Fx fortæller en frivillig i caféen:

Det er jo simpelthen fordi, det er så forfærdeligt med den flygtningesituation, der er - alle de flygtninge der kommer her til landet. Vi er nødt til at hjælpe, så de kan integreres ved at tage ordentlig imod dem (Frivillig 1, 2017).

På Facebook-siden Café Venligbo Hjørring står der, at det er et: *“Mødested for mangfoldighed”*. Dette oplever vi også, da vi besøger caféen og får beskrevet de forskellige aktiviteter, der finder

sted. Det gælder fx lægehjælp til mænd, mødregrupper til kvinder og deres spædbørn, lektiehjælp til unge og strikkeklub til ældre. Målgruppen spænder således bredt, både hvad angår alder og køn.

Hvad der nærmere er karakteristisk for Venligboernes specifikke målgruppe, bliver ikke yderligere uddybet i interviewene. Dette kan dels skyldes et manglende fokus fra vores side som interviewere på at få præciseret, hvad informanterne forstår ved asylansøgerne og flygtningene. Dels kan det skyldes, at man i Venligboerne gør meget ud af ikke at sætte folk i bås ved at lave firkantede og forenkede definitioner af mennesker. For som Merete Bonde Pilgaard siger: *“Det er en café for alle mennesker - også flygtninge”* (Pilgaard 2017). En definition på en asylansøger kan dog findes på Ny i Danmark. Denne lyder således: *“En asylansøger er en udlænding, som søger om ret til at opholde sig som flygtning i et andet land og blive beskyttet af dette land, men som endnu ikke er blevet anerkendt som flygtning”* (Ny i Danmark 2017 A). Sagt med andre ord placerer målgruppen sig i en venteposition, hvor man ikke med sikkerhed kan afgøre, om man er købt eller solgt. Dette ser vi som en faktor, der er med til at indsnævre de handlemuligheder målgruppen har, og deraf også hvilke inklusionsmuligheder der optræder som mulige, så længe de befinder sig i denne position.

4.4. Plads til forskellighed

Plads til forskellighed er et knudepunkt, der er særlig dominerende på Venligboernes hjemmeside, og i stifteren Merete Bonde Pilgaards retorik omkring Venligboernes formål. Med dette knudepunkt artikuleres en bestemt mening til myten om *venlighed*. *Venlighed* indebærer nu en forskrift om *plads til forskellighed*. Momenter som kan knyttes til *plads til forskellighed* nævnes også enkelte gange i interviewene med de frivillige. Som det fremgår af Venligboernes hjemmeside, sættes pladsen til forskellighed højt på dagsordenen: *“Venligboerne priser mangfoldigheden og anerkender og værdsætter forskellighed. Også indenfor det at være og agere som Venligbo”* (Venligboerne 2017). Indenfor dette knudepunkt finder vi tre momenter, nemlig *imødekommenhed*, *nysgerrighed* og *respekt*, som er med til at meningsudfylde knudepunktet. Venligboernes værdier centrerer sig omkring tre nøglesætninger, hvori de tre momenter, der knytter sig til *plads til forskellighed* indgår. Nøglesætningerne lyder således:

1: *Vær venlig i mødet med andre*

2: *Vær nysgerrig, når du møder mennesker, der er forskellige fra dig*

3: *Mød forskellighed med respekt* (Venligboerne 2017).

Ved den første nøglesætning tillægger vi momentet *imødekommenhed*, ved den anden *nysgerrighed* og ved den sidste *respekt*. Disse momenter vil i det nedenstående relatere sig til knudepunktet *plads til forskellighed*.

4.4.1. Imødekommenhed

At møde hinanden med åbent sind ligger Venligboerne dybt på sinde. Hvad enten det er mennesker, som ligner dem selv, eller mennesker, som de er forskellige fra. I det følgende citat beskrives formålet med Venligboernes flygtningehjælp:

Formålet i forhold til flygtninge er, at vores asylansøgere og flygtninge skal føle sig venligt modtaget. Venligboerne priser mangfoldigheden og ser hvert eneste menneske som en god ressource og værdi. Vi tror på, at vi alle kan tilføre hinanden noget godt i mødet med hinanden (Venligboerne 2017).

I citatet artikuleres *imødekommenhed* til knudepunktet *plads til forskellighed* ved, at der i første sætning står: *“asylansøgere og flygtninge skal føle sig venligt modtaget”*, og i næste sætning sættes dette lig med: *“Venligboerne priser mangfoldigheden og ser hvert eneste menneske som en god ressource og værdi”*. Ifølge hjemmesiden (venligboerne.org) gør Venligboerne en dyd ud af at møde mennesker venligt i nuet, og de fastholder troen på, at en bedre fremtid opnås ved, at man er venlige og imødekommende trods forskellighed. Merete Bonde Pilgaard fortæller, hvordan Café Venligbo har fået sin egen imødekommende kultur, hvor alle hilser på i mødet med den anden:

Stedet her kan man kalde et træningscenter, fordi det er her, man “træner”. Der sker et eller andet med os, når vi går her ind. “Klik”, siger det, og så ved vi, at det er dét, vi gør herinde. Da I kom, tænkte jeg faktisk på, at jeg ikke havde fået hilst på jer, fordi jeg sad

og havde et møde med en anden. Almindeligvis så hilser vi jo faktisk på alle her. - - - Det er sådan en kultur, der er blevet. - - - Nu har vi lavet det på et mikroskopisk plan herinde i butikken; jamen så må det jo også kunne lade sig gøre [i hele Hjørring]. Det er bare med at gå i gang (Pilgaard 2017).

Caféen er ifølge Merete Bonde Pilgaard et træningscenter, hvor man øver sig i at være imødekommende og venlige. *Imødekommenhed* knyttes her op til den medicinske diskurs, som udgør mytens legitimation, da også denne del af Venligboernes praksis kan trænes og udvikles på lige fod med fx en muskel, der skal genoptrænes. *Imødekommenhed* gælder alle og enhver og er dermed et vigtigt moment i Venligboernes forståelse af *plads til forskellighed* i praksis.

4.4.2. Nysgerrighed

Ordet *nysgerrighed* indgår i Venligboernes anden nøglesætning. *Nysgerrighed* ser vi også som et moment, der meningsudfylder knudepunktet *plads til forskellighed*, da det ofte bliver nævnt som en vigtig forudsætning for at møde mennesker med forskellighed åbent. Til spørgsmålet om hvad der motiverer i arbejdet som frivillig, svarer en frivillig således:

Det er vel nok for fællesskabet, for at komme ud og møde nogle andre mennesker - især udlændinge. Jeg kan godt lide at være et sted, hvor de kommer. Jeg kan godt lide de her fremmedartede mennesker. - - - Det er nok fordi, at jeg er nysgerrig og åben af sind overfor andre. Jeg vil gerne ud og opleve noget, og nu er jeg på kontanthjælp, og jeg vil gerne ud og opleve verden, og så må de jo komme til mig i stedet for (Frivillig 4, 2017).

Den frivillige beskriver her sin *nysgerrighed* og sit åbne sind i mødet med andre - "*især udlændinge*". Det er i caféens fællesskab, at den frivillige oplever muligheden for at indgå i en mangfoldig sammenhæng, og *nysgerrighed* bliver her den frivilliges døråbner. Også Merete Bonde Pilgaard udtrykker, at *nysgerrighed* er en nødvendighed for at kunne indgå meningsfuldt i mødet med andre, der er forskellige fra en selv. Som hun udtrykker det:

Det bliver ikke overfladisk snak, hvis man er nysgerrig på den anden - det har vi jo besluttet, at vi vil være. Vi har også besluttet, at hvis den anden er meget forskellig fra

mig, så må samtalen ende med, at jeg siger: "jamen, respekt for at sådan tænker du omkring tingene - jeg er et helt andet sted". - - - Så har man lært at være nysgerrig, og så begynder man at fortælle. Det er i hvert fald helt vildt værdifuldt, fordi alle parter føler sig hørt og føler, at man er okay, som den man er (Pilgaard 2017).

Som det fremgår af nøglesætningen og citatet, har de i Venligboerne besluttet sig for at være nysgerrige. *Nysgerrighed* bliver igen bundet sammen med en *nysgerrighed* på forskelligheden mellem mennesker. *Nysgerrighed* bliver på denne måde nødvendig, hvis alle skal anerkendes, for dem de er i det store mangfoldige fællesskab. Dette leder videre til knudepunktets tredje moment, som vi ud fra både Merete Bonde Pilgaards retorik og værdigrundlaget fastsætter som *respekt*.

4.4.3. Respekt

På Venligboernes Facebook-side for Café Venligbo i Hjørring beskrives caféen som et: *"Mødested for mangfoldighed. Målet er at skabe rammer for møder mellem mennesker for at fremme gensidig forståelse og respekt"* (Facebook: Café Venligbo Hjørring). I dette citat tydeliggøres det, hvilken relation respekt har til *plads til forskellighed*. Hvis dette skal opnås, må der være rammer til stede, som muliggør *respekt* for den anden. Hos én af de frivillige finder vi ligeledes et ønske om at respektere flygtninge, der kommer til Danmark ved at hjælpe og tage godt imod dem, således at de kan integreres. Den frivillige finder sin motivation i den oplevede manglende *respekt*, der dominerer den politiske dagsorden:

Det er så forfærdeligt nu med Inger Støjbergs kage⁴! I har hørt om den, ikke? Det er så forfærdeligt, det er så pinligt og ulækkert! Men det værste er, at halvdelen af Danmarks befolkning, de synes, det er alle tiders - det er næsten ikke til at forstå! (Frivillig 1, 2017).

Ifølge den frivillige vil det at tage imod flygtninge og integrere dem i sit fællesskab være lig med at yde dem *respekt*, mens en fejring af udlændingelovens stramninger er at gøre grin med

⁴ D. 14. marts 2017 uploadede Udlændinge- og integrationsminister Inger Støjberg et billede på sin Facebook-profil. Billedet viste en glad Inger Støjberg med en stor othellolagkage med inskriptionen "50". Til billedet tilføjede hun teksten: "Idag fik jeg vedtaget stramning nummer 50 på udlændingeområdet. Det skal fejres!". Det skabte stor forargelse landet over (Abrahamsen 2017: Fra kage til hyldest til selvsving: De 10 faser i en klassisk Støjberg-finte).

mennesker, der allerede er dårligt stillet. Ved at hjælpe, integrere og tage imod flygtninge kan diversitet opnås i kulturmødet. Dette tolker vi som den frivilliges forståelse af et respektfuldt møde med den anden. Når *respekt* artikuleres i denne sammenhæng, er det med til at meningsudfylde Venligboernes forståelse af knudepunktet *plads til forskellighed*.

4.5. “Naturlighed”

Det andet knudepunkt som vi finder hos Venligboerne, er “*naturlighed*”. Da naturliggørelse også kan være en analytisk pointe i diskursteorien, angives den “*naturlighed*”, der har en empirisk karakter med anførselstegn, så der kan skelnes mellem det empiriske og det analytiske niveau.

Myten om *venlighed* tillægges endnu engang en bestemt mening, nemlig at *venlighed* forudsætter “*naturlighed*” i mødet med et andet menneske. “*Naturlighed*” kan have mange betydninger set ud fra forskellige perspektiver. Den måde, hvorpå “*naturlighed*” fortolkes hos Venligboerne, finder vi ved at se på, hvilke momenter der knyttes til dette knudepunkt. Momenterne er: *uden for kategori, en indre trang, menneskets iboende ægthed og ligeværd*. I citaterne nævnes “*naturlighed*” sjældent i sig selv som begreb, men dette er kun med til at understrege den diskursteoretiske pointe at fænomener naturliggøres, når de tages for givet (Jørgensen & Phillips 1999:13). Vi vil præsentere momenterne i det følgende.

4.5.1. Uden for kategori

Det første moment har vi valgt at kalde *uden for kategori*. Dette skyldes en fællesnævner i vores empiri, der omhandler en særlig naturliggørelse af bevægelsen, og de aktiviteter der foretages, hvor man ikke ønsker at sætte ting i boks. Derimod ønsker Venligboerne, at bevægelsen og dens aktiviteter udspilles uden en streng styring af, hvad udfaldet måtte blive. Udfaldet bliver på den måde naturliggjort. I interviewet med Merete Bonde Pilgaard spørger vi ind til, hvordan hun vil beskrive Venligboerne som organisation, hvortil hun svarer:

Jeg så godt, at I havde skrevet det der med organisation, og det er sjovt hver gang, jeg hører folk sige det, så tænker jeg: jamen, er det det, vi er? Nogen gange har vi kaldt det en bevægelse. Jeg kan egentligt godt lide det udtryk, fordi det signalerer, at noget bevæger sig i en retning (Pilgaard 2017).

Merete Bonde Pilgaard stiller her spørgsmål ved selve definitionen af Venligboerne som organisation. Vi tolker dette spørgsmål som en afstandtagen til den regelmæssighed, de faste rammer og den hierarkiske opbygning, man normalt forstår ved organisationer. Hun ønsker derimod at se Venligboerne som en bevægelse, hvor begivenhederne kan udfolde sig “naturligt” og bevæge sig i de retninger, som opstår. Merete Bonde Pilgaard uddyber dette yderligere i et citat omkring Venligboerne som integrationsprojekt:

Det er allerede to år siden, jeg hørte Anders Ladekarl fra Dansk Røde Kors sige i radioen, at det her med Venligboerne, det er et af de mest vellykkede flygtninge- og integrationsprojekter, vi nogensinde har haft. Hvor jeg så tænker: Er det det, vi er? Er vi et integrationsprojekt? Det har vi talt meget om hernede, og vi bliver ved med ikke at bruge de ord, fordi vi kan godt lide, at man også finder ud af, at: Nåja, det virker så også godt på integrationen. Men igen det er jo ikke sådan, at jeg har sat mig ned og så tænkt: Hvordan kan jeg beskrive det gode integrationsprojekt? (Pilgaard 2017).

Merete Bonde Pilgaard stiller igen spørgsmål ved vores forudindtagelser om Venligboerne. For hende ligger der en værdi i, at Venligboerne udvikler sig “naturligt” ift., hvad de er og kan gavne samfundet med. At det så for nogle virker effektivt på integration, ser hun kun som en god ting. Hun fortæller, at mange tror og ser Venligboerne som et integrationsprojekt, men som hun selv pointerer, var udgangspunktet et helt andet, nemlig at skabe venlighed og en ordentlig tone mellem mennesker i al almindelighed (Pilgaard 2017).

En frivillig i caféen prøver at begrunde sin motivation for at være frivillig:

Man får jo nogle utrolige venskaber, og man lærer at se livet fra forskellige vinkler. At være mere taknemmelig overfor den situation man har, mere end man måske var før. Det er svært at svare på, [hvorfor jeg er frivillig]. Tit så gør man ting, uden at man tænker så meget over det (Frivillig 4, 2017).

En anden frivillig oplever det som ganske “naturligt” at engagere sig frivilligt: *”Det ligger naturligt for mig, at man stiller op frivilligt”* (Frivillig 1, 2017).

I de to ovennævnte citater beskriver de frivillige, hvordan det at være frivillig er noget, man bare gør. Der er ingen af dem, som har tænkt videre over det, før de har meldt sig ind i Venligbocaféen - det er blot noget, der ifølge dem opstår "naturligt". Motivationen for at stille op som frivillig bliver herved fremstillet som naturlig. Knudepunktet omkring "naturlighed" tillægges på denne måde en mening, ved at bevægelsen og de medlemmer, der agerer indenfor dens rammer, beskriver deres handlinger som selvfølgelige og *uden for kategori*.

4.5.2. En indre trang

Det andet moment, der artikuleres til knudepunktet "naturlighed", har vi valgt at kalde: *en indre trang* efter et citat fra en af de frivillige. *En indre trang* beskrives som en grundfølelse, der driver de frivillige til at yde i det frivillige arbejde. *En indre trang* kobles i empirien på "naturlighed", ved at det beskrives som alle menneskers biologiske grundvilkår at ville hjælpe hinanden. Som en frivillig beskriver det:

Under 2. verdenskrig var der jo også masser af mennesker, der stillede op og hjalp flygtninge. Så det har der jo altid været i virkeligheden. Det er en dyb trang i mennesker - - jeg tror, det er et omsorgs-gen, vi har (Frivillig 1, 2017).

En indre trang beskrives som et medfødt og dermed "naturligt" omsorgs-gen, som ifølge den frivillige findes i alle mennesker til alle tider. Ved at kæde den dybe trang i mennesker sammen med, at mennesker altid har hjulpet flygtninge, artikulerer den frivillige Venligboernes projekt som et "naturligt" foretagende. En anden frivillig fortæller om sin motivation for at engagere sig frivilligt:

Det som giver livet mening, det er jo at være noget for hinanden. Det er jo også blomstret vældigt op med frivillighed. Der er mange, der har fundet ud af, at det er givende, at man giver og hjælper til et eller andet sted og har et fællesskab - - der er rigtig mange ting, der ikke ville have fungeret, hvis ikke vi havde det frivillige arbejde, og man engagerer sig også mere, [fordi det er frivilligt] (Frivillig 4, 2017).

Den frivillige beskriver her, hvordan man ved at være noget for hinanden kan finde livets mening. På denne måde bliver den frivillige hjælp endnu engang artikulert som en “naturlig” del af mennesket, som selv opnår gevinst ved at hjælpe og tage del i et fællesskab. Vi spørger den frivillige, om der er behov for en bevægelse som Venligboerne. Til dette lyder svaret:

Jeg synes, det er åbenlyst, når [bevægelsen] kan gå fra 10 til 150.000 [medlemmer] på Facebook på ét år. Jeg tror, at der har været meget, der mindede om Venligboerne rundt omkring før, men som det engelske ordsprog siger, det var ligesom: “the brick who fits in”, altså det var lige præcis det, som folk havde tænkt var en god ide (Frivillig 4, 2017).

I citatet italesætter den frivillige Venligboerne som “the brick who fits in”. Men andre ord lige præcis dét som folk havde gået og ventet på. Venligboerne beskrives i citatet som et “naturligt” input til samfundet, som hele tiden har været til stede, men blot har manglet en konkret form, sådan at folk har kunnet tilslutte sig idéen. *En indre trang* som moment er således med til at meningsudfylde knudepunktet “*naturlighed*” i den forstand, at det ganske enkelt opleves som et menneskeligt og samfundsmæssigt grundvilkår, man ikke kan løbe fra.

4.5.3. Menneskets iboende ægthed

Menneskets iboende ægthed er ydermere et omdrejningspunkt i den måde Venligboerne og i særdeleshed Venligboernes stifter Merete Bonde Pilgaard forstår det projekt, som bevægelsen står for. Hun forklarer:

Jeg har det sådan lidt mærkeligt med ordet “frivillig” i virkeligheden. Jeg tror, det er lidt det her med, at jeg er nervøs for, at man så er et særligt overskudsmenneske. - - - Jeg kan godt lide den der ægthed, at man ikke tænker sig som en hjælper. - - - Det er meget umiddelbart. Jeg synes nemlig, vi skal væk fra det, jeg kalder de hjælpeløse hjælpere. Man kan blive så optaget af at være den her hjælper. Det bliver sådan lidt, at man ofrer sig (Pilgaard 2017).

Som ved definitionsspørgsmålene omkring Venligboerne som organisation og integrationsprojekt stiller Merete Bonde Pilgaard atter spørgsmål til ordet frivillig. Hun

begrunder dette med, at der i ordet ligger en allerede forudindtaget forståelse af, hvad der ligger i begrebet. Dette ønsker hun at reartikulere. Ofte har frivillighed en klang af, at man er “*et særligt overskudsmenneske*”, der ofrer sig selv for at hjælpe andre, og når man er et særligt overskudsmenneske, ligger der ikke nogen ægthed og naturlighed i de handlinger, som udføres som frivillig. I stedet går Merete Bonde Pilgaard ud på, at venlighed bliver en integreret og naturlig del af måden, vi er sammen på. Hun fortsætter:

Jeg tænker mere Venligboerne som en tilgang, en måde at leve på, end det er, at jeg er frivillig. Men når det så er sagt, så synes jeg på en eller anden måde, at alle mennesker har en forpligtigelse - - - der er noget mærkeligt i, at det er frivillige, der skal gøre noget særligt i samfundet for, at noget fungerer bedre. Jeg kunne jo godt tænke mig, at vi i stedet for blev bedre til at have en mere social og venlig tilgang til hinanden, end at man sådan tager en kasket på, hvor der står: Nu er jeg frivillig, og så skal jeg hjælpe dig over gaden, jeg er nemlig Venligbo - en af de frivillige. Jeg kalder mig jo aldrig for Venligbo. Folk er fuldstændig med på, at det er det, jeg er, men jeg kan blive helt dårlig tilpas, hvis folk siger: Nå ja, men du er også Venligbo. Fordi så bliver det lidt som om: Thats why! Altså at det er derfor, hun gør det. Det er fordi, det er jo hende der fra Venligboerne (Pilgaard 2017).

Frivillig-kasketten skal tages af, og i stedet skal man øve sig på at være venlig i små helt almindelige hverdagssituationer, som hun også tidligere nævner i interviewet. *Menneskets iboende ægthed* kan kun opnås i denne sammenhæng, hvis man gør noget, bare fordi man *er*, og ikke fordi man har indtaget en rolle som Venligbo. Vi ser *menneskets iboende ægthed* som en del af knudepunktet “*naturlighed*”, da de ægte handlinger opnås ved blot “at være sig selv”.

4.5.4. Ligeværd

Et fjerde moment indenfor knudepunktet “*naturlighed*” er: *ligeværd*. *Ligeværd* ses i denne sammenhæng, som den relation, der er i caféen mellem de frivillige og den daglige ledelse samt mellem flygtninge og frivillige. På hjemmesiden står der om Venligboernes organisering:

Denne sammensætning har været kaldt “daglig ledelse” – et bedre ord er måske venlig guidning – det handler blot om at være opmærksom på om tonen, værdierne og rammer overholdes (Venligboerne 2017).

Som det fremgår af hjemmesiden, erstattes og reartikuleres “daglig ledelse” til “venlig guidning”. På denne måde nedtones magthierarkiet og tydeliggøres den flade struktur, Venligboerne ønsker at praktisere. Flere af de frivillige oplever endvidere caféen som et sted, hvor møder mellem mennesker kan opstå “naturligt” og dermed ligeværdigt. Merete Bonde Pilgaard artikulerer også den ligeværdige relation som en del af hele Venligboernes fundament og knytter det til “naturlighed” ved at sige:

Når jeg er sammen med Jasmin derovre, så tænker jeg aldrig på, at min funktion er at hjælpe hende. Jeg tænker på, at vi har en relation. Jeg tænker på, at jeg har lyst til at være sammen med hende. Det synes jeg er vigtigt. Det er i øvrigt ligesom i ægteskaber og i venne- og venindeforhold, at hvis man tænker, at man er sammen, fordi man har en særlig funktion, så bliver der en eller anden mærkelig [skævvridning i forholdet] (Pilgaard 2017).

Ligeværd bliver i citatet knyttet til “naturlighed”, ved at beskrive ligeværd som det at have en oprigtig lyst til at være i den andens selskab. At have en funktion i et forhold bliver i citatet modsætningen til at have en “ægte” relation.

Det ligeværdige findes også i forholdet mellem professionelt arbejde og frivilligt arbejde. Hvor der i det første ligger et indbygget ulige magtforhold mellem omsorgsudøver og omsorgsmottager, bliver relationen ligeværdig på det frivillige plan. Merete Bonde Pilgaard fortæller:

[Til daglig] er jeg jo professionel hjælper, hvor jeg hele tiden skal være rigtig rigtig opmærksom på at bruge min venlighed til at få skabt en god relation, men hvor jeg også hele tiden skal tænke over, at det duer ikke, at jeg sidder her og bliver enormt ked af det sammen med hende. Det ville jeg jo gøre, hvis Jasmin fortæller, at der er sket noget med hendes piger. Så kan vi simpelthen komme til at græde sammen. Men det sker ikke i mit

professionelle virke. Jeg kan godt blive berørt og sige: Ej, det er jeg virkelig ked af. Men der har jeg nogle redskaber rent fagligt. Jeg tror, det er meget befriende for os [frivillige i Venligboerne], da mange af os arbejder i kommunen, mange af os arbejder med mennesker. Vi kan godt lide, at det er så ligeværdigt her, og at vi ikke er de der hjælpere, som vi er 37 timer på arbejdet (Pilgaard 2017).

Den ligeværdige relation, som findes i Café Venligbo, opleves som en stor del af den “*naturlighed*” og umiddelbarhed, som det frivillige arbejde i Venligboerne muliggør og indeholder. Ved at man som frivillig kan være ærlig omkring de følelser, forskellige situationer skaber, opstår et *ligeværd*, idet det ikke kun er den, der hjælpes, der sætter sin sårbarhed på spil. Der opleves altså en gensidighed, som ikke opnås på samme måde i det professionelle arbejde.

4.6. Venligboernes forståelse af frivillighed

Ud fra empirien finder vi det tredje knudepunkt, som vi kalder: *Venligboernes forståelse af frivillighed*. Dette begrundes med, at informanterne på forskellige måder søger at meningsudfylde frivillighed som begreb, og mere konkret, hvad frivillighed er lige præcis hos Venligboerne. Helt overordnet handler denne frivillighed for mange af vores informanter om at gøre en forskel. Hos Venligboerne forstås frivillighed som en venlig handling. På denne måde er den særlige forståelse af frivillighed, der hersker blandt Venligboerne, med til at meningsgive hele myten om *venlighed*. En frivillig fra Café Venligbo fortæller om at hjælpe et andet menneske i et én-til-én perspektiv:

Der er jo rigtig rigtig mange flygtninge, og man tænker, at nu har man taget sig rigtig meget af nogle få, men hvad med alle de andre? Men så må man tænke ligesom Folkekirkens Nødhjælp: Ingen kan hjælpe alle, men alle kan hjælpe én - eller måske 5 eller 10. At man kan få lov til at gøre en forskel for andre, det synes jeg er rigtig stort (Frivillig 4, 2017).

For informanterne handler frivillighed dog også om meget mere. I vores empiri ser vi, at frivillighed artikuleres i forbindelse med disse tre momenter: *fællesskab*, *frivillighedens fleksibilitet* og *partipolitisk neutralitet*. Dette vil vi uddybe i det følgende.

4.6.1. Fællesskab

Fællesskab bliver nævnt som et af de vigtigste elementer ved at være frivillig. Fællesskabets store betydning går igen i de fleste interviews hos Venligboerne, og det er en af de væsentlige grunde til at caféens gæster mødes. Som en frivillig fortæller om caféen:

Vi er ikke som en anden café. Her kommer man og sætter sig sammen. Hvis det havde været en almindelig café, så ville man sætte sig i hvert sit hjørne og måske slet ikke kigge på hinanden. Vi siger: Kom og vær med! Man prøver at være åbne og byde dem velkomne i vores lille fællesskab her, vores lille hule (Frivillig 3, 2017).

Den frivillige oplever i citatet stedet som en "lille hule", hvor alle er velkomne, og hvor snakken går på kryds og tværs til forskel fra andre caféer. "Kom og vær med!" er en ofte brugt one liner, som alle mødes med, når de træder ind ad døren. At arbejde frivilligt i Venligboercaféen er for den frivillige informant det samme som at være med i et stort *fællesskab*. En anden frivillig beskriver fællesskabet som yderst givende - ikke kun for flygtningene, men også for de frivillige selv:

Frivilligt arbejde giver os jo en kæmpe glæde, og jeg har da også fået en masse skønne venner. Fordi når man bliver pensioneret, hvor møder man så nye mennesker? Det gør man da ikke ret meget. Man har sin familie og måske en gammel kollega. - - - Og hvis ikke man kan blive ved med at synge i sit sangkor eller spille i sit orkester, så møder man jo ikke så mange mennesker. Så her har vi fået et frivilligt korps, som er til meget stor glæde for os (Frivillig 1, 2017).

Det frivillige arbejde er dermed med til at udfylde det sociale tomrum, som kan opstå ved pensionering. Da størstedelen af de frivillige har nået denne alder, er dette noget, de fleste taler om. En frivillig fortæller:

Nogle af dem som man har kendt i byen, når man endelig går fra arbejdsmarkedet, dem møder du her [i caféen] på en anden måde. For det er fandme da utroligt, hvor lang tid der skal gå, før mennesker kommer tæt på hinanden. Du kan godt gå i den samme by og sige "hej" og "goddag", og man tænker: Ej, hende kunne jeg godt tænke mig at være

venner med. Det når du sgu bare aldrig. Her [i caféen] oplever du nogle andre ting. Det er simpelthen, fordi vi har et fælles udgangspunkt (Frivillig 2, 2017).

Det “fælles udgangspunkt” er ifølge den frivillige nødvendigt, for at nye venskaber og fællesskaber opstår. Den frivillige undres over, at det kan være så svært at komme tæt på hinanden og få nye bekendtskaber: *”Fordi jeg synes: mennesker de er sgu for sløve. Der kan sidde nogen og være ensomme og triste, og jeg skal komme efter dig. Her mødes man faktisk om noget fælles”* (Frivillig 2, 2017). Café Venligbo i Hjørring danner dermed rammen om, at et *fællesskab* mellem mennesker kan muliggøres.

Den frivillige fortsætter med en perspektiverende fortælling om sin far under 2. verdenskrig:

Da min far var en ung mand på 25 år, hvor de smuglede jøderne over til Sverige i skibe, så havde folk noget fælles. Så det er egentlig betegnelsen for det her. De reddede jo faktisk en masse jøder, og de gjorde et kæmpe arbejde. Jeg kan godt forstå, at nogle blev helt triste, da krigen var slut, fordi det der fællesskab det er altid menneskets lod. - - - Om det er fordi man gerne vil være en stor familie? Jeg tror, det er sådan noget (Frivillig 2, 2017).

Ifølge den frivillige er fællesskabet “*menneskets lod*”, og at føle sig som “*en stor familie*” er det vi søger mod. Ved at *fællesskab* gøres til et menneskeligt lod, artikulerer den frivillige dette som en selvfølgelighed i den menneskelige tilværelse. *Fællesskab* opnås ifølge den frivillige gennem et fælles udgangspunkt, her forstået som det frivillige arbejde. Det *fællesskab*, det frivillige arbejde skaber, kan også resultere i netværksdannelse på tværs af kultur, alder og profession. Netværk, som kan gøre det lettere at få adgang til det danske samfund. I følgende citat giver Merete Bonde Pilgaard et eksempel på netværkets betydning:

Når man bliver venner, så kommer den her endnu dybere nysgerrighed og lyst til at hjælpe, sådan at vi hjælper dem til at blive bedre integreret, fordi så har vi lige forbindelse til nogle. At have forbindelser kan gøre, at man kommer nemmere ind [i samfundet]. Det er jo også det, der sker her, når vi bliver venner med flygtningene, fordi så har vi et netværk og kan skrive: Kazim mangler et praktiksted. Han er jo maler, er der

nogen, der kender nogen, som kender nogen? I det hele taget når man er venner, så snakker man om det, der er svært. Det kan være, at de skal have læst nogle danske papirer, som de har fået tilsendt. Det kan være hvad som helst. Som man også kunne sige til en dansk veninde: Jeg har fået et brev, jeg ikke fatter noget som helst af. Vil du prøve at hjælpe mig? (Pilgaard 2017).

Fællesskab kan ifølge stifteren skabe et netværk, som både kommer flygtningene og de frivillige til gavn. Ved at tolke *fællesskab* som et moment, der er med til at meningsudfylde knudepunktet: *Venligboernes forståelse af frivillighed*, får dette en positiv ladning, både for de frivilliges sociale liv men også for de flygtninge, der bliver inkluderet i dette *fællesskab*.

4.6.2. Frivillighedens fleksibilitet

Det andet moment, der meningsudfylder det tomme knudepunkt frivillighed, har vi valgt at kalde: *frivillighedens fleksibilitet*. I dette ligger den umiddelbare lette adgang til deltagelse og til at indgå i det større *fællesskab* i Venligboerne. Eller som Merete Bonde Pilgaard fortæller: “... man kan være frivillig på vidt forskellige måder, [...] men hvor vores [måde at være frivillig på] meget er det der med, at man kan hoppe af og på hele tiden” (Pilgaard 2017). Frivilligheden i Venligboerne opleves derved som fleksibel, idet man ikke indgår kontrakt om at binde sig mere end fra dag til dag. På den måde bliver fleksibilitet knyttet til frivillighed, idet alle kan tilslutte sig *fællesskabet* for en stund og her gøre en forskel. En frivillig i caféen beskriver glæden ved let at kunne være med til at gøre en forskel:

Jeg havde selv i mange år tænkt på, at jeg ville hjælpe flygtninge. Men jeg anede ikke, hvordan jeg skulle komme i gang. Jeg kendte ikke nogen personligt, som gjorde det [hjælp flygtninge]. Så skulle man hen og kontakte nogen, som man ikke kendte i forvejen, og det kan tit være en barriere i sig selv. - - - Men så kom jeg herved, og så kom der nogle andre unge mænd på alder med vores egne børn, som havde mistet alt og havde brug for en familie. Det var nok det, der gjorde allermest. Det er rigtig rigtig nemt at gøre noget, så man gør en forskel for andre, synes jeg. Det synes jeg er så dejligt (Frivillig 4, 2017).

Den frivillige fortsætter med at fortælle, at “- - - hvis man har et eller andet, man synes kunne være rigtig sjovt at lave, så er det meget nemt at få til at ske” (Frivillig 4, 2017). Flexibiliteten tiltaler mange, som ellers synes, det kan være uoverskueligt at forpligte sig på det frivillige plan. Hos Venligboerne skal man blot komme og være en del af cafémiljøet for derigennem at opnå bekendtskaber og deltagelse i bevægelsens aktiviteter. Den frivillige oplever Venligboerne som unik ift. andre mere forpligtende frivillige organisationer. Om dette fortælles:

Det der gør en forskel for mig ift. andet [frivilligt arbejde], det er, at man i andet [frivilligt arbejde] skal møde op tirsdag klokken et eller andet. Det er rigtig nemt uden en hel masse forpligtelser. Det synes jeg, er helt unikt for den måde Venligboerne kører på i Hjørring i hvert fald. Det gør, at jeg nemt kan være i det (Frivillig 4, 2017).

At være frivillig hos Venligboerne i Hjørring bliver fremhævet som meget fleksibelt uden skarpt fastsatte rammer. Frivilligheden artikuleres dermed som fleksibel og tillægger en særlig betydning til knudepunktet *Venligboernes forståelse af frivillighed*.

4.6.3. Partipolitisk neutralitet

Venligboerne blander sig udenom partipolitiske diskussioner og forhold. De ser sig selv som neutrale og ønsker ikke at tage side i den politiske samfundsdebat. *Venlighed* ses nemlig ikke som en politisk idé, men som et koncept, der rækker langt derudover. En frivillig fortæller:

Hele konceptet for Venligboerne er, at vi ikke er politisk aktive. Vi siger bare: Er [flygtningene] her, så skal vi tage ordentligt imod dem og være ordentlige ved dem og hjælpe dem, med det vi kan (Frivillig 1, 2017).

Venligboerne tager dermed ikke stilling til, om flygtninges ansøgninger om asyl skal afvises eller ej. I stedet tager de udgangspunkt i, at flygtningene er i Danmark her og nu. Dette fremgår ligeledes af Venligboernes hjemmeside:

Venligboerne forholder sig ikke til, hvorfor asylansøgerne er her, eller OM de skal være her. Vi forholder os til, AT de er her. Vi lader myndigheder vurdere, om de har ret til at

blive. Indtil denne beslutning er taget, er vi venlige og imødekommende. Det ser vi som almindelig medmenneskelighed og anstændighed. Venligboerne har ikke en politisk agenda. Vi agerer indenfor de regler og rammer, der er sat – og er interesseret i dialog og samarbejde med myndighederne (Venligboerne 2017).

En konsekvens af Venligboernes partipolitiske neutralitet er, at deres aktiviteter bliver mere fokuserede. Hvis Venligboerne skulle have brugt tid og kræfter på at deltage i de store flygtningedebatter, ville fokus ifølge Merete Bonde Pilgaard flyttes fra den egentlige én-til-én relation. En relation som anses som en del af fundamentet i bevægelsen (Pilgaard 2017). Ved at artikulere momentet *partipolitisk neutralitet* til knudepunktet *Venligboernes forståelse af frivillighed* tildeles dette en særlig mening.

4.7. Opsummering

Ud fra ovenstående analyse fremtræder tre diskurser omkring knudepunkterne **plads til forskellighed**, **naturalighed** og **frivillighed**. Hver diskurs har sin egen logik, i den måde momenterne er knyttet til knudepunkterne.

Diskursen omkring **plads til forskellighed** centrerer sig om tre momenter, som også har en relation til Venligboernes tre nøglesætninger. Første moment er *imødekommenhed*, der beskrives som det, der i praksis skal til for at forskelligheder imødekommes. Det andet moment er *nysgerrighed*, der opleves som en vigtig ingrediens, for at vi kan interessere os for andre, der er forskellige fra os selv, og sidst men ikke mindst momentet *respekt*, som er medvirkende til, at forskelligheder kan blomstre trods interne uenigheder.

Diskursen omkring **“naturalighed”** indeholder ligeledes en række momenter. *Uden for kategori* er momentet der omhandler de definitioner og kasser, som Venligboerne forsøger at fraskrive sig. Denne fraskrivning resulterer i, at Venligboerne beskriver deres eksistens som “naturlig” i og med, at de blot er til og ikke på forhånd vil defineres som en fast kategori. Momentet *en indre trang* handler om de følelser, der ligger bag de frivilliges motivation for deltagelse i bevægelsen. Ved at referere til *en indre trang* hos de frivillige naturaliggøres de frivilliges engagement.

Menneskets iboende ægthed og ligeværd er begge momenter, som omhandler en naturliggørelse af de frivilliges relation til flygtningene, som beskrives som ægte og ligeværdige venner.

Den sidste diskurs omkring **frivillighed** består af tre momenter. Det første moment er *fællesskab* som udgør en grundsten hos Venligboerne. Fællesskabet er en stor del af grundlaget for, at både frivillige og flygtninge er aktive i bevægelsen. Endvidere fungerer *frivillighedens fleksibilitet* hos Venligboerne som tiltrækningskraft for frivillige hænder. Momentet omkring *partipolitisk neutralitet* sætter det skarpe skel mellem frivillighed i den politiske flygtningedebat og frivillighed i relationsarbejdet. Sidstnævnte er den form for frivillighed, Venligboerne mener, de gør brug af.

De ovennævnte knudepunkter er ligeledes med til at meningsudfylde, hvad der hos Venligboerne forstås ved myten om **venlighed**. Myten bakkes op af en medicinsk diskurs omkring, hvordan venlighed fremmer fysisk og psykisk sundhed og velvære. Venlighed kan dermed ses som det overordnede paraplybegreb, som forener de forskellige diskurser.

Kapitel 5. Mentorindsatsen i Dansk Flygtningehjælp

I dette analysekapitel vil vi analysere de forskellige diskurser, som gør sig gældende i vores empiri fra DFH's mentorindsats. Denne empiri udgøres af et interview med to frivillige fra Mentornet Roskilde og et interview med projektleder i DFH Rie Græsborg samt tekstindhold fra Frivillignet.dk. I vores empiri fremstår en overordnet myte om *ligestilling*, som bliver meningsudfyldt af knudepunkterne *hverdagsmødet*, *netværk*, *den personlige relation* og *vejviser*. Vi vil i nedenstående kapitel uddybe myten, hvert enkelt knudepunkt og de dertilhørende momenter.

5.1. Myten om ligestilling

Den overordnede myte i DFH's mentorindsats tolker vi som *ligestilling*. *Ligestilling* er den myte, der sammenkæder alle de forskellige diskurser, som indgår i organisationen. Idealet om *ligestilling* skinner bl.a. igennem i den vision, der på hjemmesiden beskriver DFH's frivillige arbejde:

Frivilligafdelingen administrerer og understøtter Dansk Flygtningehjælps landsdækkende, frivillige integrationsnetværk, som arbejder for at styrke flygtnings muligheder for at klare sig selv i Danmark og tage aktiv del i samfundslivets mange tilbud (Frivillignet 2017).

Flygtnings muligheder skal styrkes, så de kan klare sig selv i samfundet, så de på lige fod med alle andre kan "*tage aktiv del i samfundslivets mange tilbud*". I dette ser vi en idealforestilling om *ligestilling*, idet det at styrke muligheder for flygtningene kan afbalancere den ulighed, der kan optræde mellem dem og det resterende samfund. Ulighed er noget, der optager vores informanter, som det kan ses i nedenstående citat fra en frivillig hos Mentornet Roskilde:

Ud fra de erfaringer vi har, så er der fandme lang vej. Det er godt nok noget af en sej proces. Pga. de samfundsmæssige vilkår, der er for øjeblikket. De vilkår der er for at få arbejde. Men jo ligeså meget også pga. at de kommer med en ganske anden kultur og baggrund, end det der bliver værdisat i Danmark. Det bliver jo ikke beregnet som værdifuldt, at man er god til at være sammen med andre mennesker, er social og dygtig

til at lave mad og har en masse gode visioner - der bliver jo ikke sat værdi på det. Så vejen til at blive et fuldgældigt medlem af samfundet er ekstrem lang, ekstrem. Altså bare det at lære sproget, lære vores måde at håndtere ting på er jo simpelthen så lang og så besværlig. Og så er der det med at finde kontakter, at skabe netværk og skabe venskaber (Frivillig 5, 2017).

Den frivillige udtrykker sin frustration over de ulige vilkår, som denne oplever hos flygtninge i Danmark. At flygtningenes forskellige ressourcer regnes som mindre værdifulde ses som en uretfærdighed. Som tidligere nævnt i afsnit 1.3. *Social inklusion og social integration* ligger der i selve inklusionsbegrebet et ideal om *ligestilling*, da begrebet omhandler alles sikring af samme lige muligheder (Kristensen et al. 2007:2). Den frivillige beskriver inklusion som mål: *“[Mentorindsatsen] skulle jo gerne inkludere. Men det samfundet kræver af flygtninge er jo, at de bliver som os. Og man tror ikke i samfundet, at de kan bibringe os noget”* (Frivillig 5, 2017). Som citatet viser, går mentorindsatsen ligeledes op imod den ulighed, der kan forekomme i samfundet. Denne ulighed består i, at samfundet kræver, at flygtninge *“bliver som os”*. Endvidere kan flygtninge ikke *“bibringe os noget”*. I dette ligger der en ulighed, idet flygtninges anderledes kulturelle træk ikke tillægges samme værdi som de danske kulturtræk. Den frivillige ser denne ulighed som motivationen for sin frivillige indsats i Mentornet Roskilde (Frivillig 5, 2017). For som den frivillige fortæller: *“[Målet er], at alle flygtninge skal få nogle bedre muligheder”* (Frivillig 5, 2017). Den anden frivillige i gruppeinterviewet i Roskilde supplerer: *“Og lette vejen i et samfund, som udviser større og større fjendtlighed”* (Frivillig 6, 2017). De frivillige oplever altså dette som den aller fornemste opgave i deres frivillige arbejde.

I mentorindsatsen optræder *ligestilling* ikke kun på et overordnet samfundsniveau, men også som relateret til den relation, der er mellem frivillige og flygtninge. Som det fremgår, er formålet med det frivillige arbejde i DFH at sikre en ligeværdig relation: *“Formålet med retningslinjerne er at hjælpe frivillige til at skabe en ligeværdig relation med flygtninge og indvandrere”* (Frivillignet 2017).

Ud fra de forskellige udsagn, vi finder i interviewene og fra hjemmesiden, er det tydeligt, at *ligestilling* fremtræder som et fælles udgangspunkt, hvoromkring der hersker enighed. *Ligestilling* ses som det utopia, det frivillige arbejde sigter imod, og som for DFH's

mentorindsats beskriver den ideelle tilstand. Af denne grund ser vi vores valg af myte som retfærdiggjort. Hvad der defineres som *ligestilling* og inklusion, afhænger af en normativ orden, som kan variere fra kontekst til kontekst (Kristensen et al. 2007:2). Det er dermed heller ikke givet på forhånd, hvad der menes med *ligestilling* i lige præcis mentorindsatsen hos DFH. Denne mening vil vi fremskrive i de følgende afsnit, hvor de forskellige knudepunkter meningsudfyldes af de tilhørende momenter.

5.2. Det civile samfund som aktør

Det frivillige arbejde, som relaterer sig til myten om *ligestilling*, udspiller sig i civilsamfundet. Ifølge projektleder Rie Græsborg opstår ligestillingen og deraf integrationsmulighederne "*mellem mennesker ude i det civile samfund*". Dette fastslår hun ved at sige:

Vi ser det sådan, at kommunen har nogle bestemte opgaver. De sætter rammerne for økonomi, uddannelse og bosætning og alt sådan noget, som er forudsætningen for, at man overhovedet kan slå sig ned i et land som Danmark. Men integrationen foregår jo mellem mennesker ude i det civile samfund - det er sådan, det er! Det er her, vi er, og det er ikke noget, der kan udliciteres fra en kommune. Vi ser det som to ting. Her er hverdagen og mennesker (Græsborg 2017).

Som Rie Græsborg beskriver civilsamfundets rolle, er der ikke noget at diskutere: "*det er sådan det er!*" Kommunen har deres område, mens det frivillige integrationsarbejde befinder sig i civilsamfundet. Det lader til at være en mærkesag for projektlederen. En mærkesag som har været oppe til diskussion i flere sammenhænge. Bl.a. med adskillige erhvervsskoler, som frygter en indblanding i deres arbejde fra det frivillige felt:

Vi har haft diskussioner med erhvervsskolerne om, at: Åh, er der nu nogen, der kommer og blander sig i deres arbejde... Så siger jeg: Så skal du altså skælde alle samtlige forældre ud i hele Danmark. Hvis du vil skælde os og vores mentorer ud, så kan du skælde hele civilsamfundet ud (Græsborg 2017).

Men som Rie Græsborg forsvarer sig, sidestilles det frivillige arbejde med alt, hvad der ellers foregår i civilsamfundet på det personlige plan, fx mellem barn og forældre. Det, der ifølge Rie Græsborg kendetegner det civile samfund, er, at de ikke agerer som professionelle med klart definerede mål for øje, men derimod møder hinanden menneske til menneske, med alt det de hver især har i bagagen i ganske almindelige hverdagsrelationer (Græsborg 2017).

En frivillig mentor hos Mentornet Roskilde fortæller, hvordan denne kan hjælpe det enkelte menneske:

Man burde måske gå ind i politik og udrette noget, der havde større effekt, men det ved jeg, at det kan jeg ikke - men jeg kan gøre noget for et enkelt menneske. Det er det, jeg prøver at gøre, og jeg er sikker på, at det hjælper for det enkelte menneske, som bliver hjulpet (Frivillig 6, 2017).

Den frivillige synes, at man burde udrette noget større for flygtninge ved fx at gå ind i politik, men at dette ikke er en mulighed. Derfor ser den frivillige sin opgave ligge på det nære og mere menneskelige plan i det civile samfund. Med DFH's forståelse af civilsamfund har vi her sat konteksten for, hvor de mener, mentorrelationen placerer sig i samfundet. Det er altså i dette felt, at målet om mere *ligestilling* i samfundet skal realiseres.

5.3. Målgruppen for Dansk Flygtningehjælps mentorindsats

I DFH's mentorindsats er målgruppen flygtninge. Som en frivillig ret præcist udtrykker det: *“Man skal have opholdstilladelse”* (Frivillig 5, 2017). Derudover er det vigtigt for den frivillige, at *“[Flygtningen] skal have et behov for støtte til integration”* (Frivillig 5, 2017). Udover opholdstilladelse og behovet for støtte i integrationsprocessen kan målgruppen kategoriseres som unge mennesker, der er *“på vej”*. Som Rie Græsborg fortæller, er dette det, der primært kendetegner målgruppen:

I vores mentorprogrammer er det primært unge. Men altså vi har jo haft elastik til helt op midt i 30'erne, hvor vi har sagt: Det vigtige er ikke alderen, men det at folk er på vej og gerne vil være på vej (Græsborg 2017).

Det er dermed også et vigtigt kendetegn for målgruppen, at de har en vilje til at integrere sig. At der er en vilje hos flygtningen, bliver også beskrevet som en vigtig motivationsfaktor for de frivillige mentorer. En anden måde at definere mentorindsatsens målgruppe på findes i FN's Flygtningekonvention, som definerer en person som flygtning:

- - - som følge af velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller sine politiske anskuelser befinder sig udenfor det land, i hvilket han har statsborgerret, og som ikke er i stand til - eller på grund af sådan frygt, ikke ønsker - at søge dette lands beskyttelse; eller som ikke har nogen statsborgerret, og på grund af sådanne begivenheder befinder sig udenfor det land, hvor han tidligere havde fast bopæl, og ikke er i stand til - eller på grund af sådan frygt ikke ønsker - at vende tilbage dertil (FN's Flygtningekonvention 1951).

Ser man målgruppen i dette perspektiv, kan de defineres som anerkendte til beskyttelse i Danmark, og de har derfor også flere rettigheder end en asylansøger. Ifølge DFH's hjemmeside (flygtning.dk) kan målgruppen i mentorindsatsen derved adskille sig fra målgruppen hos Venligboerne, idet de fx kan ansøge om familiesammenføring, og de har samme formelle rettigheder som danske statsborgere på det danske arbejdsmarked. Den position, som mentorindsatsens målgruppe har, åbner hermed op for flere inklusionsmuligheder end den førnævnte målgruppe hos Venligboerne.

5.4. Hverdagsmødet

Det italesættes som værende i *hverdagsmødet*, at den frivillige indsats udspiller sig, og af samme grund har vi også valgt dette som det første knudepunkt. Af hjemmesiden fremgår det "*at arbejdet bygger på almindeligt menneskeligt samvær, gensidig respekt, ligeværd og forståelse for andres situation*" (Frivillignet 2017). Det er altså det almindelige uformelle menneskelige samvær, som indsatsen bygger på. Ifølge de beskæftigede i mentorindsatsen er det i dette samvær, at myten om *ligestilling* bliver realiserbar. I empirien ligger to betydninger i *hverdagsmødet*. For det første mødes flygtningen ikke af fastlagte mål, og for det andet mødes vedkommende som et medmenneske, ligesom man ville møde sin nabo. Dette har ledt os frem til to momenter, som vi har valgt at kalde *ingen fastlagte mål* og *nabokasketten*.

5.4.1. Ingen fastlagte mål

Det første moment under knudepunktet *hverdagsmødet* er *ingen fastlagte mål*. Med dette menes, at det frivillige arbejde, der udføres i mentorrelationen, ses i modsætning til professionelle arbejdsopgaver uden stringente målsætninger. Rie Græsborg oplever det af samme grund som vigtigt, at man ikke kommer til at manualisere relationen:

Her er vi altså ovre i den private hverdagssfære. Og dér tror jeg altså, at man skal passe vældig, vældig meget på ved ikke at manualisere det for meget. Men det er min holdning. Flygtningen skal opleve, at mentor er et hverdags-menneske og finde ud af, at der er mange ligesom ham. Der er ikke nogle, der er ansat til det her. De har heller ikke nogen særlig uddannelse til det. De er bare sig selv. Det er også det, der kan gøre det holdbart og langvarigt (Græsborg 2017).

De frivillige i mentorprogrammet opfordres til “bare” at være sig selv uden ansættelsesforhold og professionel stillingtagen til arbejdet. Her er det et “*hverdags-menneske*”, der er afgørende for holdbarheden og dermed længden af relationen. Konsekvensen ved at professionalisere og manualisere den personlige relation kan ifølge Rie Græsborg bevirke, at flygtningen trækker sig, og relationen ophører:

Jeg har været udsat for, at uanset hvad jeg har sagt til den frivillige, så er den frivillige gået ind og har påtaget sig sådan en erhvervsvejleder- eller skolevejlederrolle. I lige præcis den situation, sagde de unge: Vi kunne genkende det med det samme. Sådan én havde de jo på skolen, sådan én behøvede de ikke at rende ud i byen for at møde. Uden at den unge formulerede det sådan, så var det helt klart, at det var sådan, det var. Og så stopper [relationen]. Så ender det med, at den unge ikke har tid: Jeg har for travlt... Så bakker man bare ud. Så skal man jo høre efter som mentor (Græsborg 2017).

Ifølge Rie Græsborg ændrer dynamikken karakter, så snart mentoren indtager en professionaliseret rolle. Det bliver uinteressant og genkendeligt i en negativ forstand. Her kan det let tænkes, at relationen for den unge ikke virker ligeværdig, idet magtforholdet mellem mentor og mentee forstærkes. Den ene som hjælper og den anden som den, der bliver hjulpet.

Ligestilling som den overordnede myte bliver tydelig i eksempler som dette. Den skarpt optrukne grænse mellem det målsatte professionelle arbejde og det frivillige arbejde som mentor kan ses i nedenstående eksempel fortalt af en frivillig mentor i Mentornet Roskilde:

Her for en måneds tid siden var jeg bisidder for min mentee. Hun var utilfreds med sin sagsbehandler, og det vidste jeg godt, men jeg var ikke helt forberedt på, hvad der skulle ske. Da vi kom ind, sagde hun til sagsbehandleren: Jeg vil ikke have dig mere, fordi du kan ikke forstå mig! Min mentor hjælper mig. Bagefter måtte jeg sige til hende: Der er himmelvid forskel på, hvad systemet kan hjælpe dig med, og hvad jeg kan hjælpe dig med. Jeg kan være der på hendes præmisser. Hendes sagsbehandler er i klemme - de har krav, de har regler, de har alt mulig, de skal forvalte. Det jeg kan gøre er at formidle det, og jeg kan være der og lytte på hende på en helt anden måde. Det afspejler meget godt, hvad forskellen [på det professionelle og det frivillige] er (Frivillig 6, 2017).

I citatet bliver mentors rolle som den, der ikke har nogle faste krav og regler, tydelig i kontrast til sagsbehandleren, der er pålagt dette. Mentoren kan “være der” på mentees præmisser og lytte på en måde, som myndighedsmedarbejdere ikke kan. I mentorarbejdet ligger ligeledes en oversættende funktion mellem mentee og sagsbehandler. *Ingen fastlagte mål* bliver tydeligt som moment, idet mentors opgaver ikke er knyttet til én bestemt professionalitet. Opgaverne har i stedet karakter af handlinger, vi alle sammen står overfor i vores hverdagsliv, og som må udføres ad hoc. Rie Græsborg giver her et eksempel:

Vi havde et kvindematch, hvor [mentor] troede, at nu skulle mentee i gang med at finde en uddannelse, og i virkeligheden så var sagen den, at hun meget hellere ville lære at cykle. Så tog vi den derfra. Sådan er det jo i “hverdagskassen” (Græsborg 2017).

Når mentor ikke er pålagt bestemte mål og regler, er det muligt i relationen at ændre kurs alt efter, hvad der giver mening i den umiddelbare situation. Samtidig kan der sættes fokus på, hvordan der skabes et mere ligeværdigt forhold, idet målsætningen ikke er givet udefra, men udspringer fra mentee selv.

Momentet *ingen fastlagte mål* er på denne måde med til at meningsudfylde knudepunktet *hverdagsmødet*, i og med at det af DFH fremhæves som et væsentligt træk i det civile møde.

5.4.2. Nabokasketten

Et andet moment som kan findes indenfor *hverdagsmødet*, er *nabokasketten*. *Nabokasketten* er et udtryk, som Rie Græsborg selv anvender i beskrivelsen af, hvilken rolle mentoren bør have overfor mentee:

Vi gør meget ud af at sige, at det er herovre i "hverdagsskassen", vi er. Jeg har haft nogle psykologer, hvor jeg i interviewet har gjort meget ud af, at de som frivillige har nabokasketten på. Det er ingen skade, at de har en uddannelse som psykologer, men det er altså nabokasketten! Og de bliver nødt til at vende den om, ellers vil vi ikke bruge dem. Sådan nogle psykologistuderende der tror, de skal ud og have en prøvekanin - dem afviser vi, det gør jeg. De skal gå et andet sted hen. De skal ikke sådan noget én-til-én noget i den her boldgade (Græsborg 2017).

Rie Græsborg bruger psykologistuderende som eksempel på, hvordan rollen kan skævvrides ift. hensigten - nemlig den professionelle frem for naboen. Konsekvensen er her, at mentee ses som et forsøgsdyr i stedet for som et medmenneske. Udmeldingen er kort og kontant: "*de bliver nødt til at vende den om, ellers vil vi ikke bruge dem*". Symbolet på en god mentor bliver her en mentor, som møder mentee i *hverdagsmødet* med *nabokasketten* på. Hvad Rie Græsborg mener med denne kasket, beskrives i nedenstående citat:

Det er en medmenneskelig støtte, hvor du tager udgangspunkt i dine egne erfaringer og dit eget livsforløb - det er dét, du kommer med. Der er mange af vores frivillige, der tror: Skal jeg så til at lære noget om traumer? Så siger jeg: Nej, det skal du ikke. Du skal lige være opmærksom på nogle få ting, men det er ikke dig, der er behandleren. Du er hverdagen. Det er dig, der måske kommer til at lukke en rudekuvert op. Og vi kender alle sammen rudekupperter, fordi vi har boet her i Danmark længe (Græsborg 2017).

Igen anvender Rie Græsborg billedsproget, hvor rudekuverten bliver et billede på de små hverdagsgøremål, en mentor kan hjælpe sin mentee med. Når du har *nabokasketten* på, optræder du derfor som en privatperson, der deler ud af dine livserfaringer og yder medmenneskelig støtte. Konsekvensen af, at man ikke vender kasketten om, bliver ifølge projektlederen, at medmenneskeligheden forsvinder:

[Konsekvensen] er jo, at det andet menneske ikke bliver et medmenneske. I stedet bliver det: Nu skal jeg lige prøve lidt af på dig. Det som vi definerer i vores program, og det som den unge efterspørger bliver noget andet, end det som vedkommende leverer (Græsborg 2017).

Nabokasketten er derfor et vigtigt moment under knudepunktet *hverdagsmødet*, da naboen lige præcis er det hverdags-menneske, som en mentee har brug for, for at kunne agere i almindelige hverdagssituationer.

5.5. Netværk

Det andet knudepunkt er *netværk*. Netværkets betydning for flygtningenes position i samfundet bliver omtalt som en vigtig og afgørende faktor både af informanterne og på organisationens hjemmeside. En faktor, som opleves som afgørende for, at myten om *ligestilling* kan realiseres. Derfor er det en af mentorenes fornemmeste opgaver at være generøse med deres erfaringer og ikke mindst med deres faglige og personlige netværk (Græsborg 2017). Som en frivillig i Mentornet Roskilde udtrykker sig: “*[Relationer og netværk], det er vején [ind i samfundet]. Ellers er der ingen, tror jeg*” (Frivillig 5, 2017). I mentorindsatsen bliver mentorens opgave italesat som en erstatning for et tabt netværk og som en erfaringsressource, flygtningene kan trække på. Derfor har vi valgt at kalde momenterne *erstatning for det tabte og erfaring*.

5.5.1. Erstatning for det tabte

Det første moment: *erstatning for det tabte* gøres tydelig i interviewet med projektleder Rie Græsborg: “*Det er sådan, man skal tænke det: at man supplerer deres private netværk. Det er det, man gør som frivillig*” (Græsborg 2017). I dette ligger hele essensen i mentorens opgave, nemlig at supplere flygtningens tabte netværk. Rie Græsborg fortsætter:

For den enkelte unge handler det jo om at klare sig så godt som muligt. Det er det, vi prøver på at give dem nogle vilkår, der gør, at de er mere på lige fod med danske unge i form af netværket. Det der med at kende én, der kender én. Det kan man sige er én vision. Og visionen er jo, at de klarer sig godt i livet og får sig en uddannelse og kan tage vare på sig selv - og det er det, vi kan. Vi kan ikke ændre på, at de har mistet deres mor og far, eller at deres bror er blevet skudt. Det er der nogle andre, der må tage sig af. Men det er det her med at klare sig godt i livet på lige fod - det er jo i virkeligheden det vigtigste. Det er ihvertfald det, der startede det hele. Vi fik øje på den ulighed, der er som ung, hvis man ikke har et netværk, der kan hjælpe en. Der blev det tydeligt, hvad det så var for en indsats, vi så skulle levere eller ihvertfald prøve at eksperimentere med. Og som alle også kan forstå. Det er tydeligt for mentorerne, hvad netværket betyder. Og det er det, som de unge ikke har, og som vi skal prøve at erstatte. Det er enormt nemt at forstå (Græsborg 2017).

I ovenstående citat sættes der lighedstegn mellem at klare sig godt og det at have et godt netværk. Mentoren stiller sit netværk til rådighed og forsøger dermed at stille unge flygtninge på lige fod med deres danske jævnaldrende. Myten bliver her tydelig, idet netværket ses som vejen til flygtningenes ligestilling. Igen bliver det understreget, at det er en hverdagsindsats, der er behov for - en indsats som er *“enormt nemt at forstå”*. Erstatning for det tabte netværk træder ligeledes frem i næste citat, hvor Rie Græsborg fortæller om indsatsen:

Vores mentorindsatser er en indsats, som vi ellers betragter som noget, der “bare er”, fordi vi er født i Danmark eller har boet her hele livet og har vores familie omkring os. Som flygtning har man ikke hele det kæmpe netværk, som alle vi andre er født med, og som bare bliver større og større i løbet af livet. - - - Så bliver civilsamfundet nødt til at gå ind og erstatte det civile netværk, som vedkommende ellers ville have haft (Græsborg 2017).

Dette *“noget, der “bare er”*” er det netværk, vi andre har, fordi vi fortsat lever der, hvor vi er vokset op, og som flygtningene skal have erstattet af civilsamfundet. Som vi har beskrevet i

afsnit 5.2. *Det civile samfund som aktør*, forstås civilsamfundet som alt, hvad der foregår mellem mennesker på det personlige plan, fx mellem barn og forældre. Rie Græsborg beskriver, hvordan en ung mangler “en far”. Ikke fordi han ikke har en far, men fordi hans far ikke kan hjælpe ham med de problemer, han står overfor i Danmark:

Jeg snakkede med en ung på et tidspunkt, som sagde: Min far kan jeg bruge til at snakke med om, hvad der er godt og ondt og rigtigt og forkert. Men han kan jo ikke hjælpe med lektierne eller snakke med mig om, hvad jeg skal være. Det har han ingen forestillinger om af den ene grund, at han er flygtning og måske er kommet meget sent til Danmark og ikke kender det danske system overhovedet. Derfor skal vi bare finde “en far”, som kan det der - og det er ikke en professionel, men måske bare naboens dreng i virkeligheden. Det er en erstatning for det netværk, som er forsvundet i flugten (Græsborg 2017).

Mentorindsatsen bliver her en forældre-erstatning, som kan hjælpe den unge med praktiske gøremål og afgørende stillingtagen relateret til det samfund, som den unge nu er sat i. Og endnu engang pointerer Rie Græsborg, at det ikke er en professionel hjælp, der efterspørges, men en nær “nabo” som kan træde til og fungere som “*erstatning for det netværk, som er forsvundet i flugten*”.

Erstatning for det tabte ser vi som et fremtrædende moment i empirien i forståelsen af netværkets betydning i mentorindsatsen. Et moment, som for dem alle er en central og værdifuld indsats, man leverer som mentor for de unge flygtninge.

5.5.2. Erfaring

Som det fremgår på Frivillignet.dk lægges der bl.a. vægt på mentorens generøsitet omkring egne erfaringer: “*Du skal som mentor fungere som konstruktiv sparringspartner og øse af dine egne erfaringer, viden og stille dit netværk til rådighed for mentee*” (Frivillignet 2017). *Erfaring* er derfor det andet moment i knudepunktet *netværk*. *Erfaring* som er tænkt som en hjælp til flygtninge, der ikke nødvendigvis har et *netværk* med den viden og de relevante erfaringer, der skal til for at kunne forstå det danske samfund. Rie Græsborg giver nedenfor flere eksempler på dette:

De første måneder i en uddannelse hvor man synes, at man er helt alene i verden, og alle de andre er bare meget bedre end en. Så kan mentor sige: Ved du hvad, sådan har de det alle sammen. Man kan øse af sine egne erfaringer. Man kan sige: Jeg var også arbejdsløs på et tidspunkt. Det betyder meget for de unge. Det er jo lidt ligesom, hvis det var ens fætter, der er sygeplejerske, og man gerne ville være sygeplejerske, så kunne man komme ind og snakke med ham. Og det bruger mentorerne også, altså hvem kender de? De bruger deres netværk. De siger: Nå, men er det dét, du gerne vil. Jeg kender én, vi prøver lige at ringe til ham (Græsborg 2017).

Et af elementerne i den erfaringsressource, mentorerne har, kommer til udtryk ved, at det kan virke beroligende for deres mentees. Mentorerne kan virke beroligende i kraft af, at de kan relatere til deres eget liv, hvor de har været i lignende situationer. Flygtningene får her en fornemmelse af, at de ikke er *“helt alene i verden”*. Et andet element ved erfaringsressourcerne ses som evnen til at vide, hvilke kontakter der skal trækkes i for fx at komme tættere på målet om et bestemt erhverv. Igen spiller netværket en afgørende rolle, en nøgle til at indgå i samfundet. På denne måde er den erfaringsressource, som mentorerne besidder, med til at meningsudfylde det, der forstås som centralt ved knudepunktet *netværk* og mentors rolle som sådan.

5.6. Den personlige relation

Det tredje knudepunkt vedrørende mentorrelationen har vi valgt at kalde for *den personlige relation*. Dette skyldes, at meget af den empiri, vi har indsamlet, omhandler beskrivelsen og nødvendigheden af en sådan. For som en frivillig fortæller: *“For overordnet set at kunne blive integreret kan det være en nødvendighed at have en rigtig person og ikke en sagsbehandler eller en underviser på sprogskolen”* (Frivillig 5, 2017). *“En rigtig person”* relateres i citatet til mentoren, hvor en sagsbehandler ikke ville kunne udfylde samme rolle for en mentee. Et af kriterierne for at blive mentor på Frivillignet.dk lyder således: *“Har [du] lyst til at indgå i en personlig relation[?]”* (Frivillignet 2017). At indgå i *den personlige relation* opfattes dermed som et *must* for den potentielle mentor. At have en mentor bliver således det, der er mulighedsskabende for, at mentee kan indgå på lige vilkår i samfundet. Myten om *ligestilling* tænkes dermed realiserbar. Indenfor dette knudepunkt har vi listet en række momenter, som alle

er med til at meningsudfylde, hvad de i DFH's mentorindsats forstår ved *den personlige relation*. Momenterne er: *venskab, afhjælp af ensomhed, tillid og bytteforhold*.

5.6.1. Venskab

For Rie Græsborg ses venskabet eller det at kende hinanden over længere tid som et af succeskriterierne ved en mentorrelation. Den opleves som en større succes, end at de klarer sig godt karrieremæssigt. Hun siger:

Vi skulle snakke med integrationsministeriet om, hvad der var en succes. Så sagde jeg: Jeg synes ikke nødvendigvis, at succes er, at de alle sammen er blevet professorer eller noget som helst i den retning. En succes er, at de kender hinanden, når der er gået et år - jo længere tid de kender hinanden, jo større succes (Græsborg 2017).

En af de frivillige i Mentornet Roskilde tilslutter sig dette succeskriterium: *“Forhåbentligt går det sådan, at det bliver et livsvarigt forhold eller et mangeårigt forhold”* (Frivillig 5, 2017). Af disse citater fremgår det, at *den personlige relation* ønskes som et langvarigt *venskab* mellem mentor og mentee. Dog er det med disse venskaber ligesom med alle andre venskaber: *“Nogle gange fungerer [relationen], andre gange fungerer det ikke. Sådan er det, sådan er livet”* (Græsborg 2017). For som Rie Græsborg uddyber: *“Vi har jo med mennesker at gøre”* (Græsborg 2017). Igen bliver det understreget, at *den personlige relation* relateret til mentorarbejdet befinder sig i feltet civilsamfund, og at venskaber, der opstår i denne sfære, udfolder sig på lige fod med alle andre slags venskaber. På denne måde knyttes momentet *venskab* ikke alene til knudepunktet om *hverdagsmødet*, men også til selve myten om *ligestilling*, idet *den personlige relation* mellem to mennesker i et hverdagsmøde gør, at mentor kan møde mentee som sin ligemand.

5.6.2. Afhjælp af ensomhed

Den personlige relation, der ønskes mellem mentor og mentee, kan ifølge de to frivillige i Mentornet Roskilde afhjælpe den ensomhed, de oplever blandt unge flygtninge. Den ene frivillige ser ensomheden i samfundet som et problem:

Jeg tænker på den ensomhed, som de unge oplever, den er jo ekstrem! Altså helt igennem ekstrem. De oplever sig overhovedet ikke set i det danske samfund. De kommer fra samfund, hvor man hele tiden mingler med hinanden og er sammen til fester og banker på og kommer ind eller lader være med at banke på og kommer ind - hvor de bare er meget sociale med hinanden. Her oplever de det her kolde kølige [samfund]. De får nærmest ikke engang et blik af dem, de møder på gaden. Så følelsen af ikke at eksistere er jo stor (Frivillig 5, 2017).

“Følelsen af ikke at eksistere” ser den frivillige som en udfordring, de unge flygtninge står overfor grundet det danske samfund. Det danske samfund beskrives som køligt, forstået på den måde, at danskere opleves som private og vanskelige at starte interaktioner med. Den anden frivillige slutter sig til denne oplevelse: “[Flygtningene] har i den grad vænnet sig til at være usynlige” (Frivillig 6, 2017). At afhjælpe denne tendens ser de to frivillige som en vigtig opgave for deres frivillige arbejde:

[At blive set] er måske mindst lige så stort som at få hjælp til at blive integreret eller at blive bedre til dansk. At blive set af en person eller af en familie, som så kan bringe det videre. - - - Det kan det offentlige ikke. Det er kun i det frivillige, at det kan ske (Frivillig 5, 2017).

Mentorerne bliver i citatet dem, som “ser”. At mindske den usynliggørelse, som gør sig gældende for de unge flygtninge, og dermed afhjælpe ensomhed, kan ifølge de frivillige kun ske i *den personlige relation*, som mentorerne udgør sammen med deres mentees. Momentet *afhjælp af ensomhed* hænger på denne måde sammen med knudepunktet *den personlige relation*, idet denne form for opgave ikke kan løses i andet regi end i det uformelle menneskelige bekendtskab.

5.6.3. Tillid

Det tredje moment kalder vi *tillid*. Ønsket om *tillid* i *den personlige relation* kan bl.a. læses ind i ét ud af ti principper, som DFH har listet op for frivilligt arbejde. Dette lyder: “*Oplysninger om personlige og private forhold behandles fortroligt*” (Frivillignet 2017). Ved at behandle mentors oplysninger fortroligt kan der skabes et tillidsbånd mellem mentor og mentee. Dette gør, at man

kan komme “om bag facaden”, som en frivillig mentor i Mentornet Roskilde beskriver: “Først og fremmest handler det om at lære et menneske at kende. For mit vedkommende skulle jeg om bag facaden, og der skulle bygges en tillid op, før hun fortalte” (Frivillig 6, 2017). Den frivillige mentor fortsætter:

Det har været meget på det menneskelige niveau, og hun fortæller mig mange ting. Der er en stor fortrolighed nu, dels fordi vi går godt i spænd, og dels fordi vi har let ved at aflæse hinanden. På den måde kommer vi vidt omkring (Frivillig 6, 2017).

Ved at komme tæt ind på livet af et andet menneske bliver det ifølge den frivillige lettere at aflæse hinanden og opnå den fortrolighed, der skal til, for at mentee åbner op.

Ifølge Rie Græsborg kan *tillid* avle mere *tillid*. På den måde kan tilliden, der bliver opbygget mellem mentor og mentee, medføre, at både mentorer og mentees mere overordnet får større *tillid* til mennesker, der ikke ligner dem selv. Som Rie Græsborg udtrykker det:

De får tillid til nogle, som ikke ligner dem selv. Det er en stor ting at komme ud af ghettoen, var jeg nær ved at sige. - - - Mange af de unge har aldrig været i et dansk hjem, før de fik en mentor. Mange af fordommene om hinanden forsvinder. Når jeg kender Peter, så kender jeg også Peters kone. Og hvis han er sådan, så er der sikkert også mange andre, der er sådan. - - - For mentorerne er det også vigtigt at vide, hvordan andre lever. Dem der ikke bor i Hellerup eller på Østerbro, eller hvor de nu bor. - - - Det er nogle gange Hellerup, der møder Mjølnerparken, og de bliver begge to rigtig kloge af det (Græsborg 2017).

Den mere generelle *tillid* opbygges ifølge Rie Græsborg ved, at fordomme nedbrydes, når vi møder hinanden i en én-til-én relation. Når man ser hinanden i dette lys, kan ens horisont udvides. Ud fra empirien er *tillid* dermed et vigtigt omdrejningspunkt. Den skabes i første omgang i *den personlige relation* og kan derefter sprede sig som ringe i vandet ud i det civile samfund, idet mentor og mentee tilegner sig mere positive forventninger til mennesker, der ikke har samme hudfarve og kulturelle baggrund som dem selv.

5.6.4. Bytteforhold

Frivillignet.dk belyser, at: "*Mentorskabet er en gensidig berigende relation*" (Frivillignet 2017). Dette synspunkt finder også genklang i resten af empirien, og derfor har vi valgt fjerde og sidste moment som *bytteforhold*. Det understreges, at der i en mentorrelation er en giver og en modtager på begge sider af *den personlige relation*. I mange sammenhænge er det dog mentoren, som er giver af fx sit netværk og sin erfaring. Men mange mentees føler også et stærkt behov for at kunne give noget tilbage. En frivillig hos Mentornet Roskilde fortæller:

[Mentees] vil også gerne bidrage med noget. De synes ikke om bare at modtage - de vil også gerne give. Det er sådan noget, vi også snakker om nogle gange, og det er jo svært - for hvad er det, man kan give? Ja, man kan give sin person, man kan give noget af sig selv. Nogle [mentees] overvælder deres mentor med gaver, [selvom de ingen penge har]. Så det vi kan foreslå er, at de måske kan lave mad sammen i stedet for - det er også at give noget - at give sin madkultur. - - - Så bliver man inviteret hjem. Min mand har været inviteret hjem til familien. Det er en rigtig stor oplevelse. Det er der mange, der gør" (Frivillig 5, 2017).

I citatet opstilles forskellige gestus, som kan anvendes i det gensidige *bytteforhold*. Et eksempel er invitationer til middagsselskab. Dette *bytteforhold* er tænkt som et element, der kan bløde magtforholdet mellem mentor og mentee op og på denne måde gøre forholdet mere ligeværdigt. Et andet konkret eksempel på dette *bytteforhold* kommer til udtryk i interviewet med Rie Græsborg:

Min kollegas ven er englænder, og så trænede [englænderen og mentee] engelsk sammen, og så passede [mentee] baby. Det gør vi også meget ud af. De frivillige skal være meget opmærksomme på, at det er rigtig godt at kunne få lov til at give tilbage på en eller anden måde (Græsborg 2017).

Ved at mentor lærer mentee engelsk, og mentee passer mentors børn, skabes der ifølge Rie Græsborg en udveksling af personlige tjenester. Dette ses som et positivt element i deres relation, idet det er rart for begge parter at kunne "*give tilbage*". I empirien opleves bytteforholdet

mellem mentor og mentee dermed som en vigtig del af *den personlige relation*. En faktor som ifølge informanterne er med til at skabe ligeværd i en relation, der ellers er præget af mentor som hjælper og mentee, som den der hjælpes.

5.7. Vejviser

Det fjerde og sidste knudepunkt, vi finder i DFH's mentorindsats, er: *vejviser*. Vejviseren refererer til den rolle, som mentor også har udover at indgå i *den personlige relation* og være netværksfacilitator. Mentors forskellige funktioner i rollen som *vejviser* sigter mod at styrke flygtningenes fremtidsmuligheder og rettigheder og på den måde sikre dem et værdigt liv. Som der står på Frivillignet.dk:

Dansk Flygtningehjælp hjælper flygtninge og fordrevne, beskytter deres rettigheder og styrker deres fremtidsmuligheder. Vi ønsker et værdigt liv for alle på flugt. Det betyder, at vi i Frivilligafdelingen arbejder for at flygtninge og etniske minoriteter får hjælp til at stå på egne ben og integrere sig i det danske samfund: i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet, i demokratiets institutioner, i foreningslivet og i sociale netværk. Vi mener, at den frivillige indsats er et afgørende element, for at det lykkes (Frivillignet 2017).

Rollen som *vejviser* bliver i denne sammenhæng at støtte mentee til at "*integrere sig i det danske samfund*". Dette i bl.a. uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i sociale netværk. Det, der her muliggør, at flygtningen opnår *ligestilling*, er, at denne integrerer sig på ovenstående punkter. Til at nå dette mål må mentor agere *vejviser*. Ud fra empiriens indhold har vi inddelt dette knudepunkt i tre momenter, nemlig *den praktiske hjælper*, *den uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige guide* og *den kulturelle oversætter*. Dem vil vi uddybe nedenfor.

5.7.1. Den praktiske hjælper

Som allerede beskrevet i afsnit 5.4. *Hverdagsmødet* indeholder mentors rolle mange praktiske gøremål. Det kan fx være at tyde de rudekuverters indhold, som mentee har fået tilsendt. Andre eksempler bliver her nævnt af den frivillige mentor hos Mentornet Roskilde:

Det er alt fra, hvordan man kommer til tandlægen, når man ikke har råd til at betale det, til hvordan det nu er, når man får penge tilbage i elregningen, og de så alligevel ikke dukker op. Hvad gør man så? (Frivillig 6, 2017).

Den praktiske hjælper bliver her beskrevet som medvirkende til, at mentee lettere kan forstå og agere i en ny og fremmed kontekst. Den frivillige mentor fortæller yderligere: “*Så har jeg hjulpet hende til noget frivilligt arbejde, som hun også gerne ville have*” (Frivillig 6, 2017). I den praktiske hjælp ligger dermed også en hjælp til at indfri individuelle interesser og give indhold til hverdagen. Mentors rolle som *den praktiske hjælper* kan dermed ses som et moment, der betydningsudfylder mentors overordnede rolle som *vejviser*.

5.7.2. Den uddannelses- og arbejdsmæssige guide

En anden rolle, som mentor kan få i relation til sin mentee, er *den uddannelses- og arbejdsmæssige guide*. Denne rolle beskrives i empirien som en hovedopgave for mentor. Hos Mentornet Roskilde fortæller en frivillig, hvordan denne rolle kan komme til udtryk i samtalen med den nye mentor:

Når vi interviewer mentorerne snakker vi om, at det er rigtig vigtigt, at de kan hjælpe flygtningene med at komme i arbejde - for det er jo det, der er så vigtigt. At komme i arbejde eller at komme i uddannelse. De fleste kan komme i uddannelse, men det er rigtig svært at komme i arbejde (Frivillig 5, 2017).

I citatet opleves det som en vigtig del i selve integrationen at sigte mod uddannelse og arbejde. Som den frivillige fremhæver: “*det er jo det, der er så vigtigt*”. Og her ses det “*at komme i arbejde*” især som et element i flygtningenes liv, der er svært at indfri. I den forbindelse er det ifølge Rie Græsborg vigtigt at matche mentor og mentee korrekt fra start. Den rette sammensætning kan nemlig være medvirkende til at skabe en lettere adgang til mentees ønskede profession. Rie Græsborg fortæller:

Når jeg interviewer en ny mentor, så siger jeg: Jeg er helt sikker på, at du kender nogle, der ligner dig selv. Hvad kender du ellers af fag? Nå, men så har jeg en fætter, som er

tømrer, jeg har faktisk også en gammel skoleveninde, der er frisør. Yes, det har vi brug for! Som regel er det middelklassen, vi får ind, og vi ser dem som generalister. Til gengæld er det vældig interessant at høre, hvem de kender, som man kan ringe til som livline. Er der en elektriker? Er der en skolelærer? (Græsborg 2017).

Som Rie Græsborg udtrykker, er der behov for mentorer med et bredt og alsidigt netværk, hvad angår beskæftigelse. Her bliver det vigtigste at undersøge, om mentor kender til andre, som ikke ligner mentor selv rent arbejdsmæssigt. Mentorer ses derfor ofte *“som generalister”*, der skal faciliterer forskellige muligheder for deres mentees. Også på Frivillignet.dk lægges der vægt på mentorindsatsens uddannelses- og arbejdsmarkedsrettede fokus: *“Et mentorforløb er for unge og voksne flygtninge og indvandrere, som søger uddannelse og arbejde”* (Frivillignet 2017). Rollen som *vejviser* indeholder således en guidefunktion, der skal lede mentee mod uddannelse og arbejde, idet dette opfattes som givende for flygtningens integration og mulighed for at klare sig selv.

5.7.3. Den kulturelle oversætter

Ud over de to andre momenter, denne rolle som *vejviser* indeholder, ligger også en forhåbning om, at mentor kan agere kulturel oversætter. *Den kulturelle oversætter* har i denne sammenhæng to ansigter. For det første fungerer mentor som kulturel oversætter for mentee i forståelsen af det danske samfunds kulturelle værdier og normer. For det andet kan mentor ses som en kulturel oversætter til det resterende civile samfund i forståelsen af mentees anderledes baggrund. Som det fremgår af Frivillignet.dk, er ét af kriterierne for at blive mentor, at man *“synes at integration går begge veje”* (Frivillignet 2017). Dette citat tolker vi som en tilkendegivelse af, at mentee også kan bidrage med sin kultur til det danske samfund. Det er dermed ikke en envejsrettet kulturudveksling. En frivillig fra Mentornet Roskilde beskriver i forlængelse heraf: *“[Integration] er, at de bidrager med deres kultur til det danske samfund, hvor de også tilegner sig dele af den danske kultur - så det bliver sådan en pluralistisk integration”* (Frivillig 5, 2017). Mentees forskelligheder ses deraf som mulighedsskabende og positive at kende og modtage for det danske samfund, ligesom mentee vil drage nytte af at modtage inputs fra den danske kultur.

Ud fra empirien finder vi to eksempler på, hvordan mentoren hjælper mentee til at agere i en dansk kontekst. Den frivillige mentor hos Mentornet Roskilde fortæller: *“[Mentee] får et indblik*

i, hvordan man gebærder sig i Danmark. Hun får lidt lettere ved at klare nogle ting, som hun får hjælp til på forskellige leder og kanter” (Frivillig 6, 2017). Et mere konkret eksempel findes i nedenstående citat, hvor mentoren præsenterer mentee for en del af den kultur, som også er accepteret i Danmark. Noget som ikke ville være accepteret, hvor mentee kommer fra. Den frivillige mentor fortæller:

Jeg har prøvet at provokere min mentee rigtig meget. Jeg havde en dag for et års tid siden besøg af en ung pige med hendes kæreste - og den kæreste var en pige. Det fortalte jeg min mentee om, og jeg vidste godt, at det ville være stærkt provokerende, men jeg var meget glad for det besøg og oplevede det meget positivt. Og så tænkte jeg: Det er også en måde at rykke på. Man hører, at danskerne godt kan tolerere homoseksualitet, men noget andet er, når sådan en hvidhåret gammel dame [kan] [refererer til sig selv]. Hun kunne mærke, at jeg var glad for det besøg. Det er en måde at vise hende, at der [på dette område] gerne må være synlighed set ud fra [danskeres] synspunkt (Frivillig 6, 2017).

Ved at fortælle mentee om et besøg af en lesbisk veninde ønsker mentor i ovenstående citat at provokere mentee og synliggøre, at homoseksualitet er tolereret i et land som Danmark. Den frivillige mentor agerer her kulturel oversætter for mentee, så denne kan forstå det omkringværende samfunds normer og værdier. Mentoren oplever det som ekstra vedkommende, idet historien fortælles ud fra eget liv i stedet for blot at fortælle mentee mere abstrakt om de danske holdninger til homoseksualitet.

Ser man på den anden del af rollen som kulturel oversætter, kan mentor være med til at nedbryde eventuelle fordomme, der måtte være i det omkringværende danske samfund. En frivillig beskriver her hvordan:

At være mentor betyder jo også, at man kommer ind under huden på nogle mennesker fra en anden kultur, lærer en anden kultur at kende og kan sprede det gode budskab til andre danskere, sådan så man kan modvirke den højredrejning, der er og den her fremmedfjendskhed (Frivillig 5, 2017).

Mentors opgaver er her at indvie andre i den kulturelle indsigt, mentor har fået via sit bekendtskab med mentee. En indsigt, der kan mediere og skabe forståelse i det omkringværende samfund. Som en frivillig mentor uddyber: “*Det kunne jo også være med til at præge de danske unge, hvis de fik øjnene op for de værdier, de kunne møde, hvis de gav plads*” (Frivillig 6, 2017). I citatet udtrykker den frivillige en holdning om, at danske unge ville få noget ud af at åbne øjnene op for de værdier, som flygtningene medbringer. På denne måde kan mentorens opgave blive at “oversætte” for de enkelte parter mellem de forskellige kulturer i håbet om frembringelse af en bedre forståelse. *Den kulturelle oversætter* bliver dermed tredje ben under knudepunktet: *vejviser*.

5.8. Opsummering

I ovenstående analyse af DFH’s mentorindsats har vi identificeret fire diskurser, der omhandler mentorarbejdet. Hver af disse diskurser er centreret omkring et knudepunkt. Disse er: **hverdagsmødet, netværk, den personlige relation og vejviser**.

I den første diskurs er **hverdagsmødet** knudepunktet, hvori vi har fremhævet to momenter, der er med til at meningsudfylde dette. Det første kalder vi *ingen fastlagte mål*, som beskriver, hvordan det frivillige arbejde i DFH er kendetegnet ved ikke at have nogen overordnet plan eller målsætning. Det andet moment er *nabokasketten*, som omhandler, hvordan mentor møder mentee som privatperson. Denne relation beskrives som det, der er med til at udligne et magtforhold, som ellers ville have været forekommet i en professionel sammenhæng.

Det andet knudepunkt er **netværk**. Dette knudepunkt er ligeledes opdelt i to momenter. *Erstatning for det tabte* udgør det første moment, som beskriver, hvordan mentor og dennes netværk kan udfylde det tomrum, som måtte være i mentees netværk. Andet moment er *erfaring*. Ved at knytte *erfaring* til netværk lægges der vægt på, at netværket ses som en erfaringsressource, som mentee kan trække på i forskellige situationer og sammenhænge. Begge momenter meningsudfylder knudepunktet netværk.

Den personlige relation udgør knudepunktet i den tredje diskurs i mentorindsatsen. Denne er meningsudfyldt af det første moment *venskab*, som er med til at understrege den personlige relation som langvarig og venskabelig. Det andet moment er *afhjælp af ensomhed*. Dette moment

understreger, hvordan mentorens tilstedeværelse er med til at afhjælpe ensomhed hos mentee. Det tredje moment er *tillid*, som er en vigtig forudsætning for, at relationen mellem mentor og mentee kan blive givende og meningsfuld. *Bytteforhold* er sidste moment, der er med til at give betydning til den personlige relation. Denne beskrives herved som et gensidigt forhold, hvor begge parter har brug for at give og modtage fra den anden part.

Fjerde og sidste knudepunkt er **vejviser**. I dette moment er det mentors rolle at bidrage til mentees integration. Dette opdeles i tre momenter, hvoraf det første er *den praktiske hjælper*. I dette ligger en grundlæggende opgave for mentor i at være behjælpelig med diverse praktiske ting, som kan lette hverdagen for mentee. Det andet moment er *den uddannelses- og arbejdsmæssige guide*, som i grove træk går ud på at guide mentee i retning mod uddannelse og arbejde. Sidste moment er mentor som *den kulturelle oversætter*, hvor mentor både oversætter det danske samfunds kulturelle spilleregler overfor mentee, men også agerer oversætter af mentees kultur overfor danske bekendte.

Disse fire diskurser væves sammen af en overordnet myte om **ligestilling**, hvor alle føromtalte mål må indfries, før dette kan realiseres. Myten tænkes realiseret, ved at det er civilsamfundet, der er den aktive aktør. Ifølge DFH er civilsamfundets særlige karakter med til at muliggøre, at myten om ligestilling kan opnås, idet det er i denne sfære, at vi kan mødes som ligemænd.

Kapitel 6. Fisken på Vesterbro

I analysen af to forskellige interviews med beskæftigede i Fisken og indhold fra Fiskens egen hjemmeside fremstår der en myte, vi vælger at kalde *mangfoldighed*. I empirien har vi fundet frem til en række knudepunkter, der fungerer som et omdrejningspunkt i hver deres diskurs. Nogle af disse diskurser kan ses i forlængelse af hinanden, andre er kun sammenhængende i kraft af, at de samles af den overordnede myte. Knudepunkterne er: *et hjem væk fra hjemmet*, *frirum* og *relationsarbejde*. De forskellige knudepunkter bliver meningsudfyldt af momenter. Alle disse elementer: myte, knudepunkter og momenter vil vi præsentere i nedenstående kapitel.

6.1. Mangfoldighed som myte

Det overordnede mål for Fiskens arbejde kan ses som ønsket om, at værestedets drenge kan indgå i et mangfoldigt samfund. Et samfund, hvor der er plads til forskellighed, modsat det som Fiskens daglige leder oplever i samfundet i dag. Ud fra dette har vi valgt at anvende ordet *mangfoldighed* om den myte, som Fisken artikulerer. Dette begrundes vi ved, at alle informanter både direkte og indirekte refererer tilbage til dette som målsætningen for deres anstrengelser. Bag det daglige arbejde ligger ønsket om ét samlet “rum”, hvor alle har samme forudsætninger og vilkår til at begå sig på lige fod i det mangfoldige samfund. Myten om *mangfoldighed* artikuleres ofte af de frivillige som en opnåelse af en fuldkommen helhed. Myten om et mangfoldigt samfund udspringer af en kritik af det nuværende samfunds manglende plads til minoriteter, som fx værestedets drenge. Fiskens daglige leder Ena Juhl udtrykker sin kritik af den nuværende integrationsforståelse, der florerer i dagens Danmark:

Danmark opstiller nogle normer for, hvad det er, man skal kunne for at være fuldt integreret, så man kan begå sig på en måde, som det danske samfund godt kan lide. Det synes jeg er forkert. Dels så er vi jo et multikulturelt samfund, hvor alt hvad vi spiser og bruger er et produkt af den internationalisering, der er. Så at bruge det ift. nogle mennesker der kommer herop, uanset om det er flygtninge og, i gamle dage hed det jo indvandrere, det synes jeg er for ulige. Det er énvejs-kommunikation. “I skal kunne det og det og det.” Og så ser man ligesom bort fra, at de også kommer med en helt masse ressourcer og kompetencer, som kan indgå produktivt, samfundsøkonomisk, socialt og

kulturelt. Derfor kan jeg ikke lide det der ord. Det bliver selvfølgelig heller ikke bedre her de seneste år med den her såkaldte "integrationspolitik" (Juhl 2017).

Ena Juhl tager afstand fra begrebet integration, da dette ifølge hende ikke beskriver det rum med plads til *mangfoldighed*, som hun ønsker for drengene i Fisker og alle andre. Integration opleves i citatet som et ulige magtforhold, hvor kommunikationen kun går én vej. Flygtninge og indvandrere må tilpasse sig, mens det resterende samfund kan forblive det samme. I stedet må kommunikationen gå flere veje. For at dette kan opnås og realiseres, er Fiskerens svar *brobygning*. Som der står på Fiskerens hjemmeside:

Fisker bygger bro mellem brugerne og samfundet. Foreningen Fiskerens mission er at tilbyde unge samvær med dygtige, engagerede og autentiske voksne, som medvirker til at fremme brobygning til det danske samfund (Fisker 2017).

Ved at bygge bro mellem værestedets drenge og samfundet ønsker man i Fisker at komme tættere på myten om den ønskede *mangfoldighed*.

6.2. Brobygning som vejen til mangfoldighed

I Fisker ses brobygning som tilgangen og vejen til det mangfoldige samfund. Ifølge Ena Juhl ses brobygning som en modsætning til den dominerende forståelse af integration:

Vi taler ikke om det som integration. - - - Jeg tror, det handler meget om, at integration indeholder så mange dårlige kvaliteter. Det er så ulige på en eller anden måde. Altså jeg synes jo, det er brobygningsarbejde - slut (Juhl 2017).

Hvor integration ifølge Ena Juhl ofte kommer til at handle om tilpasning, handler brobygning om at nå til et ligeværdigt møde, hvor alle "*kan indgå produktivt, samfundsøkonomisk, socialt og kulturelt*" (Juhl 2017). Med andre ord det vi forstår som myten om *mangfoldighed*. Ena Juhl beskriver brobygning på følgende måde: "*Vi voksne opfatter os selv som sådan nogle broer, de unge kan gå på. De kan bruge os. De kan anvende os til at kunne klare sig godt ude i samfundet*" (Juhl 2017). De frivillige og ansatte i Fisker danner her den bro, som de unge i værestedet kan

benytte på deres vej ind i samfundet. Metaforen bliver billedet på, hvad det er, Fisken ser som sin opgave. Under vores interview med Ena Juhl sætter hun lighedstegn mellem værestedets mission og brobygning:

Vores mission er jo at være sådan en form for brobyggere. Vi vil gerne prøve at hjælpe dem, støtte dem til at kunne klare sig ude i det virkelige samfund med kompetencer, redskaber og dannelse (Juhl 2017).

Missionen i Fisken kan altså beskrives som brobygning, men hvad begrebet egentlig dækker over, er stadig uvist. Denne uvished vil vi forsøge at inddæmme i kapitlets afsnit om de forskellige knudepunkter og dertilhørende momenter. Først finder vi det dog nødvendigt at give en beskrivelse af den målgruppe, der skal bygges bro for.

6.3. Målgruppen i Fiskens værested

Fiskens værested benyttes af unge drenge i alderen 13-19 år, som i vores empiri beskrives som dem, de andre fritidstilbud ikke vil "lege" med. Dette udgør også hele berettigelsen for et sted som Fisken. En frivillige informant i Fisken siger:

Grunden til at man skal bevare et værested som Fisken, det er jo fordi, at det rummer dem, som de andre ikke kan. - - - Vi har dem, som er sådan lidt vanskeligere. Fx har vi lige nu fire drenge, som ikke er velkomne i Settlementet [et fritidstilbud på Vesterbro]. Så på den måde så har vi dem, som de andre ikke vil lege med. - - - Hvis man nu fjernede Fisken som værested og havde Settlementet, hvor drengene ikke må komme og politiets ungdomsklub, hvor drengene heller ikke må komme, så har de kun gaden tilbage (Frivillig 6, 2017).

Fiskens daglige leder Ena Juhl beskriver ligeledes værestedets drenge, som dem de andre holder afstand til, som de mest udsatte overhovedet på Vesterbro, og dem der laver ballade (Juhl 2017). Dette kan måske også have noget at gøre med det ry, lederen Ena Juhl beskriver som Fiskens: "I mange år har Fisken haft det ry, at det kun var de hårde drenge, der kom her" (Juhl 2017). Samt at "det er de brune drenges sted" (Juhl 2017). Dette ry kan tænkes at have en reproducerende og

selvopfyldende effekt, da mindre “hårde” drenge og “hvide” drenge og piger generelt kan tænkes at ville fravælge værestedet af netop disse grunde. Drengenes adfærd beskrives endvidere af lederen som “gadeorienteret”, idet der ikke er tradition for at invitere vennerne med hjem på værelset. Konsekvensen bliver, at det naturlige sted for drengene at mødes er på gaden (Juhl 2017).

Et andet grundlæggende element, der beskriver drengene, er deres placering mellem forskellige kulturer. Som Ena Juhl beskriver:

Deres forældre kommer fra ikke-vestlige lande. Størstedelen af drengene er født her. En stor del af dem taler rigtig dårligt dansk. De har en dårlig diktion og et lille ordforråd. Deres forældre er uddannelses- eller beskæftigelsessvage, og de har meget ofte fysiske eller psykiske problemer. Forældrene har mistillid til det offentlige og føler sig ikke som en del af det danske samfund pga. deres kultur, deres religion og deres økonomi. Mange af dem er også på kontanthjælp og ramt af integrationsydelse. Og det er jo drengenes kontekst. Det er det, de er vokset op med, og meget af det tager de med hened (Juhl 2017).

Det er denne kontekst, som udgør drengenes bagage, og som tages med ned i værestedet. Ifølge Ena Juhl kan det for drengene være vanskeligt at navigere mellem flere kulturer ad gangen:

De vokser op i det her såkaldte “danske samfund”, hvor man så kan diskutere, hvad et dansk samfund er... (?) De vokser op med nogle andre kulturelle koder, nogle andre værdier end [det resterende samfund] har. Der står de her unge så - samtidig med at de har rent faglige udfordringer. Hvem er jeg? Og ift. religion? Kultur? Hvem skal jeg gifte med? Kan jeg flytte hjemmefra, selvom jeg ikke er gift? (Juhl 2017).

Det, som opleves som vanskeligt, er, når forskellige normsæt kommer i konflikt. Valg som fx hvornår det er rigtigt at flytte hjemmefra, kommer derved til at hvile på den enkelte, som selv må træffe en afgørelse. Det er altså disse drenge, Fisker ønsker at bygge bro for, så vi alle kan leve i et mangfoldigt samfund.

6.4. Et hjem væk fra hjemmet

Det første knudepunkt hos Fisken har vi valgt at kalde *et hjem væk fra hjemmet* fra et citat af Ena Juhl. Dette begrundes vi med, at der er mange udtalelser i empirien, der beskriver Fisken netop som drengenes andet hjem. Hjemmet beskrives som brobyggende til det, der ønskes som et mangfoldigt samfund. Et hjem kan være mange ting. For medarbejderne i Fisken indeholder det momenterne *de andre forældre* og *det andet hjem*. Begge momenter, som giver betydning til værestedet som *et hjem væk fra hjemmet*.

6.4.1. De andre forældre

De ansatte og de frivillige i Fisken beskriver sig selv som voksne, som indtager en form for forælderrolle, som drengene ifølge dem har brug for. Da vi besøger Fisken til vores første interview, mødes vi af Ena Juhl, som går og skaber hyggelig og hjemlig stemning ved at stille blomster og lidt frugt frem på bordene. Hun beskriver sig selv som værestedets mor og siger: *“Jeg er jo chef, men samtidig vil jeg sige, at jeg er mor på en lille blomst og lidt frugt og sådan noget”* (Juhl 2017). Med dette menes, at når Ena Juhl hver morgen møder ind, arrangerer hun små blomstervaser og skåle med frugt rundt omkring på bordene. I citatet knytter hun dette gøremål til moderrollen - det at skabe hjemlig stemning. Ligeledes går Fiskens beskæftigede ind i en forælderrolle i deres kontakt til drengene. En kontakt som for nogle af drengene mangler i hjemmet. Ena Juhl fortæller:

Om eftermiddagen når de kommer, så erstatter vi måske hjemmet. Det med at komme hjem fra skole til sin mor og fortælle om, hvordan dagen er gået. Og det er jo ikke fordi, at deres mødre ikke er hjemme. Det er de sådan set ofte. Men de her drenge står jo i den situation, hvor de har et ben i hver lejr rent kulturelt. Det er rigtig svært at komme hjem til en mor, som slet ikke har en indsigt eller forståelse af det. Og de konflikter som drengene mange gange har fagligt og socialt på skolen, dem prøver de at skåne deres mor for, fordi de bare gerne vil glæde deres forældre. Og deres forældre har nogle helt klare forventninger til dem. Så derfor er der ikke en kultur for det der med at gå hjem og snakke med sin mor om det (Juhl 2017).

Ligesom de før omtalte kulturelle udfordringer, drengene står i, kan forventningspresset og ønsket om at glæde forældre opleves som en hindring for at fortælle om livet som teenager i Danmark på godt og ondt. At være forældre bliver her beskrevet som det at tage de svære eller personlige snakke med drengene, når de kommer hjem fra skole. Som Ena Juhl videre fortæller, er det, som Fisker i bund og grund kan tilbyde drengene, en voksen samtalepartner: *“Vi har sådan set ikke ret meget at tilbyde dem ud over nogle voksne, som vil snakke med dem. - - - Her opsøger de sådan set stedet for at tale med de voksne”* (Juhl 2017). Dette ses også som grunden til, at drengene lige præcis opsøger Fisker frem for alle andre tilbud på Vesterbro. Tilbud som måske har flere materielle ting at byde på. Som det også beskrives på Fiskers hjemmeside, kan samtalerne indeholde emner, som rækker vidt og bredt:

Det helt særlige ved Værestedet er, at du kan tale med en masse forskellige voksne, også om de ting der kan være svære at tale med andre om fx kærester, alkohol, hash, familie og personlige problemer (Fisker 2017).

Som teenager kan man have alverdens forskellige personlige spørgsmål. Spørgsmål som ifølge Fisker normalvis besvares af forældre, men som i drengenes tilfælde ikke kan blive besvaret i hjemmet. Ved at knytte Fiskers dialogbaserede tilgang til forælderollen fremstår Fiskers beskæftigede som et supplement til drengenes forældre. På den måde udgør momentet *de andre forældre* en meningsudfyldelse til knudepunktet *et hjem væk fra hjemmet*.

6.4.2. Det andet hjem

Det andet moment, der fremtræder ud fra empirien, kalder vi *det andet hjem*. Med dette menes et hjem med forskellige aktiviteter, som normalt kan forbindes med “hjemmet”. Aktiviteter som fx madlavning, oprydning, fjernsynskiggeri og eftermiddagslure på sofaen. Vores frivillige informant beskriver i nedenstående citat en almindelig aften i værestedet:

Vi spiser 18:30, og når vi er færdig med at spise, så rydder vi af, og drengene de er med til at lave mad, og de er med til at dække bord og med til at rydde af. Og så er det lidt forskelligt, nogle går hjem, når de har spist, andre sætter sig hen og ser fjernsyn eller spiller playstation, og nogle spiller spil. De sidste to aftener jeg har været her, har vi haft

to drenge, som helt vildt gerne vil quizzes. Så vi har spillet Trivial Pursuit og Pinligheds-spil - ja, sådan noget med at teste deres viden og så konkurrere mod hinanden (Frivillig 6, 2017).

I citatet bliver aktiviteterne ikke direkte nævnt som hjemlige gøremål, men grundlæggende ting som huslige pligter og afslapning er noget, vi formoder, de fleste genkender fra eget hjem. Om ikke andet noget man kender som en norm for, hvad der foregår i et "rigtig" hjem. Ena Juhl beskriver ligeledes værestedet i samme formuleringer: *"De ved jo, at de kan komme herved, hvor de kan være med til at spise, de kan snakke og slappe af. Nogle gange så kommer der nogen, og så vil de gerne sove inde i sofaen"* (Juhl 2017). At kunne slappe af og tage en middagslur kan afspejle drengenes tillid og tryghed til stedet. Som man ligeledes kan forbinde med et hjem, er dette et sted, hvor man kan spørge om hjælp til praktiske tvivsspørgsmål eller lektiehjælp. Ena Juhl beskriver værestedet som et sted, hvor man kan

... få hjælp til lektier eller en ansøgning, eller nogle gange så har de fået et eller andet brev fra en myndighed, eller forældrene har fået et brev fra en myndighed og sender den unge herved. Noget med en vandregning eller en elregning, eller hvad det nu kan være. Eller: Har I ikke en boremaskine, vi kan låne, fordi vi skal sætte nogle hylder op? Det er meget meget forskelligt, det man kan hervede (Juhl 2017).

Ligesom et andet hjem kan de beskæftigede hjælpe drengene med en lang række af gøremål, og modsat de fleste moderne virksomheder er noget af det, som er kendetegnende for et hjem, lige netop den bredde af gøremål, der langt fra kan specialiseres. I hjemmet må man være generalist. Som Ena Juhl beskriver det: *"Når man er sådan et lille sted, og man er så få mennesker, så skal vi næsten være generalister alle sammen"* (Juhl 2017).

Ved at tale om værestedet som et sted hvor der kan opstå aktiviteter, der normalt forbindes med hjemmet, beskrives værestedet som *et hjem væk fra hjemmet*.

6.5. Frirum

Det andet knudepunkt, der fremgår af empirien, er værestedet som et: *frirum*. På Fiskens hjemmeside står der under overskriften: *"Et frirum for alle unge mellem 13-19 år"* følgende: *"I*

Værestedet oplever brugerne et trygt rum, hvor de kan indgå i forskellige aktiviteter med henblik på at skabe de bedste forudsætninger for, at de unge kan få et sundt ungdomsliv” (Fisken 2017). Værestedet beskrives hermed som et trygt *frirum*, hvor de unge kan være til stede, som de har lyst til, uden at frygte for repressalier, eller for at deres forældre indblandes i deres gøren og laden. På denne måde bliver værestedet et fysisk sted, hvor drengene kan opholde sig. De beskæftigede i Fisken beskriver frirummet som nødvendigt, hvis de unge skal blive ved med at komme i værestedet, da det er her, Fiskens frivillige kan skabe forudsætningerne for *mangfoldighed* i samfundet. Indenfor knudepunktet *frirum* finder vi to karakteristika, som de beskæftigede fremhæver, og netop derfor har vi valgt dem som momenter til knudepunktet. Disse er: *kom som du er* og *begrænset forældrekontakt*.

6.5.1. Kom som du er

Det første moment kalder vi *kom som du er*. I frirummet er der både plads til fortrolige samtaler og stilhed, hvis det er det, der er behov for. Som den frivillige informant fortæller i interviewet:

Det er ikke et sted, de skal komme og belæres. Det skal være et frirum for dem, og de skal føle, det er okay at komme og fortælle nogle ting, og det er okay bare at være. Der er også nogen, der bare kommer og har lyst til at hænge i en sofa uden at have lyst til at snakke med nogen. Det er også okay. Du skal ikke have kontakt, bare fordi du er i Fisken. Så kan man lige mærke temperaturen, hvor de egentlig er i dag (Frivillig 6, 2017).

Den frivillige lægger i citatet vægt på, at det netop er muligheden for at komme uden at skulle “være” eller “gøre” noget bestemt, der gør værestedet til et frirum for drengene. Det er langt fra hver gang, at det er de dybe samtale, der skal tages hånd om. Som Ena Juhl også beskriver det, er værestedet Fisken et sted, hvor de unge kan komme og være anonyme: *“Det der også er ved det her sted, det er, at de kan komme og være anonyme sådan set” (Juhl 2017).* Anonymitet forstås her som at de beskæftigede ikke har en forhåndsviden, før de interagerer med de unge. Drengene kan komme ind direkte fra gaden uden at risikere et krydsforhør. På den måde kan værestedet opleves som en sikker neutral grund, hvor de unges fortid og bagage ikke spiller en afgørende rolle. Ena Juhl forklarer:

Det er jo ikke sådan, at du kommer ind og bliver spurgt om: hvad hedder du?, hvor bor du?, hvad er dit CPR-nummer? og har du nogle diagnoser? Der er uden tvivl flere af de her unge, der kommer hernede, som har en eller andet bogstavskombination - synes man andre steder (Juhl 2017).

Når drengene starter i Fiskeriet, kan de, som Ena Juhl beskriver det, fremstå som ubeskrevne blade (Juhl 2017). Den ikke-eksisterende forhåndsviden kan være medvirkende til, at relationen bliver upåvirket, og det kan dermed bevirke, at drengene oplever en frihed til at kunne starte på en frisk, fordi de bare kan komme og være sig selv, som de er. *Kom som du er* bliver herved et moment til knudepunktet *frirum*.

6.5.2. Begrænset forældrekontakt

Fiskeriet skal ses som de unge drenges *frirum*, og derfor er kontakten til deres forældre begrænset til et minimum. Kun de drenge, der til tider er meget udadreagerende, skal aflevere deres forældres telefonnummer, som i øvrigt kun bliver brugt i yderste nødstilfælde. Den frivillige informant fortæller i nedenstående citat om Fiskeriets begrænsede forældrekontakt:

Vi har ikke en umiddelbar forældrekontakt, hvis ikke der er noget vildt stort. Vi kender ikke rigtigt deres forældre - så det med at du kan få lov til at komme i Fiskeriet og være anonym på den måde, det synes jeg egentligt er ret spændende (Frivillig 6, 2017).

Igen bliver anonymitet nævnt, denne gang i relation til den begrænsede forældrekontakt. Anonymiteten, som opstår, er ifølge den frivillige betryggende for drengene. For som den frivillige siger: *"Jeg tror, det er meget rart for dem, at de ikke skal tænke på det ugentlige eller månedlige møde, hvor det [de har lavet] bliver bragt på banen"* (Frivillig 6, 2017). *Begrænset forældrekontakt* er medvirkende til at gøre værestedet til et *frirum* for de unge, da forældrekontakten ellers kunne have forhindret dette. Derfor opfatter vi *begrænset forældrekontakt* som det andet moment under knudepunktet *frirum*.

6.6. Relationsarbejde

Det sidste men dog det største knudepunkt i Fiskeriet er *relationsarbejde*. *Relationsarbejde* er noget som både lederen, den frivillige og hjemmesiden behandler grundigt. På hjemmesiden står der:

De unge [tilbydes] bl.a. relationsskabende aktiviteter og råd samt vejledning ift. de udfordringer de møder i deres hverdag, uanset om det handler om skole, familie, kriminalitet, sex osv. (Fiskeriet 2017).

Fiskeriets aktiviteter italesættes som "*relationsskabende aktiviteter*", så værestedets drenge kan imødegå de udfordringer, de måtte møde i deres hverdag. At imødegå drengenes udfordringer er endnu et element i den førnævnte brobygning. Den brobygning, som kan lede til myten om *mangfoldighed*. *Relationsarbejde* omfatter fem forskellige momenter, som er med til at meningsudfylde knudepunktet. Disse er: *det fælles tredje, den anerkendende tilgang, refleksion, dannelse og diversitet som styrke*.

6.6.1. Det fælles tredje

Det første moment, der fremgår af empirien i forbindelse med *relationsarbejde*, er *det fælles tredje*. Dette moment beskrives som en vigtig tilgang i relationsarbejdet med drengene. Da vi spørger Ena Juhl, hvad der menes med *det fælles tredje*, svarer hun:

Det fælles tredje er der, hvor man laver noget sammen, som man er fælles om. Det er en rigtig god måde at skabe en kontakt på og lave en aktivitet på, hvor man har det samme fælles [udgangspunkt]. Det er fx det med at lave mad, spille eller gøre et eller andet, hvor man faktisk ligesom står lige. Man har nærmest de samme forudsætninger. [Den ulige] magtbalance som ellers kan være almindelig for unge, der møder etniske danskere - det her med at prøve at skabe noget ligeværd. Der er det rigtig godt at kunne kaste sig ud i noget andet (Juhl 2017).

Det fælles tredje beskrives i citatet som et fælles udgangs- og samlingspunkt, hvormkring man kan mødes. Ifølge Ena Juhl resulterer *det fælles tredje* i en mere ligeværdig relation, når

forskellige etniciteter mødes. En aktivitet, som er særlig god til at skabe de rette omstændigheder, er fx madlavning. Et eksempel herpå beskrives af vores frivillige informant fra Fiskeriet:

[Den frivillige mad-dame] som står og laver mad om mandagen har en helt anden relation til drengene, end jeg har. Hun har dem i køkkenet, og der snakker man om andre ting, end når du sidder ved bordet (Frivillig 6, 2017).

Som Ena Juhl også nævner, er det her madlavningen, der samler og skaber rum for anderledes samtaler og “en helt anden relation til drengene”. En relation, som vi her formoder opleves som mere ligeværdig. Fiskeriets hjemmeside sætter også relationsarbejde “i højsæde”. I citatet findes flere eksempler på *det fælles tredje*:

I Værestedet er relationsarbejdet i højsædet, da vi ved, at det er dette, som kan være med til at give de unge den ballast, der skal til for at træffe de gode valg og indgå i sunde fællesskaber. Derfor er Fiskeriets arbejde præget af en lang række aktiviteter, der har fokus på ”det fælles tredje”. Dette betyder, at vores aktiviteter i høj grad handler om, hvilken relation aktiviteterne kan afstedkomme i stedet for blot at lave aktiviteten for aktivitetens skyld – dette gælder uanset om det handler om et spil UNO eller en tur i Bonbon Land. Med det fælles tredje kan voksne og brugere mødes omkring en aktivitet og skabe en indgang for dialog via denne fælles oplevelse (Fiskeriet 2017).

I citatet ses relationsarbejdet, som det “der skal til for at træffe de gode valg og indgå i sunde fællesskaber”, og *det fælles tredje* bliver derved de beskæftigedes tilgang til at få de unge ind i disse fællesskaber. *Det fælles tredje* bliver derfor et vigtigt moment til knudepunktet *relationsarbejde*.

6.6.2. Den anerkendende tilgang

Et andet moment, som beskrives af vores informanter, og er med til at meningsudfylde relationsarbejdet, er: *den anerkendende tilgang*. Denne tilgang springer i øjnene på Fiskeriets

hjemmeside, men i særdeleshed i udtalelser fra Ena Juhl. I nedenstående citat giver hun sin forklaring af *den anerkendende tilgang*:

Vores mission er, at vores unge ikke begår kriminalitet, ikke bliver misbrugere og bliver støttet i at gennemføre en ungdomsuddannelse. Vores unge har meget meget svært ved at gennemgå en ungdomsuddannelse. Det er sådan set det, vi arbejder for. Og måden vi så gør det på er, at vi har en anerkendende tilgang. I den anerkendende tilgang arbejder vi ud fra den forforståelse, at når man kommer ind her, så er man et ubeskrevet blad: Vi forventer, at du er positiv og interesseret og nysgerrig på, hvad vi er for nogen, ligesom vi er med dig (Juhl 2017).

Ifølge Ena Juhl ligger der i *den anerkendende tilgang* en gensidig interesse for den anden og en forventning om, at vi møder hinanden med et positivt sind. Endvidere er det vigtigt, at man fralægger sig forudindtagede forventninger, hvilket ifølge Ena Juhl betyder, at man møder den anden som "*et ubeskrevet blad*". Anvendes denne tilgang, kan man ifølge Ena Juhl være med til at forebygge kriminel adfærd og misbrug samt være en støtte til gennemførelse af en ungdomsuddannelse. *Den anerkendende tilgang* kan ligeledes medvirke til en opblomstring af de unges lave selvværd. En opblomstring, der for især værestedets drenge er stort behov for. Ena Juhl fortæller:

Vi møder andre mennesker med anerkendelse, åbenhed, interesse og nysgerrighed. Det håber vi jo så smitter af på dem, vi skaber relationer til. Vores mål er at indgyde de unges selvværd i den grad, fordi deres selvværd er meget meget lille. Deres tro på sig selv og deres anerkendelse af, hvad de kan er lille. Det er noget af det, vi godt ved, er en forudsætning for at skabe sig et liv, en fremtid i overensstemmelse med de ønsker, man har (Juhl 2017).

At drengene udvikler et større selvværd ser Ena Juhl som en forudsætning for, at drengene kan skabe et liv og en fremtid, der er i overensstemmelse med deres ønsker. På denne måde bliver *den anerkendende tilgang* vigtig og grundlæggende i relationsarbejdet. Den frivillige tilslutter sig dette synspunkt og giver her et helt konkret eksempel på, hvordan tilgangen kan udfoldes:

Jeg kan kun tale ud fra mig selv, men jeg synes, [min tilgang er] meget anerkendende. Hvis de fx kommer og fortæller mig, at de har gjort noget dumt, så kunne jeg aldrig nogensinde drømme om at fortælle dem, hvor dumt det var. At sige: Hold kæft, hvad har du gang i? - som hvis det var min lillebror. Men mere sådan: Hvad tænker du selv, om det du har gjort? Var det smart, eller var det ikke smart? Og hvad kunne du gøre en anden gang for at undgå det? Prøve at få dem til at reflektere over deres liv. Også fordi de skal have lyst til at komme og sige noget igen (Frivillig 6, 2017).

Den anerkendende tilgang beskrives her som en samtale, hvor den frivillige ikke tager afstand fra det, de unge kommer og fortæller. Tilgangen bliver i stedet et redskab til at få de unge til at reflektere over deres handlinger. Den anerkendende tilgang foregår i relationen mellem de frivillige og de unge og kan derfor meningsudfylde knudepunktet om *relationsarbejde*. Dette leder os videre til vores næste moment: *refleksion*.

6.6.3. Refleksion

Refleksion ses som det tredje moment til knudepunktet *relationsarbejde*. I relationen til de unge beskriver Fiskens beskæftigede, hvordan de forsøger at påvirke drengene til at foretage velovervejede beslutninger. Ena Juhl kommer her med en meget billedlig beskrivelse:

Vi vil gerne være med til at hælde en helt masse godt ned i dem, så de beslutninger de træffer, dem træffer de - ikke fordi de skal eller ikke kan finde på andet, men fordi de har reflekteret over, at det er det, de gerne vil (Juhl 2017).

Ifølge Ena Juhl skal beslutninger træffes på et reflekteret grundlag. Hun fortæller, hvordan de i Fiskeriet igangsætter forskellige aktiviteter, som kan medvirke til denne *refleksion*. Et eksempel på en sådan aktivitet beskrives nedenfor:

[Det handler om at give dem] redskaber og kompetencer. Det handler jo ikke om at sidde og holde lange konferencer for dem, det gider de slet ikke. Men fx nogle af de metoder vi bruger til at prøve at få lidt luft deroppe i hovedet, det er, at vi kontinuerligt inviterer det,

vi kalder: uformelle middagsgæster. At der kommer en eller anden og holder et oplæg, det duer jo ikke. Men hvis der nu kommer én som fx Jakob Sheikh, som jo er vokset op her på Vesterbro. Ham fik jeg fat i, inden han blev helt berømt, hvor jeg sagde: Ved du hvad Jakob, kom herved du! Det var efter, at han havde skrevet sine første store artikler i Politiken. Drengene var helt klar på ham. Så kom han ned, spiste med og snakkede. At få nogle mennesker ind som har noget på hjerte. - - - Vi prøver at sætte noget igang, som kan optage dem, og som man kan tale om efterfølgende. Det er også sådan noget, som jeg synes, er brobygningsarbejde (Juhl 2017).

En uformel middagsgæst som Jakob Sheikh kan her byde ind med emner, som drengene måske kan relatere til, og på den måde sættes tanker igang. For Fiskens fremmes *refleksion* i mødet med en form for rollemodel, som kan få de unge til at reflektere over, hvad de gerne vil opnå med deres liv. I citatet trækker Ena Juhl tråde mellem *refleksion* og den overordnede forståelse af det frivillige arbejde i Fiskens, nemlig brobygningsarbejde.

Et andet område, hvorpå Ena Juhl finder det vigtigt at lære drengene at reflektere, er på det følelsesmæssige plan. Dette hænger til dels sammen med et ikke-udfoldet sprog, men også med mangel på tradition for at sætte ord på tanker og følelser. Som Ena Juhl fortæller:

Deres modersmål bliver ikke engang udfoldet, og deres danske bliver heller ikke udfoldet. Det gør, at du har meget svært ved at kunne fortælle om, hvad der sker inden i dig. Fx med at være frustreret, hvor vi i dag lærer børn, hvad der sker inden i hovedet. Hvad sker der inden i din krop? Prøv at fortæl, sæt nogle ord på. Det har de meget meget svært ved. Og det er jo også mange gange derfor, de er så udadreagerende, som de er. Fordi de kan ikke fortælle om, hvad det er, der i virkeligheden foregår inden i dem. Der er så mange modsatrettede følelser, og der er ikke tradition for at man taler om det, at sætte ord på det (Juhl 2017).

Ved at få de unge til at reflektere og tænke over deres til tider "*modsatrettede følelser*" er det Fiskens ønske, at de unge opnår redskaber og kompetencer til at sætte ord på frustration og dermed modvirke udadreagerende adfærd. Evnen til at reflektere ses her som et delmål, der fx

opnås gennem invitation af “*uformelle middagsgæster*” og dialog - aktiviteter, der finder sted under knudepunktet *relationsarbejde*.

6.6.4. Dannelse

Et andet delmål og moment i knudepunktet *relationsarbejde* er *dannelse* af drengene. Hvad *dannelse* indebærer for Ena Juhl, fremgår i nedenstående citat:

Dannelse er jo fx, når man spiser med her om aftenen. De frivillige får mad og de unge som har lyst, de spiser også med. Og når man spiser med, så starter man samtidigt, man taler ikke i telefon, der arbejdes løbende på, at man skiftes til at tale, taler ikke i munden på hinanden, og man rejser sig ikke, før alle er færdige med at spise. Og det er jo det, jeg kalder dannelse. Det er noget af det, der er rigtig godt at have med, når man kommer ud i det virkelige liv - at man ved, hvordan man begår sig, når man fx skal sidde og spise. Helt elementært (Juhl 2017).

I citatet bliver en helt almindelig spisesituation et eksempel på, hvordan *dannelse* kan opstå i relationsarbejdet. Den læring, drengene får i Fisken, er ifølge Ena Juhl vigtig for deres hverdag og også for en fremtid uden for værestedet “*i det virkelige liv*”. *Dannelse* ses derfor som en forudsætning for brobygning til samfundet. Dette dannelsesarbejde kan for de frivillige også virke motiverende i deres arbejde i værestedet. Som vores frivillige informant fortæller: “*Man er med til at danne folk, og det synes jeg er sindssygt spændende. Også hvis man kan gøre et eller andet, som kunne hjælpe dem på vej i deres fremtid*” (Frivillig 6, 2017). *Dannelse* bliver dermed det fjerde moment under knudepunktet *relationsarbejde*.

6.6.5. Diversitet som en styrke

Et sidste moment, som er knyttet til knudepunktet *relationsarbejde*, er: *diversitet som en styrke*. Dette ses bl.a. ved, at man i Fisken søger mod en så blandet personalesammensætning som mulig. Ena Juhl fortæller her om sine overvejelser:

Vi ser det som en styrke, at der er mange forskellige uddannelser, fagligheder, etniciteter, religioner og seksualiteter i det hele taget - altså det der med at vi er så forskellige som muligt. Jeg synes, det er en gave for de unge, at de møder så mange forskellige

mennesker. - - - Der er mange forskellige optikker på tingene. - - - De unge gør og handler fuldstændig ligesom os selv privat. Hvem er vores omgangskreds? Det er nogle, der ligner os selv. Og når man så i forvejen ikke føler sig som en del af det danske samfund, så er det jo rigtig vigtigt, at man møder og skaber relationer til nogle mennesker, som er helt anderledes, og som man aldrig nogensinde ellers ville få en relation med. Det er jo det, man kan hervede (Juhl 2017).

At møde mange forskelligartede mennesker bliver i citatet sidestillet med det at give drengene et mere nuanceret billede af samfundssammensætningen. På denne måde mindskes drengenes følelse af at være anderledes og man kan i stedet få dem til at føle, at der også er en plads til dem trods deres forskelligheder. At møde mange forskellige mennesker kan åbne drengenes forståelseshorisont for, hvilke livsmuligheder der venter dem forude. Denne holdning flourer også på Fiskens hjemmeside, hvor man ved at anlægge et *“fokus på mangfoldighedsledelse”* ønsker at udfordre de unges syn på verden:

[V]i ønsker, at summen af voksne i Fisken har forskellige sociale, etniske, religiøse, og uddannelsesmæssige baggrunde. Dette mener vi er med til at skabe de bedste forudsætninger for et tolerant og rummeligt miljø, der kan udfordre de unge på deres holdninger og syn på verden (Fisken 2017).

De forskellige mennesker, som drengene er i kontakt med i relationen, rummer altså denne diversitet. *Diversitet som en styrke* fremanalyserer vi derfor som femte og sidste moment under knudepunktet om *relationsarbejde*. Et knudepunkt, der ligger tæt på den overordnede myte om *mangfoldighed*, idet der også i knudepunktet lægges vægt på, at forskelligheder prises.

6.7. Opsummering

Ud fra ovenstående analyse af Fisken fremtræder tre diskurser omkring knudepunkterne: **et hjem væk fra hjemmet**, **frirum** og **relationsarbejde**. Hver af disse diskurser meningsudfyldes med forskellige momenter, der tilskriver diskursen en særlig logik.

Det første knudepunkt er **et hjem væk fra hjemmet**. Denne diskurs kredser omkring to momenter. Næmlig *de andre forældre*, som fortæller om, hvordan “de voksne” indtager en forældrerolle overfor drengene i værestedet. *Det andet hjem* som moment beskriver Fiskens som et supplement til de unges hjemlige rammer. Begge momenter beskriver Fiskens som et hjem, hvor der hersker et trygt og afslappet miljø.

Diskursen omkring knudepunktet **frirum** omfatter ligeledes to momenter. Det første moment er *kom som du er*, som indbefatter drengenes “anonyme” adgang i Fiskens. Drengene opleves og beskrives her som ubeskrevne blade. Det andet moment *begrænset forældrekontakt* knyttes til værestedet som frirum, ved at dette italesættes som vigtigt, for at drengene kan slappe af og føle sig frie i værestedet.

Den sidste diskurs omhandler knudepunktet **relationsarbejde**, som indeholder hele fem momenter. Det første moment er *det fælles tredje*. Dette fortæller om en tilgangsform, som Fiskens benytter i relationen til de unge, hvor fokus er på et fælles samlingspunkt, der muliggør et ligeværdigt samvær. Andet moment beskriver *den anerkendende tilgang*, der vægtes højt hos Fiskens. Fokus er her på ligeværd og styrkelse af selvværd. Det tredje moment er *refleksion*. *Refleksion* er knyttet til relationsarbejde, ved at det beskrives som et delmål i relationsarbejdet at få drengene til at reflektere over de valg, de træffer i livet. *Dannelse* ses som det fjerde moment under knudepunktet relationsarbejde. En sund træning i almen *dannelse* som opleves som uundværlig i drengenes videre liv uden for Fiskens trygge vægge. *Diversitet som en styrke* er det sidste moment, som meningsudfylder knudepunktet. Diversitet i medarbejdersammensætningen ses som en styrke ved de relationer, som de beskæftigede i Fiskens har overfor drengene. Denne diversitet er med til at udvide drengenes horisont og pointere overfor dem, at der kan være plads til mange forskellige mennesker i samfundet, heriblandt dem selv.

Den overordnede myte om **mangfoldighed** samler alle diskursive knudepunkter hos Fiskens. Dette betyder, at de forskellige knudepunkter med deres tilskrevne betydning bliver sammenflettet i kraft af deres søgen mod det fælles mål. Brobygning som tilgang er ifølge de beskæftigede i Fiskens vigtigt for at nå denne myte, idet drengene beskrives som udsatte på mange planer.

Kapitel 7. Diskussion

Ud fra analysen fremstår det nu tydeligt for os, hvor stor betydning målgruppernes sociale positioneringer i samfundet har. I vores opgave med positioner som asylansøger, flygtning eller andengenerationsindvandrere. Derudover blev det også tydeligt for os, hvordan målgruppens alder spiller en vigtig rolle for, hvilke forventninger der særligt centrerer sig omkring denne målgruppe. Faktorer som hos organisationerne havde afgørende betydning for arbejdets håndtering og retning i det frivillige arbejde.

Efter at have udarbejdet undersøgelsen af Venligboernes café, DFH's mentorindsats og værestedet i Fisken har vi således fået en ny forståelse for disse målgrupper, og dermed for hvilke inklusionsmuligheder, de heraf kan opnå via de enkelte organisationer. Organisationernes tilgang i arbejdet med målgrupperne kan karakteriseres som relationsarbejde, der ifølge organisationerne netop er kendetegnende ved det frivillige arbejde. Vi vil i følgende kapitel diskutere målgruppernes fællestræk, forskelligheder samt hvordan de forskellige former for relationsarbejde åbner op for forskellige inklusionsmuligheder i det danske samfund.

7.1. Målgruppernes sociale positioner

Ud fra de forskellige organisationers målsætninger om skabelse af henholdsvis ligestilling (DFH), mangfoldighed (Fisken) og venlighed (Venligboerne), og den utilfredshed og utilstrækkelighed som organisationernes medarbejdere oplever for deres målgruppers liv, og som arbejdet i høj grad også udspringer af, kan det formodes, at målgrupperne i de forskellige organisationer opfattes som marginaliserede og ekskluderede i hver deres form.

I denne undersøgelse forstår vi begrebet *marginalisering* som en position, udsatte mennesker har i samfundet, en position der er uønsket af det enkelte individ: *“At være marginaliseret er at befinde sig i en ufrivillig position med ufuldstændig deltagelse på et eller flere livsområder, hvor der hersker en normativ forventning om deltagelse”* (Madsen 2013:123). Begrebet marginalisering skal ikke opfattes som et absolut begreb, idet graden af mangel på deltagelse kan variere fra person til person og fra situation til situation (Madsen 2013:123).

Definitionen af *eksklusion* omhandler den proces, hvor individet mangler eller nægtes adgang til bestemte områder i samfundet:

Social eksklusion er en kompleks og multidimensional proces. Den involverer mangel på eller nægtelse af ressourcer, rettigheder, goder og services og manglende mulighed for at deltage i de normale sociale relationer og aktiviteter, som majoriteten af befolkningen har til rådighed og adgang til, enten på det økonomiske, sociale, kulturelle eller politiske område (Andersen & Larsen 2016:278).

Begge definitioner omhandler således en nægtelse af deltagelse på forskellige områder i samfundet på trods af vilje og evner. Områder der betragtes som væsentlige at deltage i af samfundet og af individet selv. Social eksklusion kan finde sted på fire hovedområder, nemlig i sociale relationer, på det politiske og faglige område, i fritidsaktiviteter og på områder, der omhandler helbredsforhold (Andersen & Larsen 2016:279).

Den amerikanske politolog Robert Putnam opstiller endvidere to begreber: *bonding social capital* og *bridging social capital*. Disse begreber kan være med til at karakterisere og præcisere de forskellige målgrupper. Det der definerer begreberne, er:

. . . the distinction between ‘bonding’ social capital (ties to people who are like you in some important way) and ‘bridging’ social capital (ties to people who are unlike you in some important way) (Putnam 2007:143).

Ifølge Putnam kan der altså skelnes mellem to former for sociale netværk. Den første form refererer til det tætte bånd mellem mennesker, der ligner hinanden i form af status, etnicitet, køn og klasse. De sociale kontakter udgøres her oftest af den nærmeste familie eller tætte venner. Dette kalder han *bonding social capital*, som på dansk kan oversættes til *stærke afgrænsede netværk*. Den anden form for netværk kalder han *bridging social capital*, som kan oversættes til *svage afgrænsede netværk*. Det kendetegnende ved denne form for netværk er, at de er mindre hyppige end de stærke afgrænsede netværk, ligesom de sociale bånd finder sted mellem mennesker, der er forskellige fra hinanden (Ejrnæs 2015:358-360). Som betegnelsen “bridging” antyder, kan svage afgrænsede netværk være med til at “bygge bro”. I denne undersøgelse er det

interessant at kigge på brobygning mellem organisationernes målgrupper og den etnisk danske majoritetsbefolkning. Ifølge lektor Anders Ejrnæs viser undersøgelser, at det særligt er de svage afgrænsede netværk, der er mest effektive i adgangen til arbejdsmarkedet, idet disse netværk bevæger sig ud af de vante omgangskredse og dermed spredes til flere mennesker. Mennesker som oftest har viden om andre områder og kan bidrage med en anden respons på én selv og ens situation, end de mennesker man til dagligt omgås i de stærkt afgrænsede netværk (Ejrnæs 2015:359). Etniske minoriteter er ifølge Ejrnæs ofte karakteriseret ved at have en højere grad af stærke afgrænsede netværk og en mindre grad af de svage. Dette kan selvsagt have mange konsekvenser. Fx kan det være vanskeligt at orientere sig i valg af boligplacering, valg af børneinstitutioner, valg af fritidsaktiviteter osv. Ifølge Ejrnæs kan det have den konsekvens, at etniske minoriteter kun kan anvende de tætte familiære relationer, når de skal søge et arbejde, hvilket ikke er fremmede for en alsidig viden indenfor beskæftigelse og dermed deres mobilitet på arbejdsmarkedet (Ejrnæs 2015:359).

Ved at anvende de ovennævnte teoretiske begreber om social eksklusion og marginalisering samt stærke afgrænsede netværk og svage afgrænsede netværk kan det præciseres, hvordan de tre forskellige målgruppers sociale positioner kan indvirke på og reproducere den situation, de står i. Vi vil i de næste afsnit diskutere de enkelte målgruppers sociale position.

7.1.1. Asylansøgerne i Café Venligbo

Det kan diskuteres hvorvidt Venligboernes målgruppe kan kategoriseres som socialt ekskluderede og marginaliserede ud fra de førnævnte definitioner. Denne diskussion omhandler to elementer: Frivillighed vs. ufrivillighed og nægtelse af deltagelse vs. ikke påbegyndt deltagelse.

På den ene side kan asylansøgerne, der er Venligboernes målgruppe ses som aktive aktører i deres situation, i kraft af at de frivilligt har taget valget om at flygte, mens mange andre er blevet tilbage. På den anden side kan asylansøgere beskrives som marginaliserede og ekskluderede, idet de grundet deres status har andre rettigheder end resten af den danske befolkning. Marginaliseringen og eksklusionen hos denne gruppe kan dermed ses på baggrund af deres retlige status. På hjemmesiden Ny i Danmark tydeliggøres det ufrivillige element ved deres situation, ved at asylansøgerne begrænses af de danske lovgivninger på fx arbejdsmarkedet (Ny i

Danmark 2017 B). Eksklusionen og marginaliseringen på arbejdsmarkedet kan heraf ses som ufrivillig, mens de venter på at få afgjort deres ansøgning om asyl. De er i denne periode udelukket fra deltagelse i en betydningsfuld arena, der er samfundsmæssige forventninger om, at man bør deltage i. Asylansøgere kan også ses som ekskluderede på andre områder end på arbejdsmarkedet grundet deres retlige situation. Deres status som asylansøgere medfører nemlig, at de kun er berettiget til at få dækket de nødvendige udgifter til underhold af Udlændingestyrelsen, hvilket resulterer i et lavt økonomisk råderum, der videre kan resultere i manglende adgang til fx fritidsaktiviteter (Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet 2016). Endvidere er de ekskluderet fra at deltage i og stille op til demokratiske valg i Danmark, i og med at de ikke er danske statsborgere (Økonomi- og Indenrigsministeriet 2017 A). Ydermere har asylansøgere grundet deres retlige status kun begrænset adgang til sundhedstilbud og kan derfor stå i situationer, hvor de er ekskluderede fra sundhedsmæssige samfundsgoder, som majoritetsbefolkningen nyder godt af (Røde Kors 2017: Sundhedsklinikken). Dermed kan målgruppen både opfattes som aktive og passive aktører ift. deres sociale position.

Endvidere kan det diskuteres, om asylansøgerne hos Venligboerne er ekskluderede, da de på den ene side ikke på forhånd er blevet lukket ind i diverse arenaer i kraft af deres forholdsvis korte ophold i landet. Man kan derfor ikke tale om en bevægelse, hvor de er blevet skubbet ud af samfundet og er blevet nægtet adgang. På den anden side vidner ovenstående diskussion om, at asylansøgere ikke har adgang til de nævnte samfundsarenaer og dermed kan det stadig være relevant at tale om en form for retlig betinget eksklusion. Om der er tale om en klassisk form for social eksklusion, kan vi derfor stille spørgsmål ved. Alligevel finder vi begrebet frugtbar, da dette udsiger noget om, hvor målgrupperne ikke er inkluderet grundet deres retlige status. Denne status er vigtig at tage i betragtning, da retlige forhold ikke kan ændres af de frivillige organisationer. I stedet kan der sættes ind på andre områder i asylansøgenes liv, områder som kan mindske en oplevelse af at stå i en marginaliseret og ekskluderet situation. Dette kan fx ske gennem en styrkelse af et brobyggende netværk, der kan øge asylansøgenes svage afgrænsede netværk. At dette ses som nødvendigt, begrundes med asylansøgenes relativt korte ophold i Danmark, hvor man kan formode, at de mest har opholdt sig på asylcentre og derfor kun har haft mulighed for at opbygge stærke afgrænsede netværk.

7.1.2. Flygtningene i mentorindsatsen

I DFH's mentorindsats er målgruppen unge flygtninge. Disse har ofte et begrænset socialt netværk i Danmark, hvorfor et af mentorindsatsens mål er at erstatte det netværk og de fællesskaber, som flygtningene har måttet forlade. Det begrænsede netværk kan resultere i en mere vanskelig vej ind i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet (Ejrnæs 2015:359). Som hos Venligboerne er det derfor en af mentorindsatsens hovedopgaver at opbygge og styrke flygtningenes svage afgrænsede netværk.

Flygtningenes marginaliserede og ekskluderede status kan ligesom i forrige afsnit findes ved at undersøge målgruppens deltagelsesmuligheder. Flygtningene har grundet deres retlige status ligesom asylansøgerne et mindre økonomisk råderum end resten af majoritetsbefolkningen, i og med at de kun er berettiget til integrationsydelse, hvis de har haft opholdstilladelse i landet i mindre end 7 år (Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet 2015). Dette lave økonomiske råderum kan her tænkes at udelukke dem fra fx fritidstilbud. Faktisk råder en flygtning på integrationsydelse kun over halvt så mange penge som en dansk statsborger på kontanthjælp (Udlændinge- og Integrationsministeriet 2017, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering 2017). Muligheden for politisk deltagelse kan også være indskrænket, hvis flygtningen hverken har haft opholdstilladelse i over 3 år, som giver mulighed for stille op og stemme ved kommunalvalg (Økonomi- og Indenrigsministeriet 2017 B), eller er blevet dansk statsborger, hvilket giver mulighed for at stemme og stille op ved folketingsvalg (Økonomi- og Indenrigsministeriet 2017 A).

Ligesom for asylansøgerne kan denne situation ses som ufrivillig, idet flygtningene er underlagt en række danske love, der indskærper deres rettigheder og muligheder. Og omvendt kan selve flugten ligesom hos asylansøgerne tilskrives flygtningenes eget valg og egen vilje. Diskussionen omkring en egentlig eksklusion vedrører også mentorindsatsens målgruppe, idet denne gruppe på mange områder ikke har påbegyndt en egentlig deltagelse i samfundet endnu. Dog kan man forvente, at denne gruppe har opnået en større grad af inklusion i samfundet grundet flere rettigheder og et længere ophold i landet. Som hos Venligboernes målgruppe vælger vi alligevel at anvende betegnelsen trods ovennævnte overvejelser, idet eksklusionsbegrebet stiller skarpt på

den manglende inklusion på forskellige arenaer, og hvor det dermed er muligt for de frivillige organisationer at sætte ind.

7.1.3. Drengene i Fisken

De unge drenge i Fisken er ikke ekskluderede pga. manglende juridiske rettigheder. Derimod ses der i analysen en eksklusion fra det, som de beskæftigede kalder “sunde fællesskaber” grundet deres adfærd. Et eksempel på, hvor dette finder sted, er de andre ungdoms- og fritidsklubber på Vesterbro, som bortviser dem pga. ballade. Her bliver værestedet i Fisken det alternativ, som også kan rumme ballademagere. Drengene i Fisken kan modsat de førnævnte asylansøgere og flygtninge bedre beskrives som aktive aktører, når de fx “laver ballade”, da det at lave ballade henviser til deres egen adfærd modsat de førnævnte juridiske forhold. De har dermed selv bidraget til at forme deres livssituationer. Et andet argument for, at drengene kan ses som aktive aktører, er, at der er mange eksempler på børn og unge, der kommer fra tilsvarende vilkår, men ikke ender i en ekskluderet position (Jensen 2007:24). Ved at fokusere på frivillighedsaspektet i drengenes situation kan man derfor ikke beskrive dem som marginaliserede, men grundet deres åbenlyse udelukkelse fra sociale fællesskaber kan de stadig ses som ekskluderede.

I kraft af, at drengene endnu er børn eller unge under 19 år, er der ikke en forventning om, at de skal være inkluderet på arbejdsmarkedet og i det politiske system, hvorfor man ikke med rette kan tilskrive dem en marginaliseret status på disse områder. Dog kan man formode, at drengene på længere sigt vil være i risiko for at blive ekskluderet og marginaliseret fra disse arenaer i kraft af mangel på “sunde fællesskaber” (Ejrnæs 2015:358). Som vi nævner i afsnit 6.6.5. *Diversitet som styrke*, udtrykker Fiskens leder Ena Juhl netop, at de unge i Fisken finder sammen med andre, som ligner dem selv (Juhl 2017). Vi ser dermed også denne målgruppe som fattig på svage afgrænsede netværk. Når målgruppen mangler denne form for netværk, kan det formodes, at dette er med til at forstærke den ekskluderet position, som de i forvejen står i. Netop derfor ser Fisken sin primære opgave i at bygge bro mellem drengene og det resterende samfund for derigennem at styrke deres muligheder for inklusion.

I og med at målgrupperne alle kan ses som enten marginaliserings- og ekskluderingsstruede eller allerede kan beskrives som ekskluderede og marginaliserede fra en lang række områder i

samfundet, kan inklusionsarbejdet have mange vinkler, ligesom det ville være naturligt at forsøge at inkludere de forskellige målgrupper på de områder, som de er ekskluderede fra. Som før nævnt har inklusionsfokuset dog været styret af andre faktorer. Faktorer, som vi vil behandle i nedenstående afsnit, ligesom det her vil blive uddybet, hvordan de forskellige organisationer arbejder med styrkelse af svage afgrænsede netværk.

7.2. Inklusionsfokus i de forskellige organisationer

I de tre organisationer fokuseres der på, at det er i relationsarbejdet, at hjælpen og støtten til at komme ud af den marginaliserede og ekskluderede position finder sted. Måden at forstå relationsarbejdet på er dog forskellig i de tre cases, ligesom det er forskelligt, om selve relationen ses som et mål i sig selv eller blot opfattes som et middel til at nå et andet mål.

I Café Venligbo i Hjørring kan relationsarbejdet ses som målet i sig selv. Her handler det om samværet og nærværet, hvor relationen med den anden her og nu er det vigtige. Merete Bonde Pilgaard giver ligefrem udtryk for sin bekymring for den tendens, at folk nu til dags lever i en helt anden verden end den verden, der udspiller sig i øjeblikket. Man kan her risikere at tilsidesætte og glemme at være tilstede i den relation, man lige nu befinder sig i (Pilgaard 2017). I DFH's mentorindsats og i Fiskens arbejde er relationsarbejdet også vigtigt. Dog beskrives selve relationen ikke som et mål i sig selv, men derimod som et middel. Disse to organisationer har det tilfælles, at relationsarbejdet er med til at muliggøre forskellige forandringer af målgruppen, så disse bliver i stand til at klare sig selv på forskellige arenaer i samfundet.

I analysen har vi fundet frem til at relationsarbejdet påvirkes af eller tager form på baggrund af forskellige faktorer. Disse faktorer ser vi som målgruppernes alder og deres sociale position, som spiller ind på den form for relationsarbejde, der gør sig gældende i hver enkelt organisation og dermed i sidste ende på inklusionsmulighederne. Ud fra denne tanke har vi opstillet en forenklet figur for målgruppens inklusionsmuligheder:

Indenfor den første kasse *målgruppe* placerer vi faktorerne om alder og position. Kassen *relationstype* omhandler den enkelte organisations tilgangsform og forståelser af de frivillige arbejde. Den første kasse (målgruppe) leder således til den anden kasse (relationstype), hvilket leder videre til den sidste kasse (inklusionsmuligheder). Vi ser altså en sammenhæng mellem forståelsen af målgruppen og den måde, arbejdet udføres på. Den form for relationsarbejde, der bliver valgt ift. den specifikke målgruppe, er derefter med til at bestemme de inklusionsmuligheder, der af dette opstilles og muliggøres for de tre målgrupper.

Som lektor Janne Hedegaard Hansen beskriver ift. det socialpædagogiske arbejde, kan relationer strukturere et mulighedsrum for handling og tænkning. Det er i dette rum, at brugeren⁵ kan realisere sig selv i relationen til socialarbejderen og socialarbejderens forståelse af arbejdet (Hansen 2013:287). Da vi i undersøgelsen er blevet bevidste om, hvordan de forskellige relationer tænkes og artikuleres mellem frivillig og målgruppe, samt hvordan der heraf opstår et bestemt rum for handling, ser vi en klar forbindelse mellem det socialpædagogiske arbejde og det arbejde, der udføres i de organisationer, vi har undersøgt i det frivillige felt. Ved at se relationsarbejdet i dette perspektiv udvikles relationen til en metode, hvor målgruppens valgmuligheder kan reguleres *“og som fører til, at brugeren lærer at regulere sig selv, inden for det mulighedsrum for handling, der tilbydes inden for forskellige socialpædagogiske praksisser”* (Hansen 2013:287). Relationsdannelse kan dermed ses som en styringsteknologi, hvor brugeren lærer at styre sine handlinger indenfor en specifik kontekst. Indenfor dette mulighedsrum kan målgrupperne udøve deres frihed, som dermed bliver et redskab til at opnå bestemte mål. For vores undersøgelse betyder dette, at de forskellige målgrupper bliver gjort til objekter for den styringsteknologi, der finder sted i relationen. På denne måde kan handlemulighederne for fx flygtningene i mentorindsatsen blive indskrænket af et fokus på arbejdsmarkedet frem for inklusion i det politiske system.

Ifølge konsulent og professionsforsker Bent Madsen finder socialt arbejde sted i et spændingsfelt mellem samfundets normer og forventninger om deltagelse og det enkelte menneskes behov og interesser (Madsen 2013:123). Vi ser her det frivillige arbejde i forlængelse af dette spændingsfelt, idet de iagttagelser, vi har gjort i analysen, peger på, at det frivillige arbejde sigter

⁵ Med “brugere” mener vi, de personer der benytter sig af frivillige tilbud.

mod at opfylde bestemte normative forventninger, som ligger i den samfundsmæssige kontekst. På denne måde kan det frivillige arbejde være med til at skabe en retning i inklusionsarbejdet, der er influeret af normative forventninger i samfundet om deltagelse. I empirien gør dette sig gældende, da faktorer som alder og social position spiller ind på relationsarbejdet og dermed retningen for inklusion. Vi vil i det følgende gennemgå de tre organisationer ift. den opstillede figur samt de enkelte organisationers inklusions- og integrationsprocesser.

7.2.1. Inklusionsfokus i Café Venligbo i Hjørring

I Café Venligbo i Hjørring er målgruppen primært asylansøgere og dernæst flygtninge. Gruppen er rent alders- og kønsmæssigt meget differentieret, da der både kommer børn, unge, voksne og gamle af begge køn i caféen. Ud fra empirien kan det udledes, at gruppens position som hovedsageligt asylansøgere har stor indflydelse på den måde, arbejdet i Café Venligbo bliver struktureret. Denne iagttagelse blev dog først tydelig, da analyserne af de tre cases var udarbejdet.

Hos Venligboerne handler det ikke i så høj grad om det arbejds- og uddannelsesrettede, men derimod om det egentlige samvær og nærvær her og nu, hvor det er i Venligboernes ånd at tage sig af alle, der kommer til landet, uagtet om de får opholdstilladelse eller ej. Dette munder ud i, at Venligboerne i Hjørring møder asylansøgerne med et mål om, at der skal være plads til forskellighed i samværet, hvilket fordrer nysgerrighed, respekt og imødekommenhed i mødet med disse mennesker. I dette møde er der altså ikke tale om en transformation af asylansøgerne, således at de kan indgå i de mere traditionelle arenaer som arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet. I stedet er fokus på inklusion i de lokale fællesskaber. For Venligboerne i Hjørring bliver det relationsarbejde, der udføres i caféen, målet i sig selv, hvor inklusionsmulighederne opstår i de relationer, der skabes i caféen og med det omkringværende civilsamfund og de fællesskaber, der findes heri. Det sker fx gennem præsentation af forskellige dele af lokalsamfundet som biblioteket og genbrugsbutikkerne, men også gennem etablering af praktikpladser. Venligboerne bliver på den måde bindeleddet mellem caféen og det civile liv, som foregår udenfor caféen.

De frivilliges arbejde beskrives i denne proces som havende en "naturlig" karakter. Dette i form af den hjælp, de frivillige yder asylansøgerne, som af de frivillige opfattes som en indre trang og som en ligeværdig handling i kraft af sin ægthed. Endvidere beskrives hele organisationsformen

som uden for kategori, hvilket blot er med til at beskrive og understrege arbejdet som en forlængelse af “naturlige” møder mellem mennesker i civilsamfundet. Disse træk ved arbejdet er med til at udviske de ellers klare linjer mellem hjælper og den hjulpede, idet det blot ses som en selvfølge at handle venligt over for alle medmennesker. Dette hænger ligeledes sammen med hele forståelsen af frivillighed i Café Venligbo. Frivillighedens styrke ses ikke i den hjælpende funktion, men i det store fællesskab, som dette kan facilitere. Frivilligheden karakteriseres endvidere som fleksibel både for asylansøgerne og de frivillige, hvilket kan medføre en mere lyststyret tilgang til fællesskabet, hvor de enkelte indgår i fællesskabets relationer som medmennesker frem for som politiske objekter.

Myten om venlighed får på denne måde drejet det frivillige arbejdet i én retning. En retning, som kæder de forskellige diskurser mod et bestemt form for inklusionsfokus. Dette fokus er rettet mod de civile fællesskaber rundt omkring i lokalsamfundet, fx i caféen, på biblioteket og i det generelle bybillede i Hjørring, hvorimod inklusion på arbejdsmarkedet ikke er i fokus og dermed ikke hjælpes på vej.

En figur for inklusionsmulighederne i Café Venligbo kunne derfor se sådan ud:

Opsummerende kan det altså siges, at den primære målgruppe hos Venligboerne er asylansøgere, og at det relationsarbejde, der foregår omkring dem, omhandler samvær og nærvær her og nu frem for arbejde, der sigter mod et mål længere ude i fremtiden. Dermed bliver inklusionsfokus for denne gruppe rettet mod det nære civile fællesskab, som begynder i Café Venligbo, og som langsomt kan udvide sig til fællesskaber udenfor caféen.

Det frivillige arbejde, der finder sted i Café Venligbo, kan karakteriseres som social inklusion, idet ansvaret udelukkende er placeret hos civilbefolkningen, som har til ansvar at tage venligt imod de nyankomne. Det er civilsamfundet i form af de frivillige, der her spiller den aktive rolle, og som åbner armene mod asylansøgerne, imens der ikke italesættes forventninger i samme grad

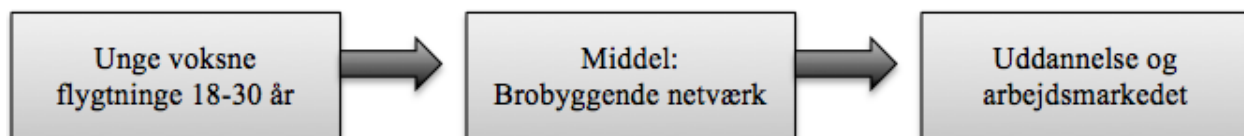
til asylansøgerne. På den måde lukker det store fællesskab den mindre gruppe af asylansøgere ind og skaber dermed sociale inklusion (Kristensen et al. 2007:2).

7.2.2. Inklusionsfokus i mentorindsatsen hos Dansk Flygtningehjælp

En smule anderledes ser det ud hos mentorindsatsen i DFH. Her beskrives målgruppen som flygtninge mellem 18 og 30 år, som har fået asyl og ofte er igang med sprogskole-kurser. Det er unge mennesker, som rent rettighedsmæssigt er bedre stillet end asylansøgerne hos Venligboerne. Med disse rettigheder følger en række forpligtelser for, hvordan livet i Danmark dernæst må udvikle sig. Dette omhandler bl.a. forpligtelser til at søge i retning af uddannelse og arbejde. Af samme grund er relationsarbejdet i mentorindsatsen tilrettelagt på en lidt anden måde end i første caseundersøgelse. I mentorindsatsen er relationsarbejdet centreret omkring at skabe et brobyggende netværk i Danmark for flygtningene og på den måde lette vejen mod uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet gennem bl.a. mentors personlige erfaringer og forskellige roller. Mentor fremstår her som en vejviser, der både kan hjælpe med praktiske gøremål, svare på spørgsmål angående uddannelse og arbejde og forklare kulturelle særtræk ved den danske kultur. På denne måde kan mentors rolle være med til at facilitere og styrke mentees svage afgrænsede netværk ved at udvide mentees netværk til personer, der er forskellige fra mentee selv.

Dette arbejde beskrives på den anden side også som havende den personlige relation i højsæde, hvor venskabet og tilliden mellem mentor og mentee gør mentorrelationen bæredygtig. Relationen er ifølge informanterne kendetegnet ved et ligeværd, idet relationen beskrives som et bytteforhold, hvor begge parter både kan optræde som modtagere og afsendere. Denne relation mellem mentor og mentee kunne godt minde om en kommunalt tilrettelagt beskæftigelsesindsats. Her er det endvidere interessant at bemærke, at informanterne i denne case oplever deres arbejde som integrationsarbejde, mens de i de andre to cases ikke ønsker at bruge disse termer om deres arbejde. Dette kan bl.a. forklares ud fra det faktum at DFH's aktiviteter er statsligt støttet, med det formål at bidrage til at skabe integration i samfundet (Græsborg 2017). At arbejdet har karakter af en kommunal beskæftigelsesrettet indsats, afvises dog af informanterne, ved at der henvises til, at den interaktion, der finder sted i relationen, ligner de hverdagsrelationer, som hører til i civilsamfundet. Det er også dette træk ved mentorarbejdet, der er med til at sikre og legitimere myten om ligestilling, idet magtforholdet neutraliseres i det civile møde.

Til forskel fra Venligboerne kan det relationsarbejde, der udføres i mentorindsatsen hos DFH, ses som et middel til at facilitere inklusion på arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet. På denne vis placeres det egentlige mål som noget, der opnås på den længere bane, hvor relationsarbejdet blot er et skridt på vejen. Figuren for mentorindsatsen hos DFH kan dermed opstilles således:

Opsummerende kan det nævnes, at målgruppen i mentorindsatsen er unge voksne mellem 18 og 30 år. For relationsarbejdet betyder dette, at der kommer et større fokus på uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, hvilket igen skaber bestemte muligheder for inklusion på lige præcis disse områder, til trods for at arbejdet befinder sig i civilsamfundets sfære.

Det frivillige arbejde i mentorindsatsen hos DFH kan karakteriseres som både havende elementer af social inklusion og social integration. Vi ser de sociale inklusionsprocesser i indsatsen ved, at der tages hånd om og skabes muligheder for en mindre gruppe i samfundet. Ansvar er altså til dels placeret hos civilsamfundet. Omvendt kan denne form for indsats også ses som en integrationsproces, idet mentees indstilling og vilje til at integreres ses som en nødvendig forudsætning for, at denne indsats kan bære frugt. Ansvar er dermed også placeret på mentees banehalvdel, og mentee gøres her til en aktiv medspiller i integrationsprocessen (Kristensen et al. 2007:1-2).

7.2.3. Inklusionsfokus i Fiskens værested på Vesterbro

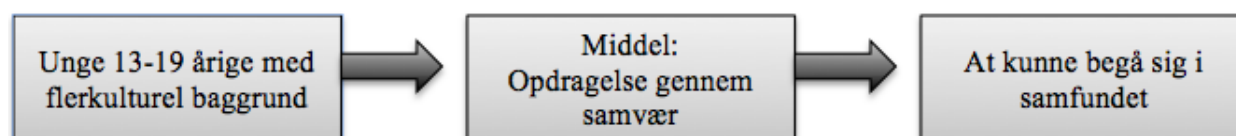
I Fiskens værested på Vesterbro udgøres målgruppen af unge drenge med flerkulturel baggrund i alderen 13-19 år. Disse drenge beskrives som en sårbar og udsat gruppe grundet deres opvækst, familiemæssige baggrund og miljø, og det er dette, relationsarbejdet i Fiskens søger at gøre op med. Tilgangsformen i disse relationer centrerer sig bl.a. om det fælles tredje og en anerkendende omgangsform mellem de unge drenge og de frivillige i værestedet. De frivillige tager forskellige aktiviteter i anvendelse for dels at lette samværet og dels at have noget fælles at mødes omkring. Refleksion og dannelse er her to omdrejningspunkter, som indsatsen sigter mod.

Alt sammen relationsarbejde, der minder om det arbejde, forældre og pædagoger normalt tager sig af, og som har til hensigt at danne og forme drengene, så de kan lære at begå sig på forskellige sociale platforme i livet. Værestedet bliver derfor også omtalt som en erstatning for den form for hjem, drengene ikke opleves at have, ligesom de frivillige oplever at indtage en forældrerolle ved at indgå i opdragelsen af de unge. På denne måde kommer de frivillige i værestedet til at danne bro og dermed udgøre et af de svage afgrænsede netværk mellem drengene og det danske samfund. En forudsætning for, at dette relationsarbejde kan finde sted i Fisken, er værestedets skabelse af et frirum. I dette frirum kan drengene komme som de er uden at blive dømt på forhånd og krydsforhørt, ligesom forældrenes indblanding holdes på et minimum.

Ved at skabe disse relationer til drengene er det målet at realisere myten om et mere mangfoldigt samfund, hvor alle ligesom i myten hos DFH's mentorindsats kan indgå på lige fod. Arbejdet, der finder sted i Fisken, sigter ikke som i mentorindsatsen på en inklusion i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet eller som i Venligboerne på inklusion i civilsamfundet. Arbejdet sigter derimod på at omdanne og forme drengene, således at de på egen hånd kan bevæge sig rundt i samfundet og have mulighed for at beslutte, i hvilke arenaer de ønsker at blive inkluderet i. På denne måde er inklusionen mere bredt tænkt hos Fisken end hos DFH's mentorindsats og i Café Venligbo. Ved at have det brede og ikke så specifikke inklusionsfokus søger man at holde drengenes muligheder åbne. At inklusionen har en mere bred karakter hos Fisken kan forstås ud fra drengenes forholdsvis unge alder, idet det kan tænkes, at drengene endnu ikke har kundskaber nok til at træffe vigtige valg i livet. De skal derimod lære at reflektere og udvikle sig, før de kan træffe velovervejede beslutninger. Relationsarbejdet hos Fisken kan endvidere forekomme mere styrende end i de to andre cases. Dette kan også forklares med, at målgruppen kan betegnes som børn og unge - en målgruppe hvor der i samfundet hersker en opfattelse af, at disse har et større behov for styring og guidning. Derfor er det også forventeligt, at der indenfor denne organisation er fokus på opdragelse og dannelse.

I Fisken er det ikke samværet med drengene, der er det endelige mål. Derimod ses relationsarbejdet som et middel på vejen mod målet om drengenes inklusionsmuligheder uden for Fisken. Ønsket og målet er her, at de skal kunne begå sig uproblematisk og uhindret i det

danske samfund og træffe reflekterede valg. Vi har opstillet en figur for drengenes inklusionsmuligheder her:

Opsummerende er Fiskens målgruppe unge drenge med flerkulturel baggrund i alderen 13-19 år, og relationsarbejdet, der udøves i værestedet, kan opleves som en opdragende samværsform, hvor målet er, at de skal kunne begå sig på lige fod med alle andre i det danske samfund. Dette åbner op for inklusionsmuligheder bredt forstået, hvis målgruppen lærer at begå sig.

I Fiskens værested består det frivillige arbejde på samme måde som mentorindsatsen hos DFH både af social inklusion og social integration. Den sociale inklusion udspiller sig, når værestedets frivillige åbner op for samvær og aktiviteter, som skaber muligheder for drengenes videre færd i det danske samfund. Værestedets døre er åbne for en bred og udsat målgruppe, som andre fritidstilbud nægter adgang. Endvidere kan der argumenteres for, at der også er tale om sociale integrationsprocesser, idet drengene opdrages og dannes til at kunne indgå som aktive aktører i samfundet på acceptabel vis. Ansvar er dermed placeret hos de frivillige i værestedet, imens der arbejdes på, at dette ansvar på længere sigt kan videregives til drengene (Kristensen et al. 2007:1-2).

7.2.4. Inklusionsmuligheder i det frivillige arbejde

De tre målgrupper kan til dels ses som marginaliserede og ekskluderede fra en lang række af fællesskaber og arenaer i det danske samfund. Den ovenstående udredning af inklusionsmulighederne gør det klart, at mulighederne for inklusion er forskellige, afhængig af hvilken social position og alder man har. Relationsarbejdet er med andre ord med til at skabe en retning for inklusionen. Denne retning kan begrundes med, at de frivillige i arbejdet ofte vil have nogle forståelser af det frivillige arbejde, som er med til at skabe et bestemt mulighedsrum for begge parter i relationen (Hansen 2013:291). Ifølge Hansen er de sociale relationer, der foregår i pædagogiske sammenhænge, med til at producere og reproducere betydningsdannelser og meningskonstruktioner, som er *“relationelt betinget, situationsbestemt og kontekstafhængigt”* (Hansen 2013:285). Udfaldet i de tre organisationer kan således ses som bestemt og styret af

relationen, situationen og den givne kontekst. Dette får den konkrete betydning for de forskellige grupper, at disse lukkes ind i samfundsarenaer, der er specielt tiltænkt lige netop deres position. Inklusionsmulighederne bliver dermed formet ud fra det normsæt, som samfundet byder, og som Madsen pointerer: *“At være inkluderet i en social kontekst rummer således en række handlemuligheder med adgang til forskellige typer af sociale positioner”* (Madsen 2013:126). Ud fra dette citat bliver det tydeligt, at de forskellige sociale kontekster, målgrupperne bliver inkluderet i, er med til at indskrænke, hvilke sociale positioner målgrupperne kan tilkæmpe sig. På denne måde er de sociale positioner med til at reproducere og forme de livsmuligheder, målgrupperne har.

7.3. Afsluttende refleksion

Relationsarbejdet er ofte det, der anvendes i de frivilliges beskrivelse af adskillelsen mellem det frivillige arbejde og det professionelle arbejde. Ifølge La Cour har det frivillige arbejde interaktionen som sin forudsætning, og det er i denne interaktion, at omsorgen finder form og indhold (La Cour 2014:80). Dette kommer til udtryk i alle vores tre case-organisationer. Det gælder fx hos Venligboerne hvor en frivillig fortæller: *“Vi er ikke professionelle - - - Det er mere på det helt nære menneskelige plan”* (Frivillig 1, 2017). Hos Fisken tilslutter Ena Juhl sig også denne skillelinje:

De kommunale tilbud kan en helt masse, som vi ikke kan - men på de her steder [frivillige ikke-kommunale tilbud] har vi til gengæld relationen til de unge, som de andre ikke har (Juhl 2017).

Begge citater fremhæver *“det helt nære menneskelige plan”* eller *“relationen”* som bærende i det frivillige arbejde og som kontrast til det professionelle. Dette relationsarbejde kan beskrives som omsorgsarbejde, og som La Cour beskriver, kan omsorgen i det frivillige arbejde ses som organiseret (La Cour 2014:55). Med organiseret omsorg placerer det frivillige arbejde sig i et spændingsfelt, hvor indsatsen både rummer en formel og en uformel side (La Cour 2014:79).

Den uformelle omsorg træder i karakter ved, at de frivillige i relationen med den anden kan definere, hvad der er meningsfuldt. Interaktionen foregår på det, La Cour kalder for *nærværets*

betingelser (La Cour 2014:79). Han beskriver: “*Det er altså på nærværets betingelser, at den personrettede frivillige sociale indsats, undersøger sine muligheder for at være frivillig. Jeg vil kalde dette for frivillighedens logik*” (La Cour 2014:85). Nærværets betingelser tydeliggøres i vores empiri, hvor der fx hos DFH er en retningslinje om, at der ikke må være penge mellem mentor og mentee. Alligevel overøser nogle mentees deres mentorer med gaver. Denne form for gestus bliver der til dels set igennem fingrene med, da man godt ved, at det blot handler om, at mentee gerne vil udvise sin taknemmelighed. At den frivillige bryder med organisationens retningslinjer, er med til at tydeliggøre frivilligheden, idet det er et tegn på, at den frivillige ikke forveksler sig selv med organisationen, men i stedet forholder sig aktivt til dennes beslutninger (La Cour 2014:96).

Den formelle omsorg kommer til udtryk gennem organisationens indvirken på den frivillige relation. Organisationens rammer, værdier og målsætninger har betydning for, hvordan den frivillige bør agere i det frivillige arbejde. La Cour beskriver:

Frivilligheden er derfor aldrig fuldstændig sig selv, da den består af noget, der eksisterer uden for den, nemlig beslutninger der er truffet af en organisation. På den måde er frivilligheden aldrig helt utilgængelig for organisationen. Fremmedheden i den frivillige logik viser sig ved, at den ikke kan undvære det konstante nærvær af organisationens potentialitet, hvis ikke den skal forfalde til ren og skær privat omsorg (La Cour 2014:81).

At den uformelle omsorg og den formelle omsorg begge er nødvendige bestanddele af frivilligheden, kan beskrives som frivilligheden paradoks. Ifølge La Cour er dette paradoks usynligt for de frivillige selv (La Cour 2014:83). Dette kendetegn fremgår også i vores empiri, fx når informanter fra DFH beskriver mentorrelationen som en *direkte* erstatning for det netværk, flygtningene mangler i deres private netværk. På denne måde negligeres den formelle del af det omsorgsarbejde, mentorrelationen også er udtryk for, og frivilligheden italesættes som det samme som en privat relation.

Når frivilligheden ignorerer den formaliserede side ved det frivillige arbejde, er det med til at skabe forståelsen af en autentisk relation, i og med at det blot italesættes som en erstatning for den omsorg, vi kender fra det private. Med autenticitet menes, at den frivillige og den anden

udvikler et forhold, som minder om den form for omsorg, der finder sted i nære familiære relationer. Denne autenticitet er dog umulig i den frivillige relation, idet frivilligheden ifølge La Cour hviler på et ikke-autentisk grundlag. Autenticitet bliver en umulig målsætning, som organisationen har (La Cour 2014:95).

Den *“naturlighed”* som Venligboerne stræber efter i deres arbejde kan ses i forlængelse af en søgen mod autenticitet. Hos Venligboerne bliver konsekvensen af denne søgen deres forsøg på at frigøre sig fra de institutionelle rammer ved at beskrive sig selv som en bevægelse i stedet for en organisation. Hertil kommer stifteren Merete Bonde Pilgaards skepsis overfor begrebet *“frivillige”*. Selvom de frivillige organisationer prøver at løsrive sig fra den formelle omsorgsform, er dette ikke muligt, da omsorgsarbejdet ganske enkelt ikke ville finde sted, hvis ikke de organisatoriske rammer havde muliggjort mødet. Frivillighedens logik balancerer således mellem en uformel og en formel side, hvor man risikerer at nærme sig det ulønnede arbejde, hvis det bliver for formaliseret, mens man i den modsatte boldgade tenderer mere til et rent privat anliggende. La Cour afslutter denne diskussion med at stille følgende spørgsmål:

Er den frivillige logik til for organisationen, eller er organisationen til for den frivillige logik? De fleste frivillige og den omsorgen rettes imod vil nok sige det sidste og opfatter dermed organisationen som værende til for deres skyld. - - - Den frivillige logik afgør selv, hvornår den er forpligtet på organisationens beslutninger og hvornår den ikke er (La Cour 2014:93).

Det frivillige arbejde kan således beskrives som havende sin egen logik og adskiller sig hermed fra det professionelle arbejde. La Cours ovenstående spørgsmål stiller lige præcis skarpt på balancen mellem de frivilliges styring og selvbestemmelse overfor organisationens målsætninger.

Diskussionen af forskellige inklusionsmuligheder kan dermed også blødes op, idet det ikke er sikkert, at de frivillige viderefører organisationens tanker og forståelser til det frivillige arbejde, da de forforståelser, som de frivillige kommer med, kan udfordres i de enkelte relationer på nærværets betingelser, hvis ikke de giver mening i relationen. Hvis dette er tilfældet vil den frivillige kunne fralægge sig nogle af sine forforståelser i mødet med den anden. I dette ligger der en åbning af inklusionsmuligheder på andre arenaer end de førnævnte. Et eksempel på dette

nævnes i DFH's mentorindsats, hvor en mentor troede, at hun skulle hjælpe sin mentee med at finde et job, mens mentee i stedet ønskede at lære at cykle.

At nærværets betingelse er tilstede i det frivillige arbejde har for undersøgelsen den konsekvens, at de reelle inklusionsmuligheder i det frivillige arbejde er vanskelige at indfange. Disse vil være divergerende fra relation til relation og udmønte sig på forskellig vis, idet inklusionsmulighederne vil være styret af nærværets betingelser.

En undersøgelse af frivillighedens særlige logikker på nærværets betingelser ville kræve en langt mere omfattende undersøgelse, end den der har været mulig i nærværende undersøgelse. Vi har i stedet fokuseret på de frivilliges forståelser og målsætninger, der kan forekomme i det frivillige arbejde. Målsætninger som udgør vigtige pejlemærker og retningslinjer, og som former det frivillige arbejde i en bestemt retning.

8. Konklusion

Vi har anvendt de diskursteoretiske begreber: myter, knudepunkter og momenter til at identificere 10 forskellige diskurser indenfor de tre organisationer - Venligboerne, DFH og Fiskeriet - som udgør undersøgelsens empiriske fundament. Begreberne belyser, hvorledes de respektive organisationer oplever og italesætter deres frivillige arbejde, og sig selv som frivillig organisation.

Hos Café Venligbo i Hjørring har vi påvist en overordnet myte om **venlighed**, som bakkes op af naturvidenskabelige argumenter. Derudover finder vi tre diskurser, der har deres omdrejningspunkt omkring knudepunkterne *plads til forskellighed*, *“naturlighed”* og *frivillighed*.

I mentorindsatsen hos DFH fremtræder en overordnet myte om **ligestilling**, som ifølge de frivillige muliggøres via deres status som civilsamfundsaktører frem for professionelle. Denne myte udfyldes af fire diskurser, der hver har sit omdrejningspunkt omkring knudepunkterne *hverdagsmødet*, *netværk*, *den personlige relation* og *vejviser*.

I Fiskeriets værested kan der også lokaliseres en overordnet myte, **mangfoldighed**. For at nå frem til målet om mangfoldighed arbejdes der i Fiskeriet ud fra en metafor om brobygningsarbejde, der skal muliggøre målgruppens adgang til flere arenaer i det danske samfund. Indenfor myten om mangfoldighed finder vi tre diskurser med knudepunkterne *et hjem væk fra hjemmet*, *frirum* og *relationsarbejde*.

I undersøgelsen når vi frem til en erkendelse af, at det kan være vanskeligt at definere organisationernes målgrupper som marginaliserede og ekskluderede i det danske samfund. Dette er vanskeligt at afgøre, da det er uklart, hvorvidt de respektive målgruppers situation er frivillig eller ej. Derudover befinder målgrupperne sig i en position, hvor de endnu ikke har adgang til alle samfundets arenaer. Begreberne eksklusion og marginalisering stiller dog alligevel skarpt på de sociale positioner, målgrupperne har i samfundet. Målgruppernes forskellige positioner kan styre det frivillige arbejdes tilgangsformer, som i sidste ende er bestemmende for hvilke inklusionsmuligheder, der åbner sig for dem.

For asylansøgerne i Café Venligbo betyder dette, at de i kraft af deres sociale status som asylansøgere allerede er ekskluderet fra at deltage i store dele af samfundslivet, så længe deres

status er uændret. Dette har den konsekvens, at man i det frivillige arbejde ikke aktivt forsøger at få asylansøgerne ind på arenaer som uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, men i stedet søger at inkludere dem i de nære civile fællesskaber. I dette ses en holdning om, at det er civilsamfundet, der i første omgang må være den aktive aktør og tage venligt imod de nyankomne, hvorfor man også kan tale om, at Venligboerne i deres arbejde er med til at skabe social inklusion.

I mentorindsatsen hos DFH er målgruppen tildelt status som flygtninge, hvilket betyder at de er pålagt flere forpligtigelser og rettigheder end asylansøgere. Flygtningene har derved inklusionsmuligheder i både uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, hvilket mentorindsatsen også søger mod. Ud fra dette kan det påpeges, at der er tale om social inklusion, da civilsamfundet stiller sig til rådighed i form af mentorerne, der skal yde hjælp og støtte. Omvendt er der også noter af social integration, idet flygtningene også forventes at have motivation og vilje til at integrere sig, fx på arbejdsmarkedet.

I vores sidste case hos værestedet i Fiskeriet udgøres målgruppen af unge drenge med flerkulturel baggrund. Drengenes forholdsvis unge alder synes at have den konsekvens, at det frivillige arbejde søger mod opdragelse og transformation af drengenes adfærd. De tildeles herigennem muligheder for inklusion i en bred samfundsmæssig forståelse frem for på en enkelt arena som fx arbejdsmarkedet. I Fiskeriets frivillige arbejde er der ligesom hos DFH både elementer af social inklusion og social integration. Den sociale inklusion optræder, ved at de frivillige i Fiskeriet har åbne døre over for alle, der ønsker at benytte sig af tilbuddet. Den sociale integration optræder, ved at de frivillige ønsker at påvirke og opdrage drengene, så de aktivt kan søge integrationen i samfundet selv.

Hvad der egentligt er af inklusionsmuligheder i det frivillige arbejde, er dog svært at indkredse, idet frivilligt arbejde har en anden karakter end professionelt arbejde. Det frivillige arbejde befinder sig i et spændingsfelt mellem at være styret af den konkrete organisations retningslinjer og den relation, der opstår mellem den frivillige og målgruppen, som er styret af nærværets betingelser. I denne undersøgelse får vi kun belyst den ene side af denne styring, nemlig de mål og intentioner, der er i den frivillige organisation. Det er derfor kun italesættelsen, vi kan

beskrive, analysere og konkludere på og dermed ikke, hvad der reelt sker i praksis. Når vi alligevel har lavet denne undersøgelse, skyldes det vores overbevisning om, at de diskurser, som hersker i de frivillige organisationer, er med til at forme de forskellige målgruppers inklusionsmuligheder.

9. Litteraturliste

Abrahamsen, S. (2017) *Fra kage til hyldest til selvsving: De 10 faser i en klassisk Støjberg-finte* i Information, 16. marts

<https://www.information.dk/indland/2017/03/kage-hyldest-selvsving-10-faser-klassisk-stoejberg-finte>

Andersen, J. & Larsen, J. E. (2016) *Socialpolitik*, Hornemann, I. M. & Larsen, J. E. (red.) Fattigdom og social eksklusion, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Bærentzen, K. (2016) *Vidensportalen på det sociale område*, Socialstyrelsen, 30. august

<https://vidensportal.dk/temaer/Born-med-angst/kognitiv-adfaerdsterapi-og-angst>

Christensen, G., Christensen, S. R. (2006) *Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration - afdækning af muligheder og perspektiver*, Kbh: Socialforskningsinstituttet

Christiansen, C. C. & Schmidt, G. (2002) *Mange veje til integration - Resultater og perspektiver fra Socialforskningsinstituttets forskning om etniske minoriteter*, Kbh: Socialforskningsinstituttet

Dansk Flygtningehjælps hjemmeside (2017)

<https://flygtning.dk>

Ejrnæs, A. (2015) *Grundbog i socialvidenskab - 5 perspektiver*, Greve, B. (red.) Kapitel 15. Etnisk marginalisering i det postindustrielle samfund, Frb C: Nyt fra samfundsvidenskaberne

Esmark, A., Laustsen, C. B. & Andersen, N. Å. (2005) *Socialkonstruktivistiske analysestrategier - en introduktion*, Frb C: Roskilde Universitetsforlag

Facebook: Café Venligbo Hjørring

<https://www.facebook.com/cafevenligbohjoerring/?fref=ts>

Fisken (2017)

<http://fisken.org/>

Flyvbjerg, B. (2010) *Kvalitative metoder - En grundbog*, Brinkmann, S. & Tanggaard L. (red.)
Kapitel 22. Fem misforståelser om casestudiet, Kbh: Hans Reitzels Forlag

FN's Flygtningekonvention: Bekendtgørelse om Danmarks ratifikation af den i Geneve den 28. juli 1951 undertegnede konvention om flygtninges retsstilling

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=71110>

Frivillignet (2017)

<https://flygtning.dk/frivillig>

Halkier, B. (2010) *Kvalitative metoder - En grundbog*, Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (red.)
Kapitel 5. Fokusgrupper, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Hansen, A. D. (2012) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring*, Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.) Kapitel 7. Diskurs- og videnskabsteori, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Hansen, J. H. (2013) *Socialpædagogik - En grundbog*, Erlandsen, T., Jensen, N. R., Langager, S. & Petersen, K. E. (red.) Kapitel 19. Socialpædagogik iagttaget som et socialt praksisfelt, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Jensen, B. (2007) *Social arv – om social arv, ulighed i livschancer og målgrupper og forskningsmæssige perspektiver for HPA-intervention*, Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag

Juul, S. & Pedersen K. B. (2012) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring*, Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.) Kap. 1. Hvorfor videnskabsteori? Kbh: Hans Reitzels Forlag

Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*, Frb C Roskilde Universitetsforlag

Klausen, S. H.: *Hans-Georg Gadamar i: Den Store Danske*, Gyldendal

Kristensen, O. S., Oberman, M. & Dolmer, A. (2007) *Notat om forskellen mellem social integration og social inklusion*, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Interview - Introduktion til et håndværk*, Kap. 10
Transskription af interview, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Laclau, E. & Mouffe, C. (2002) *Det radikale demokrati - Diskursteoriens politiske perspektiv*, Frb C: Roskilde Universitetsforlag

La Cour, A. (2014) *Frivillighedens logik og dens politik - En analyse af den personrettede frivillige sociale indsats og statens frivillighedspolitik*, Frb C: Nyt fra Samfundsvidenskaberne

LG Insight (2015) *Undersøgelse af kommunernes samarbejde med frivillige i integrationsindsatsen*, Odense C

Madsen, B. (2013) *Socialpædagogik - En grundbog*, Erlandsen, T., Jensen, N. R., Langager, S. & Petersen, K. E. (red.) Kapitel 8. Socialpædagogik - At hjælpe mennesker i udsatte positioner, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Ny i Danmark (2017)

Ahttps://www.nyidanmark.dk/da-dk/spoergsmaal_og_svar/asyl.htm

Bhttps://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/asyl/asylansoegernes_vilkaar/mulighed_for_at_arbejde.htm

Pedersen, K. B. (2012) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring*, Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.) Kapitel 6. *Socialkonstruktivisme*, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Putnam, R. D. (2007): *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*
The 2006 Johan Skytte Prize Lecture, Nordic Political Science Association

Rasmussen, R. (2015) *Os mod dem* i Information, 11. marts
<https://www.information.dk/debat/2015/03/os-mod-dem>

Rear, D. (2013) *Laclau and Mouffe's Discourse Theory and Fairclough's Critical Discourse Analysis: An Introduction and Comparison*, College of Economics, Nihon University

Redaktionen (2015) *Mindfulness*, Gyldendal Den Store Danske
http://denstoredanske.dk/Krop,_psyke_og_sundhed/Psykologi/Psykodynamik,_terapiformer_og_begreber/mindfulness

Røde Kors (2017) *Sundhedsklinikken*
<https://www.rodekors.dk/det-goer-vi/sundhedsklinik>

Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010) *Kvalitative metoder - En grundbog* Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (red.) Kapitel 1. Interviewet: Samtalen som forskningsmetode, Kbh: Hans Reitzels Forlag

Venligboerne (2017)
<http://www.venligboerne.org/>

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2017)
<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-30-eller-derover>

Udlændinge- og Integrationsministeriet (2017)
<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Integrationsydelse>

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2016) *Bekendtgørelse af udlændingeloven*, §42a stk. 1, LBK nr. 412 af 9/5/2016, Kbh

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2015) *Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, integrationsloven og forskellige andre love*, §7, LOV nr 1000 af 30/08/2015, Kbh

Økonomi- og Indenrigsministeriet (2017) A, *Bekendtgørelse af lov om valg ved folketingsvalg*, §1 & §4, LBK nr 392 af 26/4/2017, Kbh

Økonomi- og Indenrigsministeriet (2017) B, *Bekendtgørelse af lov om kommunale og regionale valg*, §1, LBK nr 771 af 21/06/2017, Kbh

10. Bilag 1: Oversigt over empiri

Optællingen af empiri er angivet i normalsider.

Cases	Venligboerne	Dansk Flygtningehjælp	Fisken
Interviews	Merete Bonde Pilgaard Varighed: 00:29:23 Transskription: 8,7 s.	Rie Græsborg Varighed: 01:34:54 Transskription: 21,1 s.	Ena Juhl Varighed: 01:08:44 Transskription: 17 s.
	Frivillig 1 Varighed: 00:12:27 Transskription: 3,4 s.	Frivillig 5 * Varighed: 01:12:35 Transskription: 17,6 s.	Frivillig 7 Varighed: 00:56:13 Transskription: 12 s.
	Frivillig 2 Varighed: 00:28:05 Transskription: 9,2 s.	Frivillig 6 * Varighed: 01:12:35 Transskription: 17,6 s.	
	Frivillig 3 Tid: 00:09:24 Transskription: 2,3 s.	* = samme interview	
	Frivillig 4 Tid: 00:17:07 Transskription: 4,1 s.		
	I alt: Varighed: 1 timer og 38 minutter Transskription: 27,7 s.	I alt: Varighed: 2 timer og 47 minutter Transskription: 38,7 s.	I alt: Varighed: 2 timer og 5 minutter Transskription: 29 s.
Hjemmeside	Forside: http://www.venligboerne.org	Om os: https://flygtning.dk/frivillig/hvem-vi-er	Mission og vision: http://www.fisken.org/om-fisken/mission-vision/
	Organisation: http://www.venligboerne.org/venligboernes-organisation/	Vision og værdier: https://flygtning.dk/frivillig/hvem-vi-er/vision-og-vaerdier	Historie: http://www.fisken.org/om-fisken/historie/

	<p>Baggrund: http://www.venligboerne.org/venligboernes-organisation/baggrund/</p>	<p>Mentorforløb: https://flygtning.dk/frivillig/hvad-vil-laver/mentorprogrammer</p>	<p>Om værestedet: http://www.fisken.org/om-vaerestedet/</p>
	<p>Værdier: http://www.venligboerne.org/venligboernes-organisation/vaerdier/</p>	<p>Bliv mentor: https://flygtning.dk/frivillig/hvad-vil-laver/mentorprogrammer/bliv-mentor</p>	<p>Aktiviteter: http://www.fisken.org/aktiviteter/</p>
	<p>Flygtningehjælp: http://www.venligboerne.org/venligboernes-organisation/flygtningehjaelp/</p>	<p>Få en mentor: https://flygtning.dk/frivillig/hvad-vil-laver/mentorprogrammer/faa-en-mentor</p>	<p>Værestedet i tal: http://www.fisken.org/vaerestedet-i-tal/</p>
			<p>Er du ung? http://www.fisken.org/er-du-ung/</p>
		I alt: 2,5 s.	I alt: 3,1 s.
Facebook	<p>Café Venligbo Hjørring “Om”: https://www.facebook.com/cafevenligbohjoerring/?fref=ts</p>		
	I alt: 4,1 s.		

11. Bilag 2: Interviewguide til de frivillige organisationer

Tema	Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
Præsentation	Hvilken faglige position og erfaring råder informanten over relateret til virket som frivilligt?	Vil du præsentere dig selv og din baggrund for at arbejde her i organisationen?
	Hvilket ansvarsområde befinder informanten sig indenfor?	Hvad laver du som frivillig i organisationen?
Organisationens berettigelse	Hvordan skelner informanten mellem sin egen organisation og andre frivillige organisationer?	Hvorfor valgte du at være frivillig i netop denne organisation frem for alle mulige andre?
		Hvordan adskiller jeres organisation sig fra andre frivillige organisationer?
	Hvordan italesættes organisationens berettigelse i en samfundsmæssig kontekst?	Tænker du, at vi har brug for en organisation som denne i samfundet? Hvis ja, hvorfor?
Hverdagen	Hvad består den daglige praksis af i det frivillige arbejde?	Hvordan ser en typisk hverdag ud her i organisationen?
	Hvilke værdier ligger til grund for de frivilliges arbejde i praksis?	Er der en bestemt tilgang I benytter jer af i jeres arbejde? Hvis ja, hvilken?
		Hvordan kommer denne tilgang til udtryk i praksis?
Vision	Hvilke visioner har organisationen?	Har I nogle mål, I arbejder efter?
Inklusion/integration	Hvordan italesætter organisationen dens inklusions- og integrationspotentialer?	Hvad forstår du ved ordet inklusion/integration?
		Oplever du, at organisationen kan bidrage til inklusion/integration? Hvis ja, hvordan?

Frivilligt socialt arbejde	Hvilken værdi tillægges det frivillige arbejde af informanten?	Er det vigtigt for dig at engagere dig i frivilligt arbejde? Hvis ja, hvorfor?
		Hvad kan det frivillige arbejde ifølge dig?